

SVJETLUCAJU
LEĐENE PERLE

ANTOLOGIJA SUVREMENE
KNJIŽEVNOSTI ISLANDA

Naslov izvornika

SVJETLUCAJU LEDENE PERLE ANTOLOGIJA SUVREMENE KNJIŽEVNOSTI ISLANDA

- © Jónas Reynir Gunnarsson. Prevedeno uz dopuštenje autora.
- © Ásta Fanney Sigurðardóttir. Prevedeno uz dopuštenje autorice.
- © Ewa Marcinek. Prevedeno uz dopuštenje autorice.
- © Kristín Ómarsdóttir. Prevedeno uz dopuštenje autorice.
- © Eva Rún Snorradóttir. Prevedeno uz dopuštenje autorice.
- © Brynja Hjálmsdóttir. Prevedeno uz dopuštenje autorice.
- © Elías Knörr. Prevedeno uz dopuštenje autora.
- © Sölvi Björn Sigurðsson. Prevedeno uz dopuštenje autora.
- © Guðbergur Bergsson. Prevedeno uz dopuštenje autora.
- © Sigrún Pálsdóttir. Prevedeno uz dopuštenje autorice.
- © Bergþóra Snæbjörnsdóttir. Prevedeno uz dopuštenje autorice.
- © Ragnar Helgi Ólafsson. Prevedeno uz dopuštenje autora.

Kulturtreger ISBN 978-953-8256-17-2

CIP zapis je dostupan u računalnome katalogu

Nacionalne i sveučilišne knjižnice

u Zagrebu pod brojem 001149020.

Zagreb, rujan 2022.

S
M
N
O
P
Q
R
S
T
U
V
W
X
Y
Z

L
B
E
R
I
E
S

P
R
I
M
I
T
I
V
E

12

JÓNAS REYNIR
GUNNARSSON

30

ÁSTA FANNEY
SIGURÐARDÓTTIR

40

EWA
MARCINEK

64

KRISTÍN
ÓMARSÓTTIR

78

EVA RÚN
SNORRADÓTTIR

94

BRYNJA
HJÁLMSÓTTIR

110

ELÍAS
KNÖRR

124

GUÐBERGUR
BERGSSON

148

SIGRÚN
PÁLSDÓTTIR

164

BERGÞÓRA
SNÆBJÖRNSDÓTTIR

174

SÖLVI BJÖRN
SIGURÐSSON

194

RAGNAR HELGI
ÓLAFSSON

Revija malih književnosti u 2022. godini posvećena je književnosti Islanda. Nakon prošlogodišnje Revije posvećene domaćoj suvremenoj književnosti, za novo književno putovanje odlučili smo otisnuti se na daleki sjever, u inat svim *ograničenjima* iz prethodne godine.

I nije da je u 2022. svijet mnogo bolje mjesto, ali situacija se dovoljno posložila da u Reviji možemo predstaviti 12 izvrsnih islandskih pisaca i spisateljica, pjesnikinja i pjesnika, eksperimentatora svih generacija i najrazličitijih izraza i poetika, koje je za Antologiju izabrao višestruko nagrađivani islandski književnik, glazbenik, dramski pisac i filmski scenarist Sjón.

Antologiju otvara Jónas Reynir Gunnarsson (1987.) romanopisac i pjesnik koji je privukao veliku pozornost svojim romanima *Connecting Flight*, *Starfish* i *Death of a Forest*, od kojih je posljednji bio nominiran za Islandsku književnu nagradu i Nagradu Europske unije za književnost. U antologiji je zastupljen ulomkom iz romana *Smrt šume*, za koji kaže da je „o očajničkoj želji za mirnim utočištem u vlastitom životu, ali i o neuspjehu.“

Nastavljamo s njegovom vršnjakinjom Ástom Fanney Sigurðardóttir (1987.), pjesnikinjom, multidisciplinarnom umjetnicom i glazbenicom. Asta je dosad objavila četiri knjige u rasponu od eksperimentalne avangarde do dnevnika snova. Među medijima koje koristi su tekst, crteži, video, zvučna umjetnost, instalacije, filmovi i performansi s fokusom na fenomene vezane uz riječ i jezik. U Antologiji je zastupljena izborom iz poezije.

Slijedi važna predstavica rastuće scene autora i autorica koji žive na Islandu i pišu na drugim jezicima – Ewa Marcinek (1986.). Ewa je poljska spisateljica, prozaistica, dramaturginja i kulturna radnica koja živi na Islandu, a piše na poljskom i engleskom. Njeni tekstovi objavljuvani su u časopisima, postavljeni u kazališnim predstavama, izlagani na festivalima i umjetničkim izložbama na Islandu i u inozemstvu. U Antologiji je zastupljena izborom iz knjige *Poliranje Islanda (Polishing Iceland; obratite pažnju na igru riječima!)*, koja je također prvo izvođena u kazalištu.

Kristín Ómarsdóttir (1962.) pionirka je islandske eksperimentalne književnosti, pjesnikinja, prozaistica, dramaturginja koja je za svoj rad dobila brojne islandske i inozemne književne nagrade. Svoj rad opisuje sljedećim riječima: „Književnost o ljudima koji su taoci drugih ljudi i eksploataciji žena i radnika. U svojim djelima proklinjem sustav ovog društva, ili se bar nadam.“ U Antologiji je predstavljena s izborom pjesama iz različitih faza pa njenu prethodnu tvrdnju lako možete provjeriti!

Eva Rún Snorradóttir (1982.) nezavisna je kazališna umjetnica, dramaturginja i spisateljica. U Antologiji je zastupljena izborom priča iz zbirke *Izgubljeno i nađeno*, za koju tvrdi da se dotiče skupljanja dijelova svog života i pokušaja da ih se shvati. Osim što piše prozu, Eva je i hvaljena pjesnikinja i dobitnica nagrade za najbolju knjigu poezije na Islandu 2019. Uz to redovito predaje i mentorira na Islandskoj umjetničkoj akademiji.

Najmlađa autorica u Antologiji je Brynja Hjálmsdóttir (1992.), pjesnikinja i spisateljica čija je poezija sačinjena od nadrealističkih slika i ritmičnog jezika te često crpi iz apsurdna i groteske. Dobila je više nominacija i nagrada za svoj rad, a kritičari su je opisali kao „jednu od najboljih mladih spisateljica Islanda“. U Antologiji je zastupljena izborom pjesama iz dvije zbirke, a pjesmama je zajedničko to da se, autoričinim riječima, tiču strašnih i divnih tema.

Elías Knörr (1981.) pjesnik je, lingvist, više-jezični autor koji piše na galicijskom, španjolskom i islandskom, i „flambojantna praživotinja“ (njegovim riječima!). *UK Poetry review* proglasio ga je jednim od tri najreprezentativnija autora moderne islandske poezije. U svom je pjesničkom radu sklon eksperimentu i konstantno je u potrazi za novim izrazima i značenjima „u misiji spašavanja jezika od disglisije i asfiksije“. U Antologiji je zastupljen izborom iz zbirke *Mornar s jutarnjim konjima pod haljinom*.

Slijedi ga Sölvi Björn Sigurðsson (1978.), koji piše prozu, poeziju, prevodi, a okupio je i najmlađu islandsku pjesničku generaciju u prvu takvu islandsku antologiju. Dobitnik je Islandске nagrade za književnost, a kritika posebno ističe njegov smisao za humor i ironiju, kao i poigravanje s velikim književnim uzorima. U antologiji je zastupljen ulomkom iz romana *Cvijet* te iz najrecentnijeg romana *Kopernika*.

Guðbergur Bergsson (1932.) dobi je duh islandske književnosti, romanopisac, pjesnik preveden na mnoge jezike, koji se i sam bavi prevodjenjem

te je iznimno važan za prijevod španjolske književnosti na islandski. Dobitnik je Nordijske nagrade Švedske akademije 2004., poznate i kao 'mali Nobel', a njegov je fan i Milan Kundera! U Antologiji su prevedene njegove pjesme iz različitih stvaralačkih faza.

Sigrún Pálsdóttir (1967.) oksfordska je škola, doktorirala je iz povijesti ideja na Oxfordu, spisateljica je, esejistica, povjesničarka. Islandska je dobitnica Nagrade Europske unije za književnost 2021. Njen posljednji roman je *Dyngja (Budoar)*, priča o „bizarnoj i ponekad jezivoj stvarnosti ne tako davne prošlosti, tj. 1960-im“, a ulomak možete pročitati u Antologiji.

Bergþóra Snæbjörnsdóttir (1985.) pjesnikinja je, spisateljica i umjetnica. Za svoj književni rad, u kojem je vrlo sklona eksperimentu, bila je nominirana za sve relevantne islandske nagrade. U Antologiji je zastupljena ulomkom iz romana *Svinjska glava*, koji je kritika pohvalila, a autorica ga opisuje jednom riječi: opsesija.

Niz završavamo tekstom Ragnara Helgija Ólafssona (1971.), autora sedam knjiga proze i poezije, vizualnog umjetnika koji je izlagao u renomiranim europskim muzejima, dizajnera knjiga i glazbenika u raznim bendovima, nominiranog za sve relevantne islandske književne nagrade. U Antologiji je zastupljen ulomkom iz romana *Biblioteka moga oca*, koji mnogo govori o statusu knjige u suvremenom društvu, ali i o „(na)puštanju stvari koje volite. I kako je netko, pišući jezikom koji umire, neprestano prisiljen vježbati tugovanje“.

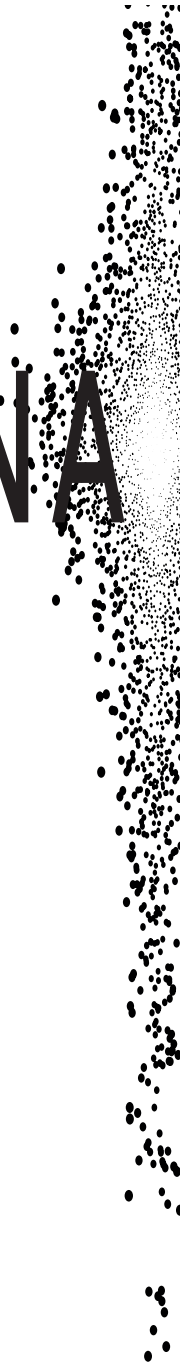
Antologiju, dakle, nimalo optimistično zaključuje Ragnarov tekst o marginalnosti medija knjige, no neka ova koju upravo čitate bude dokaz za suprotno i zalog budućnosti.

JÓNAS

GUNNA

ODLOMAK ROMANA
SMRT ŠUME
(*DAUDI SKÓGAR*, 2020.)

SMRT

REYNIR

RSSON

PREVELA S ISLANDSKOGA
DARIA LAZIĆ

ŠUME

Pod našom šumom nalazile su se mine. Evo grube skice:

Izgledale su poput termosica s repom, ako to nije jasno sa slike, te su bile prekrivene hrđom jer su potjecale iz Drugoga svjetskog rata. Cijelog života plesao sam po tom ubojitom oružju, a da toga nisam bio svjestan.

Zašto su, zaboga, pod drvećem ležale mine?

Pripisuju se vojsci. Tijekom rata Britanci su ondje održavali vježbe. Probe zbora, tako ih je otac zvao, jer vojnici su bili mladi i neiskusni, i obraza rumenih poput zborskih dječaka.

Ne mogu zamisliti koliko su se morali opijati da bi za sobom ostavili mine. No kako god da se uzme, utonule su u nanose zemlje i busenje i malo-pomalo prekrilo ih je raslinje. Poslije su majka i otac posadili ariše. Korijenje stabala obavilo je mine poput prstiju i gicalo ih.

Izišle su na vidjelo nakon što je šuma uništena, jedne jeseni kad nije prestajalo kišiti. Tada se zemlja odronila niz padinu. Zavalila se u podnožju poput pokrivača. Za njom je ostao malen, potkovast šumarak.

Ovdje u Španjolskoj nisu najavljene padaline, no ja svejedno osluškujem kišu. Prisjećam se one besane noći kod kuće kad je počeo pljusak.

Hildur je pojačala grijanje. Voli da u spavaćoj sobi bude kao u pećnici. Pričeka sam da zaspi, potom sam se iskrao iz kreveta, otvorio prozor te ponovno legao i slušao pjesmu kiše po krovu. Oduvijek mi je godio zvuk kiše, ta tijelo je najvećim dijelom voda. Često to zaboravljamo. Meso je glasna manjina tijela.

Prvo su se mogle razaznati pojedinačne kapi. Jedna za drugom rasprskavale su se na krovu. Zatim se tišina između njih počela skraćivati. Voda se slijevala niz krov, preko prozora i zidova te je tekla niz prilaz zalijevajući mahovinu i korov u procijepima između ploča, a otamo je uz nogostup tekao potocić i ulijevao se u slivnik. Kiša se zvučno odbijala od prazne kante za boju što je preokrenuta stajala na terasi, a cerada nad lijevom podsjećala je na loše napet bubanj. Dvorište se pretvorilo u odlagalište otpada, zaboravio sam ga raščistiti, ondje je ležao alat i drvo koje je trebalo premazati uljem.

Daske će ispucati i iskriviti se, pomislio sam, a alat zahrđati. No nisam se mogao natjerati da se izvučem iz kreveta usred noći kako bih ih sklonio.

Hildur želi da vrt bude uredan. Općenito je osjetljivija na nered od mene. Vjerojatno je u pitanju odgoj, majka mi je skupljala tričarije, a otac je bio preškrt da bi ih bacio, osobito nakon majčine smrti. Hildur je, naprotiv, odrasla u opsesivnoj stezi i veliko čišćenje u njezinu se domu obavljalo najmanje svakoga trećeg dana. Nastojala je prekinuti veze s djetinjstvom i mladosti, s roditeljima osim na dječje rođendane gotovo i ne razgovara, no opsjednutost čišćenjem još tinja u njoj.

Kad smo kupili zemljište i gradili kuću, Hildur je htjela počupati raslinje i posve izravnati dvorište. Nisam je uspio nagovoriti da se predomisli. Ne voli da joj se govori što da radi, to je podsjeća na djetinjstvo. Nakon nekoliko tjedana natezanja naposljetku su odletjele johe i vrbe, zemljište smo ogradili i uz ogradu posadili fotinije. Usuglasili smo se oko toga kao urednog rješenja. No na uzvisini je ostala jarebika te smo joj dodali još jednu, nismo dirali ni jasike ni breze uz zapadnu stranu kuće. Nastojao sam održavati okućnicu urednom, no radovi bi se katkad odužili, a ja se bavio malo ovim, malo onim, stvari su ostale nedovršene i u dvorištu se nakupilo smeća, stoga sam osjećao olakšanje što Hildur spava pored mene i ne čuje kako kiša tuče po praznoj kanti za boju ili kako se tačke pune vodom.

Hildur se zapravo nikad ne budi noću. Uživa u spavanju.

Ovisno o vrsti, stabla različito zvuče na kiši i vjetru. Mogu se prepoznati zatvorenih očiju. Jasno sam čuo breze i mogao sam si predočiti kako im se kora sjaji poput svježe otisnutih primjeraka časopisa, a vjetar puše kroz lišće kao da im lista stranice. Stao sam razmišljati o svojoj šumi iako ondje nije bilo bjelegoričnog drveća. No kiša može svirati i po iglicama.

U uvodu knjige *Povijest šuma od početaka do danas*, koju sam kao dijete pročitao više od stotinu puta, stajalo je da je najsnažnija ljubavna veza na Zemlji ona između vode i vegetacije.

Bila je sreća u nesreći što nisam mogao odvući obitelj onamo na piknik, pomislio sam kad su u šumi otkrivene mine. Ne kažem da me to otkriće radovalo. Nije bilo zabavno izvući se tako da ti pred očima bude uništena šuma.

Bila su to, međutim, dobra vremena za mudrace kojima su bila puna usta tvrdnji da su to predvidjeli. Ne mine, nego to da će šuma otkliziti niz padinu. Mudraci su se držali kao da ih ništa ne bi iznenadilo manje od toga. Tvrdili su kako je općepoznato da tlo ondje nije pogodno za pošumljavanje jer je strmo i stijena je blizu površine. Pitanje stoga nije bilo hoće li, nego kad će do toga doći. Pridružio im se čak i očev najstariji poznanik Haraldur, jedan od najlošijih proroka za koje se zna. Nekoliko desetljeća bio je uvjeren da će se međunarodna suradnja u budućnosti odvijati na mandarinskome. Engleski se povlači, to je bilo očito iz statističkih podataka o rastu stanovništva. Zbog toga se mučio da nauči kineski. Dokopao se kasete i udžbenika iz Danske, no ni s danskim se nije najbolje snalazio, bio mu je potreban dansko-islandski i kinesko-danski rječnik da bi nešto od toga shvatio. Nekoliko se godina gnjavio s učenjem, sve na svoju ruku.

A kakva to međunarodna suradnja očekuje samoukog automehaničara na Islandu? pitali su ga.

Možda će tražiti prevoditelje, odgovarao je.

Ni hao, govorili bi dečki na benzinskoj postaji kad bi ga pozdravljali, a na poslu su ga zvali Kinezom. Kao dijete vjerovao sam mu kao Isusu Kristu. Imao sam noćne more u kojima su svi u selu govorili kineski osim mene.

Mislim da mi se Haraldur htio iskupiti za ludilo koje ga je dugo zaokupljalo svojim naklapanjem o šumi. No bilo ga je zamorno slušati dok sam pokušavao žalovati.

Nedugo nakon što je djed preminuo, majka i otac počeli su saditi drveće. Bio je to drugi smrtni slučaj u obitelji u tjedan dana. Prvo je umrla baka, a kad je i djed pošao njezinim stopama, otac je kupio stabla. Roditelji su mu otišli u tako kratkom vremenu. Padina se nalazila na njihovoj zemlji.

Ovako s odmakom vjerujem da su majka i otac drveće zasadili kako bi prešli preko psihičke traume ili skrenuli misli.

Jednom prigodom, nedugo nakon što su počeli pošumljavati padinu, posjeli su me uz grm s bobicama nadajući se da ću se umiriti. Bio sam kmezavo dijete, no slab na bobice. Dok su roditelji sadili stabla, ja sam u sebe trpao crne mahunice. I rade oni tako do zalaska sunca, potom se otac dovuče do mene i upita je li ostalo bobica za njega. Uto se trgne. Ja u sebe trpam ovčji izmet.

Ocu je to bila omiljena priča. Uvijek bi mu postalo toplo oko srca kad se prisjećao mene kako jedem ovčje govno. Osim toga, vjerujem da se s dra-gošću u mislima vraćao u doba kad su on i majka bili u najboljim godinama, nedavno postali roditelji te se potpuno osamostalili.

Međutim, tetku Herdís nije obradovalo kad je saznala za pothvat svojega brata – da je počeo saditi ariše na njihovoj zemlji. Zemljište su u cijelosti oglasili za prodaju te prodaja samo što nije bila zaključena kad je otac odlučio zadržati padinu. To je ozbiljno zakompliciralo stvari. U trenutku kad su napokon uspjeli dovršiti posao, brat i sestra više nisu razgovarali. Uzgajivač konja s juga Islanda preuzeo

je kuću i obradive površine, ali ne i padinu. Otac ju je morao otkupiti od Herdís. Morao se zbog toga mnogočega odreći te smo na kraju prodali i kuću jer je otac u to vrijeme gradio novu tesarsku radionicu. Kad smo se uselili u novu kuću, riješio se kosilice, rekao je da mu nije potrebna za tako malen vrt. Umjesto toga kosio je kosom svojeg oca. Zbog toga su ga djeca u selu prozvala *čovjekom s kosom*. Mene su zvala *sinom smrti*.

U to doba to mi nije bilo smiješno, ne u tim godinama. A otac i Herdís nikad više nisu razgovarali. Ona je umrla od raka nakon što se preselila na jug.

Otputovao sam u Reykjavik kako bih je posjetio prije no što umre. Na tom putovanju upoznao sam i Hildur, no to je druga priča.

Došao sam na odjel za palijativnu skrb i jedva sam je prepoznao. Činilo se kao da joj je meso odstranjeno s tijela, a koža napeta preko kostiju. Osobito su me uzdrmale očne duplje. Nije bilo sumnje u to da je na samrti.

Herdís me je pitala neće li otac navratiti prije njezina odlaska.

Hoće, rekao sam. Tata će doći.

Nadam se da se ne ljuti još uvijek na mene zbog padine, rekla je.

Rekao sam joj da se ne zamara time, otac je na putu, naravno da će je posjetiti.

Kako bi se oprostio sa mnom? pitala je.

Da, rekao sam, doći će se oprostiti s tobom.

Nastojao sam izbjeći njezin pogled. Slutila je da lažem. Kad sam se napokon natjerao da je po-

gledam u oči, imao sam osjećaj da gleda kroz mene. Mislim da nikad u životu nisam osjetio takvu jezu.

Može se reći da mi je nakon majčine smrti šuma postala pomajkom. Otac nikad nije pronašao drugu ženu, pustio je da šuma zauzme mjesto koje je nakon majke ostalo prazno. Naravno da to nije bila šuma u punom smislu riječi, ne prema stranim mjerilima. Bio je to komadićak zemlje s nekoliko stabala, no ako se u obzir uzme broj stanovnika (dvije osobe: otac i ja), mogao bi se smatrati šumom te smo ga mi tako i zvali. Biljke su dugo bile krhke i nisam mogao zamisliti da će jednom izrasti u prava stabla. Sumnjao sam u to da dobivaju dovoljno hranjivih tvari. A onda su najednom stale rasti. Vinule su se uvis. Otac i ja počeli smo prorjeđivati šumu, napravili smo puteljke među drvećem i rezivali rašljava stabla kako bismo poboljšali njihov rast. Šuma se počela oblikovati te se nisam stigao ni okrenuti, a stabla su već bila viša od mene. Bila je to malena, ali gusta šuma ariša u kojoj se čovjek mogao izgubiti. Nije to jedna od onih nasumičnih nakupina breza što ih neki nazivaju šumama, govorio je otac koji nije mogao nešto pohvaliti, a da pritom nešto drugo ne omalovaži. Držao je da je bjelogorici mjesto u vrtovima.

Zašto nisu zasadili i borove ili smreke? To je logično pitanje. Odgovor je taj da je otac zimzeleno drveće smatrao arogantnim. Pretvara se da je besmrtno, govorio je. Danas vjerujem da mu je to bio naknadni izgovor ne bi li opravdao jednoličnost šume. No gajio je određeno poštovanje prema arišu. Stabla ariša odlikuju se ustrajnošću i samostalnošću,

poput mojega oca. Odbijaju se ponašati kao crnogorično drveće. Ujesen otpuštaju iglice koje su tako meke da bi točnije bilo govoriti o krznu.

Arišu je dostajao tanki sloj zemlje na padini. Stabla su narasla velika i snažna. Možda i prevelika ako se u obzir uzme težina koja je bila potrebna da bi se odronila cijela padina.

Majku u mislima uvijek povezujem s ocem. Za mene su bili jedna cjelina. Sjećanja, neuronska stabla u mojem mozgu, međusobno su se ispreplela. Nije li to tako s roditeljima? Jedan se poima samo u vezi s drugim. No kad razmišljam o ocu, stvari se kompliciraju jer u njegovu životu najduži brak bio je onaj sa šumom. Nemoguće je misliti o ocu, a da se ne pomisli na šumu, kao ni o šumi, a da se ne pomisli na oca. Bili su jedna te ista pojava. I baš kao što je to bilo s majkom, otac je morao gledati kako mu bolja polovica umire kad je šuma skliznula niz padinu. Da sam mogao na nešto utjecati, otac bi umro prije toga.

Ovako je otac zamišljao dan svoje smrti iz snova:

Postupno će jačati sjeveroistočnjak uz porast naoblake tijekom dana. Poluoblačno i temperatura ispod ništice, četiri do dvanaest stupnjeva, najhladnije u unutrašnjosti. Oca budi zvuk radija. Majka kuha kavu i miris je tako jednak da otac ima osjećaj da je pije. Kavu dovršava uz zobenu kašu koju je sam zasolio, majka je ne zna zasoliti po njegovu ukusu. Razgovaraju o Broncu. Brisači su pokvareni, majka ih je uključila dok su metlice bile zalijepljene za staklo, pa im je motor pregorio. Otac će odvesti automobil k Haralduru. Očev je dan smrti iz snova nedjelja, stoga je Haraldur sam u radionici.

Otac izlazi s metlom. Niske nakupine snijega pokazuju put do automobila, a snježni nanosi polako prekrivaju prilaz. Otac ukloni snijeg s prednjeg stakla, odbaci metlu i sjedne u automobil. Snijeg pršti s Bronca dok otac vozi niz cestu kao da automobil prati oblak dima.

Otac i Haraldur skinu krakove brisača, podignu ventilacijsku rešetku na poklopcu motora te je oprezno naslone na vjetrobransko staklo, a otac između rešetke i stakla stavi kapu kako se staklo ne bi ogrebalo. Iskopča motor i ukloni vijke. Nakon što je detaljno pregledao motor, Haraldur obuje čizme te obojica iziđu van.

Gacaju po snijegu kroz groblje automobila iza radionice, zaustave se pored automobila na koji je Haraldur pokazao, otvore poklopac motora, nađu motor brisača i usporede ga s onim iz Bronca. Otvo-ri za vijke ne odgovaraju, no Haraldur izbuši nove

otvore na ploči za pričvršćivanje te je spoji s motorom. Otac stavi podloške na vijke kako motor ne bi bio preblizu stakla. Vrate ventilacijsku rešetku na mjesto i ponovno pričvrste krakove. Otac sjedne u automobil, okrene ključ i uključi brisače. On i Haraldur promatraju vjetrobransko staklo svaki sa svoje strane, otac iz unutrašnjosti Bronca, a Haraldur izvana, i pokušavaju procijeniti zapinju li brisači. Promatraju ih kao novorođeno ždrijebe dok se pokušava osoviti na noge, izmjenjuju se sumnjičavost i optimizam (sad su sumnjičavi, sad optimistični). Čini se da je s brisačima sve u redu, odlučno se pomiču u stranu, metlice dobro klize po staklu. Otac gasi brisače i okreće ključ suprotno od kazaljke na satu. Haraldur stavlja kapice na vrh vijaka. Pričvrsti ventilacijsku rešetku. Doda ocu kapu.

Kad se otac vrati kući, u kući nema nikoga.

Pred vratima leži hrpica pošte i otac dio unese u kuću. Ovlaš pregleda omotnice i odloži ih na kuhinjski stol. Svuče jaknu, namjerava je staviti na naslon stolca, ali se predomisli i vrati u predsoblje.

Pokuša objesiti jaknu o kuku, no jakna se ne hvata, kuke su pretrpane. Otac prebire po odjeći i pronalazi sivu, izlizanu kožnu jaknu. To je Gesturova jakna, on mi je rođak s majčine strane koji nas je jednom davno posjetio, napio se i u košulji otišao u automobil kad je prijatelj došao po njega. Otac pretraži džepove i nađe novčanicu od 100 kruna, omot karamele i cigaretu, baci jaknu u kut i objesi svoju.

Novčanicu stavi u lončić na kuhinjskoj ploči, a omot i cigaretu baci u kantu za smeće pod sudo-

perom, potom se premišlja nekoliko trenutaka te ipak uzme cigaretu iz smeća. Otvori ladicu komode u hodniku i dohvati kutiju šibica, stavi cigaretu u usta i upali šibicu. Napravi grimasu. Usredotočeno gleda u plamen, čeka da zahvati cigaretu, to se događa i obrve se ponovno opuste. Otac mirno udahne i osjeća kako mu topao duhanski dim puni pluća. Zadržava dah i hoda prema vratima terase.

U čarapama stoji u snijegu na terasi.

Izdahne.

Gust oblak dima izlazi iz očevih usta i nosa te se uvija na hladnom zraku. Otac promatra kako jastučići rastu i raspršuju se. Dvorište je bijelo, pod snijegom se naziru vrtni stolci, alat, namještaj, nabacane gume i kamene ploče. Ondje je i kosa. Drveće je izgubilo lišće, no nabrekle jarkocrvene bobice još uvijek vise s grana jarebike. Otac najednom začuje štropot. Vidi da se nešto miče među drvećem. Oštri rogovi izbiju kroz breze i jelen pomoli glavu u vrt. Polako se približava jarebici.

Otac je skamenjen na mjestu. Zagriže filter i diše preko cigarete kao da bi pucketanje žara moglo prestrašiti životinju.

Jelen ide prema bobicama jarebike. Gubicom povlači granu koja odleti natrag uvis kad se grozd bobica odvoji od nje. Žvače bobice, dok ih grize, ispadaju koštice, a ružičasti traci sline cure mu iz kutova usana. Osvrne se oko sebe, ugleda oca i smjesta prestane jesti. Gledaju se u oči.

Otac gleda jelena.

Jelen gleda oca.

Tanka dimna koprena vijuga iz cigarete.

Sunce je nisko i zaleđeni se vrt ljeska. Jelevna sjena proteže se gotovo do kuće. Otac i jelen nepomično stoje. Gledaju jedan drugoga. Uto se začuje tihi šum i otac osjeti bol u prsima.

Strelica ga je pogodila u srce. Pojavila se brzinom svjetlosti, kao da je stvorena čarolijom.

Jelen se u trenu okrene, ponovno se probije kroz breze i nestane. Otac gleda za njim.

Lovac sa samostrelom izbaulja iz grmlja kod užeta za sušenje rublja.

Namjeravao sam pogoditi životinju, kaže.

Otac ugasi cigaretu u snijegu. Vрати se u kuću i za sobom zatvori vrata terase. Lovac ga moli da pričeka, slijedi ga i kuca na vrata. Otac ih zaključa i navuče zavjese. Otare noge o tepih.

Zlatno klatno njiše se u podnome satu.

Otac otvori kućište i dohvati bočicu viskija skrivenu na dnu sata. Zatvori vrata i klatno se nastavi kretati. Otac uzme čašu iz kuhinje i sjedne u stolac za njihanje u dnevnom boravku.

Krv prekriva košulju. Lovac lupa po prozorima i dovikuje ocu da ga pusti unutra. Otac pretoči sadržaj bočice u čašu. Trese se dok ponovno zavrće čep. Krv brzo navire iz rane i natapa stolac. Otac otpije gutljaj viskija, odloži čašu, izgubi svijest i više se ne probudi.

Nije bio ovisan o alkoholu, u slučaju da je ova priča to dala naslutiti. Na prste jedne ruke mogu nabrojiti prigode kad sam ga vidio da pije. U jednoj od njih čuo sam da majci govori kako bi najradije

volio umrijeti, tad joj je ispričao ovu priču. Oboje su bili pod gasom i čavrljali su prije spavanja. Nisu primijetili da stojim na vratima bračne sobe i slušam.

ÁSTA

SIGURÐA

3 NEJASNA

TREPERAVA P

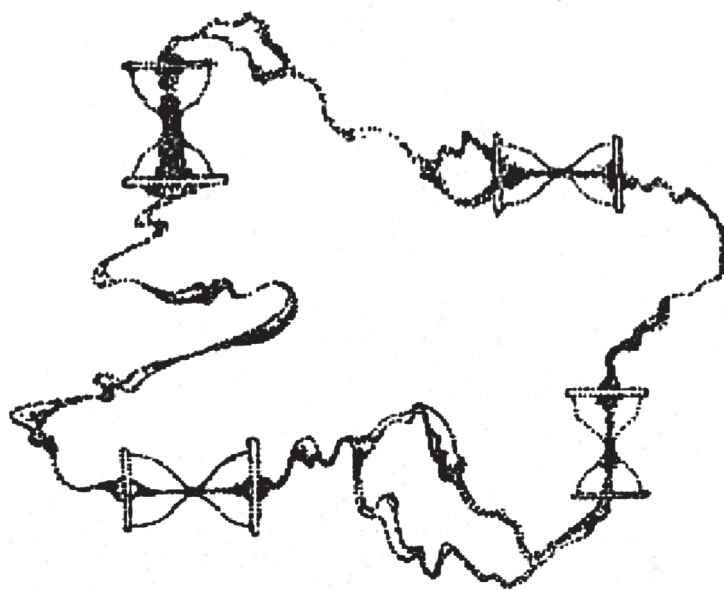
FANNEY

RDÓTTIR

PREVELA S ISLANDSKOGA
DARIA LAZIĆ

UVODA ZA 3

LAVA SVJETLA

Skírnir, 195. godište (proljeće 2021.)

UVOD U PRVI TREPTAJ

*na avionu od papira su poruke
i još poruka
i u zraku
prije no što se sudari sa zidom
mi smo živi
dok su poruke na putu
postojimo
samo te 2 sekunde u letu
prije pada
dovoljne su da
udahnemo
i
izdahnemo
i usišemo čitav svijet
kroz oči
do želuca*

*ondje se skupljaju slike
oblažu sluznicu
utiskuju se pod kožu*

PLAVA SVJETLOST (PRVI TREPTAJ)

jarki labudovi pokapaju potkove
vjetronogih

slijede sanak
do jezera velikog buđenja

vjeđe se zalediše
i načuliše uši

vodenduh pjeva uz ugodan vonj
sirena na rubu vidnog polja
pjeskar prosipa

svjetlucaju ledene perle
na santi snova

mileći slatko
poput mucica svile
vatra ulazi pod kožu
zaustavlja se u središtu

pupak i riblja koža
uže fitilj

pod kišobranom
projiciraju se slike

UVOD U DRUGI TREPTAJ

*oklijevam promrzlih ruku u vrućoj udolini
ushićena ravnoteža peče*

*na pola stuba
ne sjećam se
jesam li na putu gore
ili dolje*

*od gotovo simetrično razderane plahte
nastala je zastava
gledali smo kako dijeli dim
svatko sa svoje strane
osjetljive pojave
nose imena u dijelovima
i strpljenje koje je potrebno
da bi se složila slova*

*dovoljno je
da se uspori sve
kretanje*

PLAVA SVJETLOST (DRUGI TREPTAJ)

rzanje u daljini

plivaćim kožicama labud polarizira mokri pijesak

tutnje udarci kopita

pucketanje, plamen i plava svjetlost

naborani plesni podij živahne zabave

gotovo prekriva jezero

šumska njorka

leti skrivenih nogu

jeste li vidjeli sirene

da

rone tražeći digitalnu valutu

rekao je vampir

on i njorka tiho ržu

oboje trepću očima

dok plešu na crti

što razdvaja

običnog čovjeka

i čudne ptice

kako bi stigao do grada

trebaš se uspeti na ovaj zid

s naknadom za prijevoz

tako su se smijali rzali

podizali se uvis

polako mašući krilima

UVOD U TREĆI TREPTAJ

*imam pijesak u džepu
imam pijesak u užini
imam razliku između zrnaca pijeska i papra u užini
kožnocrni pijesak i kožnocrni papar
jesu li pustinje tisućdijelne zbirke?
jesu li pješčanici to isto?*

*leži li prokletstvo nad jednosmjernicama?
nad žilama kucavicama što nemaju kraja
i nalaze se posljednje u krugu?*

*pješčani sat može se okrenuti
no pijesak će uvijek jednako teći*

*kakvo me to pogrešno razmišljanje
navodi da jedem pijesak?
opet i opet?
je li um magnet?
a srce čelik?
a sve je ostalo pijesak
pijesak
pijesak*

Osim toga:

- nikad nisam vidjela beznadnu biljku*
- planine ne trebaju korijenje da
bi se othrvale olujama*
- dob je nevažna za (gotovo) sve*
- duh ne poznaje granice*

PLAVA SVJETLOST (TREĆI TREPTAJ)

paprenokožnati ljudi
i zidovi cure

propinje se avionski pastuh
paprena zastava
kameni zidovi cure

ventilator
upuhuje zrak
u unutrašnje oluje

crveni automobili na napuhavanje
i čađa stvara opnu
krajolik što skriva

nesigurne oči usmjerene su na otvoren krovni prozor

(kad je izvor požara na najnižem katu izlaz je samo jedan)

a san pomaže mjeračima vremena
pod pokrivačem od pepela
u tamničkom sanduku
ugljen je
još vruć
tali pijesak u staklo,
namreškano i vidi
duboka noć a ranoranilac se budi

često tako biva
pod pritiskom
sav ugljen pretvori se u dragocjenosti

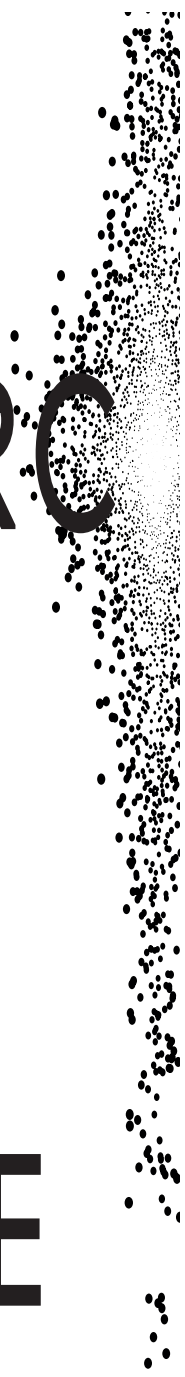
u trenutku
a krunsko se staklo rasprsne od kukurikanja

EWA

MARC

FRAGMENTI IZ KNJIGE
POLIRANJE ISLANDA
(*POLISHING ICELAND*, 2022.)

POLIRANJE

INEK

PREVELA S ENGLSKOGA
MARINA VEVEREC

ISLANDA

Svoj prvi razgovor na islandskom zauvijek ću pamtiti.

Odvio se u trgovini.

„Viltu poka?“ *Želite li vrećicu?*

„Já, takk.“

Na mojem materinskom jeziku, *poka* zvuči kao *pokaži mi*.

Viltu poka? *Želite li mi pokazati tko ste?*

Vjerujte, rado bih, samo da mi je znati kako.

Čeka za šankom jer želi porazgovarati s mojom vlasnicom. Zovem je svojom vlasnicom, što bi mi moglo naučiti lošu karmu, mada je u njezinom vlasništvu zapravo ovaj indijsko-talijansko-meksički restoran i sve što se u njemu može naći: marokanske lampe, indijski jastučići, elektroničke svijeće, kipovi Bude, božićne lampice – ali ne i nas dvanaestero. Španjolska božica, ruski anđeo, indijski guru, apostol iz SAD-a, tri islandska vilenjaka i pet poljskih mučenika. Pogleda me.

„Loš je na mobitelu“, kažem i nastavim slagati salвете za beštek.

„Frá hvaða lengi ert þú?“ dobaci mi.

„Eitt ár.“ Zamahujem u pokušaju da vratim lopticu.

Odmahuje glavom. Promašaj. Pokuša opet.

„Frá hvaða landi ert þú?“

„Landi? Frá Pól-landi.“

„Hvaðan í Póllandi?“ Igra još nije gotova.

„Frá Wrocław.“

Trepne, sada je njemu ispala.

„Blizu Praga i Dresdena“, pojasnim.

„Jæja“, složi se.

„Jæja.“ Nasmiješim se, čini se simpatičan.

Prestar je za mene. Čak bih rekla i da za moj ukus previše zapovijeda; prije nekih sat vremena pozvao me do stola tako što je prstom pokazao na praznu šalicu kave dok je drugom rukom držao mobitel na uhu, pjevušeći, *já-já-já-einmitt-alltílagi-já-já-já*. Lije-tala sam uokolo i tu gestu nije bilo lako primijetiti, no uspjela sam. Vrhunska konobarica.

„Ert þú ka Pólsk?“ Dolijeće nova loptica, ili nešto slično.

„Er ég Pólsk?“ Zamahnem mada nisam sigurna što gađam.

„Nei. Ert þú ka Pólsk?“

„Ka Pólsk?“ Ne razumijem. „Ég skil ekki.“

„Ert þú ka Pólsk? Katolkinja si?“

„Ne, nisam!“

„Sigurno?“

Podiže obrve i nalakti se na šank, sad će mi objasniti. „Svi Poljaci koje znam su Katolici“, govori, a ja već tad znam da ću kasnije pisati o njemu. „Hver ert þú?“

„Što sam? Mislite, koje vjere?“ *Nijedne*, poželim mu reći, no ne želim se zaletjeti. Umjesto toga, pridignem suknju i pokažem mu korijenje svog obiteljskog stabla. „Moji su Katolici, ali ja nisam.“

„Loš si mlada...“

„Jesam li? Uskoro punim 30.“

„Zbilja?“ Osjetim njegov pogled na licu, kosi, grudima. „Ne bi se reklo. Onda mora da se još nisi našla u situaciji u kojoj ti preostaje samo kleknuti i moliti boga za pomoć. Kao naprimjer, u brodici na olujnom moru.“

A kako živimo na Islandu, ovaj mi se argument učini prikladnim. Mala ribarska brodica. Ocean bijesni. Mrzle suze. Ledena oluja može biti i ledena oštrica noža u džepu muškarca koji me rukama drži prikovanu uza zid i prijeti da će mi zarezati lice ako vrisnem. Te se noći nisam molila.

„Vjerujte mi, već sam 'oblikovana'“, *nožem*, rekla bih mu da nije bilo šanka između nas. Da šefica

nije pričala na mobitel pokraj nas. Da ja nisam motala salвете, a on lupkao prstima po plastificiranom jelovniku. „I bez religije se pridržavam moralnih načela“, kažem mu.

„Možda zato što si odrastala u katoličkoj obitelji?“

„Možda. A možda zato i imam zadebljanu kožu na koljenima.“

Smije se. Smijeh kakvim se smiju privlačni ljudi. Glas dubok. Zubi bijeli. Pogled ljubazan. Kosa tamna, kovrčava. Prsa široka. Ruke snažne dovoljno da bi nam mogle izgraditi gnijezdo.

„Lijepo je kad imaš nekog“, govori mi, a meni tek tad postane jasno gdje vodi ovaj razgovor. Putem koji sam prošla bezbroj puta. Uzduž i poprijeko. Uzduž i poprijeko pa sve do tog mjesta gdje „Isus ljubi sve nas“, govori.

Nasmijem se kao što samo konobari znaju. Moja vlasnica, vlasnica restorana u kojem radim, poklopi slušalicu. Spremna je za razgovor.

U predvorju naše crkva znala sam se poigravati s idejom prisutnosti. Nisam ulazila, samo sam bila prisutna. U mislima sam bila ondje, ali nisam se molila. Uvijek na pola puta. Pokraj stepenica što su ih nebrojeni gumeni potplati ispolirali gazeći po sivom kamenu. U dodiru s bezimenim ponavljanjima.

Mi volimo. Mi volimo. Mi volimo. Mi volimo. Mi volimo.
Mi volimo. Mi volimo.
Mi volimo. Mi volimo. Mi volimo. Mi volimo. Mi volimo.
Mi volimo. Mi volimo.
Mi volimo i volimo iluziju da će nešto trajati do vijeka,
ako to ustrajno izgovaramo ili činimo.

Već više od sat vremena sjedi sama na kauču. Dva-put je tražila da joj dolijem kavu besplatno, što sam i napravila mada nisam sigurna jesam li trebala. Vjerojatno nisam, no ljubaznost koju sam tijekom godina stekla potjerala je još nekoliko decilitara vrele vode kroz starinski aparat za kavu. Da me savjest ne bi pekla, u aparatu sam ostavila već iskorištena mljevena zrnca. Podvojeni moral.

„Gerðu svo vel“, šalicu odložim na stol pred plavokosu ženu u pedesetima. Jako lijepa žena. Moglo bi se reći islandska božica. Supruga Vikinga koja nosi šiltericu.

„Hvala. Odakle ste?“ upita me.

„Frá Póllandi.“

„Zar iz Poljske? Pa to je divno!“ nasmiješi se. Ima lijepo lice. Oči plavetne poput mora. „Dzię-ku-ję“, kaže glasno. Smijem joj se dok kupim tanjure. Zgužvane salвете s ružičastim mrljama od ruža. Čačkalice. Kore od naranče. Nered kakav žene za sobom ostave.

„Iz kojeg ste mjesta?“

„Wrocław í suð vestur Póllandi.“ Prije par dana odlučila sam da s gostima neću razgovarati na engleskom. Ne želim odustati.

„Bila sam u Gdańsku, Varšavi, Krakovu. Poznajem jako puno Poljaka tu iz grada. Bivši dečko mi je Poljak“, doda. „Baš smo prekinuli.“

Prenem se i tužno se nasmijem u potrazi za pravim riječima. „Pví miður“, kažem.

Kavu otpija kratkim gutljajima.

„Nema vam zašto biti žao. Bio je loš partner. Poljak B.“

Iznova se prenem, kao iz sna. Poljak B?

Ispustim dramatičan uzdah, pa je poslu-
žim drago-mi-je-zbog-vas osmijehom. Njezine riječi
zadržavaju se u zraku. *Poljska A. Poljska B. Poljska A.*
Poljska B. Poljska A. Odzvanja mi u glavi dok ulazim u
šank, za kojim me ona već čeka.

„Koliko dugo si ovdje, ako možemo na ti?
Već si naučila islandski? Moj bivši je doselio prije
sedam godina i ne zna ni zucnut. Ni zucnut! Ja sam
puno toga naučila. Znam reći: dziękuję-proszę-koc-
ham cię-ogórek. Ma volio je on mene, ali je htio da
manje hodam okolo. Da budem kao Poljakinje, znaš
ono. Da budem kući i spremam mu... Da, tako je,
schabowe, pravim savršene schabowe! I njemu sam
ih spremala. Sve, schabowe-ogórkowa-bigos-gołąbki.
I odlično sam se slagala s Poljacima koji su ovamo
doselili. Ustvari, više prijatelja mi je iz Poljske nego s
Islanda. I što sad? Možemo se naći na kavi. Može-
mo zajedno izaći. Imam osjećaj kao da sam jednim
dijelom Poljakinja, a ipak... Nisam Poljakinja. Bože,
bože! Znaš, ti moji prijatelji, Poljaci, često kažu da
sam njihova islandska ambasadorica. Puno sam im
pomogla. Znaju da sam tu kad god im zatreba. 'Halo,
Ása, stiglo mi je pismo iz porezne... Halo, Ása, tre-
bam pomoć s ovim, s onim...' uvijek sam im spremna
pomoći jer ja naprosto obožavam Poljake. Bio je
dvadeset godina mlađi od mene. Huligan. Jako drag
i nježan, ali stalno je krao, sadio travu po Islandu
gdje god je stigao. Upoznali smo se kad je izašao iz
zatvora. Poljska B. Takve ne treba pustiti u život, ni
u državu! Samo stvaraju lošu sliku, strašno lošu... da,
strašno lošu sliku o vama. Vi, polirači, tako ste dobri,

tako dragi. I puno radite! K'o psi. Vidim i ti si takva. Jesi doselila s obitelji? Tu si se zaljubila, zar ne? Ne? Ma još i bolje! Varao me je. Preko Skypea. Možeš ti to vjerovati? Bila je tako mlada. I pokušavali smo dobiti dijete. Evo, dušo. Evo zapisala sam ti svoje ime i broj mobitela. Zovi me ako ti što zatreba. Dodaj me na Facebooku. Mogu ti pomoći. Možemo se družiti, znaš. Volim ja vas Poljake."

Toliko je tih konobarica koje uopće ne
govore islandski!
Čak im je i engleski loš.
Tko ih zaposli?

Za nas, Polirače, kažu da iz svojih država bježimo od mizernih plaća i društvenih nedaća. Kad bi to da bježimo i bila istina, prije bih rekla da pokušavamo sačuvati svoja srca od lomljenja, snove od propadanja, ponos od povreda. Držim da je bolje biti i čudovište, nego oštećeno ljudsko biće.

Ponekad se osjećam kao čudovište s tri jezika, račva-
sta duša. Svaki jezik htio bi živjeti svoj život, ispričati
svoju priču, ganjati svoje snove. Svaki se od njih
proteže i plazi da pronade nešto više.

Više.

Meira.

Więcej.

Obrazi mi se još uvijek zažare kad god izgovorim:
„Gosti za stolom broj 5 ne žele da ih poslužuju došljaci.“

Brynja me pogleda podignutih obrva i u nelagodnoj tišini uzme crni pladanj u ruke. Zaputi se prema stolu i obilazi me, pred očima vidim samo odbлесак svjetla o njezinu plavu kosu vezanu u visoki rep. A ja? Ja se sakrijem iza salatnog bifea.

To mi je najdraže mjesto u cijelom restoranu. Salatni bife. Kad zaplačem, kad se zacrvenim, kad se poželim glasno nasmijati, ondje se sklonim i radim sve da bi povrće izgledalo *gordjöss*. Pognute glave zavirujem pod posude. Brišem sok od rauðrófur s Budinog nosa. Pomičem ljekovite kristale u potrazi za zalu-talim krastavcima, rajčicama, grahoricama, zrnima kukuruza i ondje pronalazim svoj mir. Ali ne i danas.

Kakva bujna kosa! Ulazi grupa žena. Glave su im lijepe, okrugle, savršenog oblika. Skidaju jakne, povlače pulovere, namještaju hlače. Pronjuškaju naokolo. Spaze salatni bife. Jæja! Mogle bi nešto prigristi. Hvata me panika.

„Možeš ih ti preuzeti?“ ponovno upitam Brynju. Pogleda prema ženama. „Molim te. Očito je da su Islandanke!“ preklinjem je.

Uzima jelovnike i uslužno ih pozdravi.

A ja? Ja se sakrijem iza hladnjaka.

„Izbjegavaš goste?“ upita Óli. Ne izustim ni riječ, samo se zacrvenim. „Jesi dobro, draga? Jesi dobro?“ dvaput ponovi pitanje. Gleda me lice nalik na Isusovo, znatiželjne plave oči.

Ne, nisam.

„Da. Okej sam! Okej?!“ zarezim.

Obrve mu se mršte. Nosnice šire. Oči me čudno gledaju. Nešto ovdje ne sluti na dobro. Okreće se bez riječi, ali ne može dalje, niti se ja mogu skloniti jer je prostor iza šanka pretijesan za nas oboje. Stojimo stisnuti između hladnjaka, sudopera i pića, zaglavljani. Jedno drugome osjećamo izdisaje; čitamo si misli.

Óli. Ólafur. Ólafur Ari. Jedan je od glavnih konobara. Moj gej prijatelj kojemu se povjeravam tijekom najdosadnijih dana. Nekad me od milja zove svojom *katoličkom kravom*. Ponekad mi dođe da mu vratim s *pederčino*, ali se predomislim. Odmah bi mi se zažarili obrazi. Post hetero i post katolkinja. Kakav par! Dvoje ljudi što su emigrirali iz emotivnih razloga tako ponosni što smo sve to ostavili za sobom.

Kurwa. Pod udarima metalne lopatice led u plastičnoj kantici krcka. *Kurwa. Kurwa. Kurwa*. Drobim ga. Poželim da bar danas kockice budu savršenog oblika. Kad nalijem vodu u čaše gotovo mi se izruguju svojom ciničnom asimetrijom.

Fokk. Óli čisti aparat za kavu. *Fokk. Fokk. Fokk*. Tresne portafilterom od posudu za talog kave da bi ga istresao; još je toliko vruć da se puši. Pošprica sudoper s malo vode pa ga posuši pamučnom krpom. Kad je sve počistio i pospremio, napadne me s leđa: „Tako znači, više ti se ne poslužuje Islandane, a? Ili si lijena ili si gadno iskompleksirana.“

Zatim pritisne gumb na starinskom aparatu za espresso da poteče vrela voda, no umjesto njega zatrese se moje tijelo i na moje oči navru suze. Aparat bruji. Nešto se unutra začepilo.

*Ili sam lijena, ili sam gadno iskompleksirana.
Trebala sam ti reći
da mi je slomljeno srce
da mi je slika o ponosu iskrivljena
da imam autorska prava na „Izgubljeni na Islandu“*

*i
da sam ovdje naučila nekoliko novih riječi:
stid od ponosa
nemoć
javni neuspjeh ravnopravnosti
i kako da odradim
Šest vježbi disanja za smirenje u deset
minuta ili manje.*

Jedan.

Dva.

Tri.

Četiri.

Pet.

Šest.

„Nekad su tako bezobrazni...” kažem napokon. Slatki, visoki, tužni, blesavi tonovi. Sreću se dva pogleda.

Jedan je ostao zatečen.

„Tko to?” blago mi se nasmiješi. „Ljudi? Islandani? Gosti?” I kad kaže: „Muškarci?” na licu mu se preslika moja bol.

„Tebe bar pitaju”, kaže. „Misliš da je ikog ovdje briga što sam ja iz Bíldudalura, a? Tko mene pita kako sam ja naučio islandski, nedostaju li mi

moji ili kako mi je ovdje? Vjeruj mi, dušo, biti *útlendin-gur* na Islandu puno je bolje nego biti *sveitamaður* u Reykjavíku."

Osmijeh pun boli. Tresem se kao salatni bife.

„Æ!“ pogleda me i raskrili ruke.

Uostalom što smo mi? Dvoje konobara među profinjenom, gladnom gomilom. Netko čeka. Usmjerava moj pogled na šank.

Vunena haljina i kožna jakna. Sivo i crno. Islandani.

Gutajući suze, krenem ih poslužiti. Iza sebe čujem Óljev glas. „Što si rekla? Možeš ponoviti?“

Okrenem se prema njemu. Podmuklo se smiješi.

„Što si ono rekla?“ pita.

Gledaju nas. Muškarac i žena u četrdesetima. Žena je nakrenula glavu. Muškarac se srdačno osmijehuje. Zanima ih o čemu Óli govori. Stojim kao ukopana. On je smrtno ozbiljan, pantomimičar.

„Ovo zadnje što si rekla. Nisam te čuo, draga. Reci malo glasnije.“

Dramatično stavlja dlan iza uha i pravi se da sluša. Savršenog držanja, blagih očiju i uvijek nasmijan, svakom bi konobaru mogao poslužiti kao primjer. Utjelovljenje bontona.

„Ponovi!“ navaljuje.

Muškarac i žena poglede usmjere na mene.

Nekad su baš bezobrazni.

Nekad su baš bezobrazni.

Nekad su baš bezobrazni.

“Góða-kvöldið-get-ég-aðstoðað?” ljupko ih upitam.

Sanjala sam da sam pisala pjesmu na
islandskom.

Bila je divna.

Meki zvuci iz grla.

Skoro sam je zapisala.

Djúpa?

Dæmi?

Hverfi?

Onda je nestala.

Čuje se glas ruske dive koja na francuskom pjeva o cipelama i nakitu. Znam da je Ruskinja. Čujem po naglasku.

„Hérna, hérna“, čuju se prigušeni glasovi Islandčanki koje pored salatnog bifea pune tanjure povrćem. Sjedim na stolcu iza šanka. Sinoć sam slabo spavala. Pun mjesec. Plav mjesec. Supermjesec. Sve u jednom.

Za stolom broj šest Einar Monić i njegov prijatelj čitaju subotnje *Morgunblaðið*. Na sličan ih način drže u rukama. Stare i dalekovidne, dvije sijede glave odmaknute su od novina. Među sobom razmjenjuju samo sočne detalje.

Ulazi mladić. U kožnjaku. Plavoj košulji. Kosa mu je tamna, sjajna. U ruci nosi MacBook laptop. Otmjen tip. Primijeti me i nasmiješi se. Uzvratim osmijeh i brzo ustanem sa stolca da mu pružim jelovnik, no sretnemo se negdje na pola puta između šanka i stola. Brz je.

„Takk fyrir, elskan.“ Polaže mi ruku na leđa.

„Hvað er fiskur dagsins?“

Prsti lagano klize kralježnicom.

Nadam se da ni sam ne zna što radi.

Nadam se da me slučajno dotaknuo.

Nadam se da ne iskorištava situaciju.

Nadam se da me smatra djevojčicom.

Nadam se da je pomislio da je u Americi gdje je uobičajeno nekoga potapšati po leđima i veselo mu stisnuti ruku u znak pozdrava.

„Steinbítur.“ *Ružna riba*. Odmaknem se za korak.

Ruka mu klizne i dotakne mi bedro. U glavi mi tule sirene za uzbunu, a on mi kaže da će se poslužiti na salatnom bifeu.

„Takk, elskan“, doda.

Vraćam se za šank pjevušeći *proszę, proszę, proszę, proszę, proszę*. Poljsku molitvu protiv neželjelih dodira.

„Frá hvaða landi ert þú?“ Tu je, stoji s punim pladnjem rajčica. Ništa osim rajčica. Nasjeckanih rajčica.

„Frá Póllandi.“ I to su još one zimske, nezrele rajčice kojima fali sunca. Narančaste rajčice. Rajčice kisele kao jabuke.

„Hvað ertu búin að búa hérna lengi?“ Živci mi se kidaju koliko su nezrele.

„Eitt ár.“ Rajčice.

„Dugleg að tala íslensku!“ Rajčice.

„Takk.“ Blijutave. Kisele. Nejestive. Rajčice.

Pun pladanj. Nasjeckane rajčice.

Maštam o kardinalu i volovskom srcu. Slatke i meke, posipane šećerom, jedu se žlicom kao da su najkremastija slastica na svijetu. Rajčice kakve su uzgajale ruke mog djeda. Goleme, osunčane ruke i goleme, osunčane rajčice. Jesu li rajčice voće ili povrće?

„Ætlarðu að finna þér íslenskan mann og búa hér?“

Iz misli me prene vlasnik MacBooka.

„Ha?“ kažem.

Da me čuje mama, ubila bi me što govorim „Ha?“ umjesto „Afsakið?“, ali kad te „Ha?“ uhvati nespremnju...

„Ætlarðu að finna þér íslenskan mann og búahér?“
kaže opet. Pokušam se usredotočiti.

Nadi-sebi. Islandđanin. Živi ovdje.

Je li to uopće bilo pitanje?

Gleda me.

„Ispričavam se,“ kažem i pristojno se nasmi-
jem. „Ne razumijem.“ I stanem polirati beštek. Na-
dam se da će odustati.

„Pitao sam Vas...“ evo ga opet, „Planirate li
upoznati nekog Islandđanina i ostati ovdje?“

„Neeeeee!“ izderem se.

Rajčice poskoče. Preglasna sam.

„Ne?“

„Mislim... ne znam. Ispričavam se. Možda.
Nisam sigurna. Da? Možda? Ne. Ne bih rekla. Nije
mi to u planu.“ Dajem sve od sebe, no to nikad nije
dovoljno.

Provlači prste kroz svoju sjajnu kosu.

Protresem pregaču.

Sramežljivo se jedno drugome nasmiјemo.

Prekine nas Einar Monić: „Er kjötsúpa í dag?“

Ljubitelj rajčica zgrabi priliku da pobjegne.

„Ekki í dag. Bara á fimmtudag“, uzvratim mu.

*Samo četvrtkom, dragi moj. Danas je pileća juha, no
već sam naučila da ovdje piletina zapravo nije meso,
zar ne?*

„Frá hvaða landi ert þú?“ upita Einar.

„Frá Póllandi“, odgovorim i moje ga oči pre-
klinju: *Nemoj nastaviti dalje! Molim te!* I nije.

„U redu, stavi na moj račun.“ Pokazuje mi
na bilježnicu koju držimo iza šanka. „Einar Monić.“

Predstavi se, no ja već dobro znam tko je. Einar Monić. Jede kod nas dvaput tjedno. Spínat lasagna ili kjötsúpa. Einar Monić. Islandske riječi izgovara bez greške. Visok, zgodan čovjek. Einar Monić. Sijeda kosa. Profinjene bore. Einar Monić. Čini se prestar da bi bio došljak.

„Mogu li vas pitati odakle ste?“ govorim i na jeziku mi se topi užitak osvete. Tako ukusno! Hoću još! Ne mogu protiv sebe. „Monić nije islandsko prezime, zar ne?“ komentiram.

Stavi naočale. Nakratko me ozbiljno pogleda. Odmjeri me. „Sad je“, kaže mi snalažljivo.

Prvo prepipa sve džepove da nađe kemijsku, a onda napokon odustane i primi onu koju mu pružam u ruci. Na papiru se pojavi okrugao, elegantan potpis. M o n i ć. Vraća mi kemijsku i dijelimo trenutak u kojemu je držimo zajedno, svatko za svoj kraj.

„Nekad je bilo Friðriksson, ali sam ga promijenio.“ Kaže mi, „Moja supruga je Hrvatica. Sad smo. Naš sin. Njegova majka. Ovako smo si svi nekako... bliži.“ Makne prste s kemijske.

Hladnjak s pićem zuji.

Aparat za espresso bruji.

Ja se tresem kao salatni bife.

Kao dnevna juha šištim.

Treperim kao tenda na terasi.

Srce žmiga kao neonka.

Op-iđ. Op-iđ. Op-iđ. Op-iđ. Op-iđ.

Ovako smo si svi nekako bliži.

KRIS
ÓMARS

IZBOR

TÍN

DÓTTIR

PREVELA S ENGLSKOGA
MARINA VEVEREC

PJESAMA

IZ ZBIRKE
KONOBARICA U STAROM RESTORANU
(*WAITRESS IN AN OLD RESTAURANT, 1993.*)

TRI PJESNIKINJE

Tri pjesnikinje
u bijelim grudnjacima
sjede za niskim
okruglim stolom.
U rukama im knjige.

Muškarac u gusarskom džemperu
uđe na vrata
i sklonivši se s mećave sjedne
za njihov stol.

Skine džemper.

Kad jednu od njih
dotakne
sve su već umrle.
I ne ožive.
Svejedno čekaju njegove poljupce.

A onda se ustane,
onu što je dotakao uzme u naručje
i iznese je van.

Zrak što prostruji
kad se vrata otvore i zatvore
okreće stranice knjige
svake od njih.

IZ ZBIRKE
POSEBAN DAN
(*A SPECIAL DAY*, 2000.)

BEZGLAVO JUTRO

u rano jutro dočekuje te pošiljka
glava čovjeka
od krvi mokra
pred vratima

kao nekoć boca mlijeka
hrpa starih novina
pisma u kovertama

tad zvuk motora u daljini zamre

tko mi želi zlo?
pitaš se i prstima opipavaš vrat

jutarnje sunce i cvrkut ptica
potpuno ti isprazne svijest

ZELENI TRAVNJACI

U svijetu se jednako mjesta ostavlja sportskim
terenima i grobljima.
Takva su pravila.

Trava obrasta igrališta.
Trava obrasta pokapališta.

Po zemlji trčkaraju živahna stopala.
Pod zemljom odmaraju – nepomična.
Ispod teškoga popluna.
Zelena travnjaka.

Ako se četvorni metar zelena travnjaka namijeni za
sport,
četvorni se metar zelena travnjaka odvoji za smrt.

Tko, uostalom, kaže da naš je podrum prazan?
Kakva izmišljotina, dupkom pun je trupala.
Ljudi što su umrli jučer.
Polijegaše po onima od prekjučer.

Svi se naposljetku srećemo.
U dvokatnim krevetima podzemlja.
Skupa nas pokriva sportska presvlaka.

*

„Blago si je njima, majčice, s tako toplim poplunom, pod
divnim zelenim, čupavim sagom što ga vrtlar uređuje!”

„Tiše, tiše, više nema priče,
Svakom se četvornom metru što sluša navijanje,
urlike, škrgute zuba
mora ostaviti četvorni metar tišine.
Stišaj se.
Mileno moje.
Nije ništa ljepše pod zelenom tratinom snivati
nego kao sportaš po njoj trčati.
Svakako ti za kišu ne treba kabanica.“

*

Stoga se o skladu čovjeka i prirode ne raspravlja.

ŠKARICE

odrežite komadićak vjeđe sinu ili kćeri,
pa ga prišijte sebi na vjeđe

odrežite komadićak guzice mlade ženske osobe, pa
ga prišijte
na guzicu starijem muškarcu

odrežite komadićak usne, pa ga pritajite
negdje na tijelo gdje rijetko tko zaviruje

odrežite, pa razmijenite, bradavice

star dobije mlade, mlad dobije stare
sin od oca, majka od sina

prišijte bradavicu iz pričuve
s mrtvoga prijatelja ili ljubimca
sebi na guz

rasporite duše
probleme uhvatite u koštac
ne rastajte se nego srastajte

ni kraja ni konca

IZ ZBIRKE
SPOZNAJ SVOJU LJEPOTU
(*SEE YOUR BEAUTY*, 2008.)

ODA

mišići se umorili od držanja
očnih jabučica, pa su me poštedjeli
gledanja vlastita starenja, zrenja na tavi
na pećici vremena

lijeni mi se jezik u šupljini usta
ponaša kao besposleno štene u
psećoj kućici

trlja se o zidove
trlja o zidove
kao stara, domom sluđena krpa

prije se ulizivao, umirivao, ljubio
sad će drugi šaptati
izgovori koju lijepu, koju ružnu riječ!

kao djeva probudila sam se iz duboka sna
u zelenoj trsci, ili plavoj, u polutama ženske rupe
dubokim mi se glasom obratilo zrcalo
„spoznaj svoju ljepotu!”

kasnije je žutu crtu podvuklo:
„ne prilazi bliže!”

ali moji su zubi bijeli
slina blaga kao proljeće

i prve dlačice što mi na grobu izniknu

čupkaju pincetama djevojčice s donjeg kata
i smiju se

kad smo bile djevojčice i mi smo se smijale u parku
čupajući korove

djevojčice se smiju

mene je pregazilo vrijeme

nedavno me mlada djevojka povela
strmim stubama
u njoj svoj sam odraz vidjela; zrcalo bez žive

koliko danas puni moj zagrljaj?
moje grudi—x minus osamnaest godina?

moje usne?

moji poljupci?

nekima su bili poput pelina
drugima poput vode s potoka

koliko danas puni moj dah?

proživljeni mi se trenuci
trgaju za kosti
kao za koru kruha kad nastupi glad

jede li strvinar vlastiti leš?

a momak iz noćne smjene
preslaguje, preslaguje
nevidljive fotografije na zidu

mame
djece
ulješure
koja, sva krvava, stiže na vlastito vjenčanje

trag krvi pruža se sred duga, vitka fjorda

pazusi momaka, što su na plaži
mladu rasporeli škarama veličine čovjeka,
ridaju od bijesa

a sve čega se ja sjećam, dok sam ovojnici trgala
sa svoga mladoženje
dugim, šarenim noktima,

pod podnevnim suncem do prozora
svečane sale, na nebesko plavome stolnjaku
bilo je kotrljanje niz čelo nečujna bisera od znoja

što je ljepilo, čvrsto kao staklo,
koje me drži na mjestu

da ne ustanem iz groba
pa počnem baljezgati
kao novopečeni maturant!

topla krv
mojim žilama kao vino kola

i mada su me neki proglasili talogom u situ
iz mene teku kao iz fontane
sokovi u posve izrasle pelene

pjegavu pustaru njegovih ruku

što preslaguju fotografije
što škrope grobove vodom
iz bokala

vidim jasnije nego vlastiti odraz

gle!
gljive gdje plešu
u šumi izvan materijalnoga svijeta
kad te dotakne djevojka
svojim očima svojim
vlažnim usnama

EVA SNORRA

IZBOR IZ ZBIRKE PRIČA
IZGUBLJENO I NAĐENO
(ÓSKILAMUNIR, 2021.)

IZGUBLJENO

RÚN

DÓTTIR

PREVELA S ISLANDSKOGA
VANJA VERŠIĆ

I NAĐENO

HILMAR

Kad sam bila tinejdžerka, glavni mi je bijeg od stvarnosti bio bend iz Reykjavika, *hard-rock* bend koji se sastojao isključivo od lezbijki, *Tussa tussa*. Po cijele sam dane slušala jedini singl koji su objavile u karijeri. Tu ploču još uvijek puštam ženama koje navečer dovedem kući. Puštam je tom prilikom jer duboko u meni ta ploča i dalje predstavlja obećanje o svijetu koji je moj, svijetu u kojem se otvaram poput ruže koju promatraju ganuta lica ljubavnica. Usprkos mnogim nedostacima te ploče - manjak referenci na bolji svijet, a kamoli na ljubavi različitih oblika - njezin je utjecaj neupitan. U očima žena vidim da se neće sjećati tih pjesama kad se probude sljedeće jutro, bilo to ovdje u mojoj sobi ili kod sebe kući.

Kao tinejdžerka živjela sam u malom mjestu i neprestano sam pokušavala pronaći načine da dođem u Reykjavik kako bih mogla otići na koncert benda. Žudjela sam upoznati lezbijke, a bubnjarka u bendu postala je neka vrsta univerzalnog rješenja svih mojih problema. Znala sam da previše pije i da je ženskarica, pronašla sam načine da je promatram iz daljine. Ona je bila lice benda uskog kruga obožavatelja. Ali bila je donekle poznata i po tome što je oskudno odjevena glumila u reklamama za jednu trgovinu elektroničkom opremom. Redovito sam je zvala telefonom samo kako bih čula njezin glas. Živjela je s dvije druge članice benda i kod njih su uvijek bili tulumi na kojima su svi bili dobrodošli. Sanjala sam o tome da se probudim ondje, da pred sobom vidim

nered koji sam dotad vidjela samo na filmovima. Osobno gotovo da uopće nisam imala iskustva s tulumima. Počela sam piti sama i ponekad bih pila sa starijim muškarcem koji je također bio samac jer je njegova žena umrla. Hilmar. Ostali mještani nisu podnosili biti u društvu tužnih ljudi, pa smo društvo pronašli jedno u drugome. Slušali smo ploče pa sam mu tako pustila singl i rekla da sam zaljubljena u bubnjarku. Svidjela mu se i htio je da mu stalno puštam tu ploču i puštao me da mu govorim sve o bubnjarki i svojoj ljubavi prema njoj. Sam je bio u tolikoj oskudici da se hranio slušanjem o mojoj neuzvraćenoj ljubavi. Pobudio je u meni žudnju, a ja sam ponekad proširila njegov raspon osjećaja. Ideja je bila njegova. *Napisat ćeš joj pismo. Ljubavno pismo.* Zatim ga je napisao za mene, u moje ime, no zapravo je većina teksta bila njegova. Ja sam trebala biti učenica medicinske škole, zaljubljena u nju, ali spremna na seks bez obveza. Ime koje sam dobila bilo je ime njegove žene, a povratna je adresa bila njegova kućna adresa.

Ubrzo nakon toga dogovoren je sastanak na benzinskoj postaji. Bila sam odjevena u odjeću njegove žene, kako bih izgledala starije, našminkana poput tinejdžerke koja sam i bila.

Činilo mi se nestvarnim kad sam ugledala bend kako se parkira na parkiralištu benzinske postaje. Žena kratke kose, cijeli je bend bio ondje. Bile su pijane. Smijale su se i zabavljale. Prišla mi je kad je vidjela da joj mašem, i odmah me odvela s benzinske postaje. Bilo je to malo prije ponoći, bila sam

veoma nervozna. Činilo mi se da nisam spremna odmah otići s njom kući. Stres je ometao osjećaj sreće koji me ispunio samo zato što sam je prvi put vidjela golim očima. Došla je u moje mjesto, to je bilo čudo. Možda će me povesti sa sobom. Sada ćemo odjuriti iz ovog usranog grada i putovati po cijeloj zemlji. Činilo se da joj se malo žuri, pitala me gdje živim, kuda idemo. Sve se dogodilo veoma brzo. Cijelu sam večer sama potajno pila na benzinskoj postaji. Dovela sam ju k sebi kući, mame nije bilo, sanjala sam o tome da joj pokažem svoju sobu. Da joj ispričam kako je život ovdje malograđanski i nepodnošljiv. Ali ona nije htjela mnogo razgovarati, brzo je skinula svu odjeću, ja sam maštala o tome da je ja skinem, polagano i pažljivo. Njezine su se ruke strastveno i brzo kretale po odjeći Hilmarove žene. Bojala sam se da će se poderati. Obje smo bile gole na mome krevetu. Nije me ljubila po cijelome tijelu. Nije me milovala kao da sam bila najljepša koju je ikada vidjela. Nije iznenađena počela plakati, njezina tuga što me nije pronašla prije nije bila vidljiva. Dodirnula sam je. Ona je dodirnula mene. Činilo mi se kao da moje ruke love nešto u praznini. Nestaju. Sjećam se uzbuđenja, divljine u njoj kada je došla do vrhunca. Sjećam se da sam pomislila; je li to seks? Više mi se činilo kao da sam se našla usred automobilske nesreće.

Hilmar me molio da mu ispričam o večeri, ali nisam htjela i otad sam se prestala nalaziti s njim. Ali danas, kada se probudim sama u sobi ovdje u Reykjaviku, često ga se sjetim. Pomislim kako bi bilo biti njegova nova žena, spavati u njegovu krevetu.

Ponekad kao da želim to napraviti, samo otići k njemu, ostaviti ploču i sve ostalo ovdje i nikada se više vratiti.

AUTORITET

Igrali smo igru koja bi trebala povećati bliskost među parovima. Izvlače se kartice s pitanjima, pitanja su osobna na različitim razinama, neka prilično predvidiva, poput ovog koje je izvukla da mi ga postavi. *Navedi što je na tvojoj bucket listi.*

Mi kao društvena bića želimo vidjeti samo dobro. To bi mogla biti naša najveća nesreća. Uzrokuje nam mnoge probleme. Prvenstveno emocionalne, koji se zatim očituju u svemu ostalome. Kupi se stan, stave se tapete, ali u trenutku kada se to najmanje očekuje otvore se vrata i kao da iz tebe iscuri neka opijenost dobrotom čija je zadaća blokirati tvoju vezu sa stvarnošću.

Savjesno sam nabrojala pet stvari. Kako sam htjela preuzeti vikendicu svojih roditelja, biciklom obići Zapadne fjordove, otputovati u Indoneziju, i slično. Bezizražajno me gledala dok sam nabrajala. Nakon što sam završila, nastupila je tišina. Osjećala sam se kao da sam se razotkrila. Podijelila previše. Moji snovi stajali su na stolu kao iznutrice. Osjećala sam se kao neželjeni gost kojeg nitko ne pozdravlja. Tišina je još uvijek trajala.

Bile smo zajedno pet mjeseci. Poklanjala mi je lijepe poklone. Razne stvari koje je sama napravila, kuhala mi je i, ponekad, kada bi joj tako došlo, ponašala se prema meni kao da sam princeza. Bila je alergična na tu riječ i naljutila bi se kada bih taj izraz koristila kao kompliment. Bile smo različite, to je bilo jasno od početka; svi su to vidjeli osim

nje. Na razlike među nama gledala je kao na nešto što treba popraviti.

Zatim kao da se zainteresirala i rekla: ok, nisam znala da vjeruješ u *bucket* liste. Vjerujem? To nije bilo pitanje. Ne, znam, ali ipak si odgovorila. Da, pa samo sam, da, odgovorila. Da, ja mislim da je to dio neoprostivog nasljeđa nas bijelaca. Opasna i prijezira vrijedna karakteristika bijele srednje klase. Jurimo cijelim svijetom s našom *bucket* listom. Izbacujemo ljude iz njihovih domova, sada moraš otići, ovaj je komad zemlje na mojoj *bucket* listi. Osim problema polaganja prava na nešto, to je klasičan način za ne biti prisutan. Uvijek biti negdje drugdje. Graditi identitet onime što radimo, onime što smo napravili, onime što ćemo napraviti. Jadno. Kad nam se oduzmu liste, više ne znamo tko smo. Kad nešto pođe po krivu, ostavljeni smo s posljedicama naše jurnjave po svijetu i činjenice da smo se izgrađivali stvarima i djelima.

Potrebno je pokupiti razne razbacane slike o sebi s poda u garaži i sastaviti ih. Kada se upali svjetlo, ukaže nam se razno smeće koje smo nakupili. Pronalazimo komplet za golf, ondje je konj o kojemu se treba brinuti u štali, (što se privremeno ispostavilo dobrim jer za to vrijeme nije trebalo biti kod kuće, mnogo posla, volimo raditi), daska za jedrenje u spremištu, zmajevi za letenje za odrasle, (zamisli), cipele za penjanje, popni se samo velikom brzinom svijetom i dobij anksiozni poremećaj zbog opterećenja. Potpuno slomljena kvalitetom života.

Htjela sam je prekinuti, no kada sam to jednom učinila, bila je toliko iznenađena, nazvala me bezobraznom, tako da nisam ništa rekla. Prethodno me u igri ispravila, objasnila mi kako je najbolje da izrazim svoja mišljenja. Donijela je tu igru kako bi me bolje upoznala. Tada sam shvatila da ta žena ne želi upoznati nikoga osim sebe.

Tijekom predavanja o *bucket listi* i bijelcima jasno sam osjetila kako govori *meni*. Bilo je kao da sam stajala na vjetru. Bio je to tjelesni doživljaj, osjetila sam neugodu, kao da mi pijesak i šljunak lete u lice. Također sam imala snažan osjećaj da sam iznenada dobila potporu, kao da sam negdje duboko u svojim korijenima to već doživjela prije, čak i često, u mnogim životima. Kao da su je moji preci, generacijama, teško podnosili, bilo im je dosta nje i njoj sličnih, i sada su to došli reći. Osjetila sam vibracije, otpuštanje skroz gore na čelu. Probudili su se neočekivani osjećaji. Nisam više mogla ovo slušati. Nisam mogla to podnositi.

Remeti mi misli: zar me ne slušaš? Da, slušam. Ona govori. Znala sam da će kad završi s govorom htjeti da je obasipam riječima hvale za to njezino svježe razmišljanje. Iznenadit će se. Kada završi, ustat ću i pozdraviti je. Posljednji sam je put gledala kako govori, kao da se smanjuje sa svakom riječi, kao da je svečano odjeven dječak koji nestaje pod stolom zbog svoje malenkosti i srama kojeg možda nikada sama neće prepoznati.

SMREKA

Često ne razumijemo zašto smo mentalno ovdje ili ondje, samo iznenada osjetimo kako nam val tjeskobne preplavljuje tijelo. Ležiš, recimo, u krevetu i blaženo gledaš u strop, opuštena, kad se iznenada nađeš među stablima smreke. Ona nisu visoka, samo malo viša od tebe, ali su gusto raspoređena. Danas su stabla smreke mnogo viša od tebe i to je, u takvima trenucima, jedini dokaz da je vrijeme zaista prošlo.

Ne sjećam se mnogo samog događaja.

Sjećam se dječaka, samo malo starijih od mene. Sve troje spuštenih hlača. Sjećam se samo da kada sam otišla s tog mjesta, lijepog mjesta u četvrti, na kojemu se nalazi skupina stabala smreke, osjetila sam tu težinu. Veselo sam trčala s njima iza drveća, spremajući se za neku igru, uzbuđena i bezbrižna, ali usred igre shvatila sam kako je to neka posebna igra, kako to zapravo uopće nije igra. Nikome nije nudila, nikome nije učinila dobro. Bilo je to samo nešto što su ti dječaci čuli da je zabavno raditi. Svi su to radili. Bilo bi super to raditi. Njima.

Ja nisam znala što se sprema. Iako sam pristala na to, jednostavno nisam razumjela riječi. Ali na putu natrag u potpunosti sam shvatila ono što sam tek počela shvaćati kada smo spustili hlače. Shvatila sam da sam učinila nešto nepovratno.

Ja kao dobra, sretna, pristojna djevojka više nisam postojala. Ja kao dijete više nisam postojala. Postala sam distancirana u igrama i skupinama djece. Nestala sam nekoliko minuta pod teretom koji

je bio teži nego što sam mogla podnijeti. Moj se život podijelio na prije i poslije. Prije i poslije smreka. Događaj me udaljio od svega i pokrenuo nešto što nisam razumjela. Osjećala sam se tupo, prazno, umorno; ravnodušno sam gledala dječji program na televiziji. I bojala sam se same sebe, te nove djevojke koja je iznenada sve iznevjerila, uključujući i samu sebe.

Nakon mnogo dana takvog stanja, majka me posjela i pitala što mi je, ja sam joj ispričala o smrekama. Hladna i prestrašena. Ona je to prihvatila, rekla mi da su takve igre uobičajene među djecom, i nakon nekoliko pitanja i odgovora, savjetovala mi da svoje tijelo držim samo za sebe sve dok ga ne budem bila spremna dijeliti s drugima. Također je potvrdila da događajem pod smrekama nisam nikome nudila, da ne snosim nikakvu krivnju niti je to nešto čega se treba sramiti. Osmjehnula se i rekla da zaboravim to. Ali ja to nisam zaboravila. Osjećaji su bujali i prenosili se na druge stvari. Neprestano sam ponovno upadala u tu tešku iznenadnu izdaju same sebe. U misli da su moja djela probudila prazninu i očaj. Nisam imala kartu koja bi mi pokazala gdje je sigurno spustiti noge. Činilo se da sram i krivnja prate svaku moju radnju. Postajala sam sve više strana i nepoznata.

Nakon teškog razdoblja u životu otišla sam kod terapeutkinje koja mi je rekla da je taj događaj bio incest. Incest? Ne, to umanjuje ozbiljnost drugih, ozbiljnih slučajeva incesta. Bol i trauma ne funkcioniraju tako, rekla je terapeutkinja. Ne uzimaju jedno od drugog. Upravo suprotno. Pomažu. Povećavaju

spoznaju i empatiju, kada upotrebljavamo oznake za događaje različitih veličina. Ali ovdje nitko nije bio odrasla osoba, ništa se od toga nije moglo smatrati seksualnim (što je seksualno?) i, ono što je najvažnije, nitko nije počinio nasilje. Oni su bili stariji, rekla je. Ali nisu mi htjeli učiniti ništa nažao, nisu prešli moje granice, ja sam rekla: pristajem! Rekla sam uzbuđeno: ja, ja! Tek sam poslije sve shvatila. Možeš proce-suirati to kao iskustvo nasilja, iako ih ne definiraš kao nasilnike. Jesam li koristila nasilje? Sumnjam. Kako su se oni osjećali nakon toga?

Gdje sam ja, mala djevojčica, čula o čistim djevicama? Da djevojke ne bi trebale spavati s mnogo mladića? Da u određenom trenutku moje tijelo neće biti moje, usprkos tomu što je moja majka tako rekla? Usprkos tomu što sam ja tako mislila. Odakle se stvorio taj golemi sram, koji se čini jači od svega; od riječi utjehe, razuma, jači od vremena koje bi trebalo zacijeliti rane?

Čak i ako sram s vremenom nestane, uvijek ostaje dio kao podsjetnik. Poput kosti koje ostaju dugo nakon što sve ostalo nestane. Osjećam ostatke kao male kvržice pod kožom, podsjetnik, i pazim na to kako govorim i razmišljam. Smreke su posvuda.

SKAFANDER

Radim mjesta u spremištu za stvari svoje nove djevojke koja se useljava. Ta se okolnost smatra jednom od veselijih okolnosti u kojima su ljudi prisiljeni na taj zadatak. Na to putovanje koje te nemoćnu nosi kroz prašnjave hirove sjećanja i zaboravljenih identiteta.

Ali da odmah pređem na stvar: godinama sam pokušavala izbaciti taj skafander iz svoga života. Uvjerila sam samu sebe da sam ga bacila i vjerovala sam da sam ga već zaboravila. Samozavaravanje, koje se raspalo sada nakon što se pojavio u spremištu, u plastičnoj vreći koja se skrivala iza ostaloga smeća koje se nakupilo oko moje egzistencije.

Prije mnogo godina u moj je život došao taj skafander koji je imao određenu nuspojavu. Kad bih ga odjenula – čim bi se omotao oko moga tijela – obavila bi me nepoznata seksualna energija. Kad sam to otkrila, bila sam u vezi. Bila sam zahvalna na tom neočekivanom daru, toj snažnoj energiji koja je u pravo vrijeme došla u moj život. Bila sam prilično melankolična, zapravo potpuno depresivna kada sam u trgovini naletjela na taj bezličan skafander za koji mi se činilo da je napravljen upravo za mene i moju osobnost. Pronašla sam neku vrstu utočišta u njemu. Način da nestanem u monotonim danima, na krilima ovog beznačajnog skafandera. Moja je djevojka pogledala u vreću i rekla mi: zabrinuta sam za tebe. To je dovelo do toga da smo otišle u večernju šetnju, ja u skafanderu, ona u vunenom kaputu. Na toj sam šetnji došla do tog otkrića. Kao da je u vezu

došao novi član. Treći član; koža skafandera, koja donosi mnogo neočekivanog seksa.

Koža skafandera donijela je mnogo pokreta, primjerice plesnih pokreta, strastvenih, ali mekih dodira koji su me htjeli ujediniti s drugim živim bićem. Kad bi se prizor gledao ubrzano, moglo bi se izravno vidjeti kako skačem na osobu. Prenosim svoje tijelo na drugo tijelo. Kao da ga bacam s litice, i zatim promatram horor koji slijedi. Činilo se da nije bitno koje tijelo ili pod kojim okolnostima. Naravno da sam pokušala to kontrolirati, ali jednom se dogodilo da sam napala svoju prijateljicu, polagano sam nasrnula na nju i počela je pipati. Veoma nezgodno i bila je strašno potresena dok joj nisam sve objasnila. Kupila sam taj skafander u *second hand* trgovini Hertex ovdje u kvartu i uz njega je došla ova koža. Nisam to tražila, ali naravno da sam iskoristila situaciju, uhvatila sam val kako bih vidjela gdje će me odnijeti, ali očito sam to trebala shvatiti ozbiljnije. Pokazati odgovornost.

Tako da sam prestala oblačiti skafander, osim kad sam bila sama sa svojom djevojkom. Naša je veza već počela blijediti i ona me molila da obučem skafander kako bih malo uzburkala stvari. Ti su mi trenuci bili bolni, osjetila sam kako preopterećujem kožu i potpuno gubim vezu sama sa sobom. Bila sam odsutna, a na scenu je stupila koža koja je stvari preuzela u svoje ruke. To se pretvorilo u neku vrstu cirkuske točke čija je svrha bila izazvati tugu i otuđenost u nama samima. Gledati na nas ljude u neobičnom svjetlu punom boli.

Prikazati nas iz svih kutova, razbiti predodžbe o nama. Činilo mi se da joj se to свидjelo, što je samo povećalo moju nelagodu.

Nije kao da sam odlučila imati taj skafander. Htjela sam ga baciti, riješiti se njega i svega vezanog za tu vezu. Nastaviti dalje, ali činilo se kao da ne mogu dalje bez skafandera. Moje tijelo nije bilo isto, bilo je ranjivo, kao da je nešto nedostajalo na njemu. Skafander. Činilo mi se kao da taj treći član kojeg je dozvao ima neke dublje namjere sa mnom. Problem je da se koža ne pojavljuje kad sam sama, čini se kao da je dio nerazumljive poruke koja se najprije pojavila kao žarko ljetno sunce na zimskom nebu, ali me zatim povukla na izoliranu pučinu.

Sada sam suočena s tom teškom odlukom i, iskreno rečeno; iskušenjem, iako ne želim formulirati to tako da priziva stari osjećaj prijezira prema samoj sebi, niti pozvati tog člana u svoju novu vezu. Zapravo samo čekam da sam izađe iz spremišta i uđe u moj život.

BRY
HJÁLMS

IZBOR

NJA

DÓTTIR

PREVELA S ISLANDSKOGA
DARIA LAZIĆ

PJESAMA

PJESME IZ ZBIRKE
ZIGOTA (2019.)

Vjeruješ li u Boga pita je sestrična

Ona ne zna odgovor no kaže da
odluči se krizmati jer zanima je može li
izraditi tortu na kat što doseže do nebesa da bi
Bog mogao polizati figuricu bijele krizmanice u
rukavicama što se uzdiže na vrhu

kad te poliže Bog
to je dokazni materijal

Na Islandu živi stoosamdesettisućaćetiristo jedan
muškarac
i ona je zaljubljena u svakog od njih

Svakom kaže:

Ljubavi
ako nabaviš mek jastuk možeš spavati na meni
inače bi se mogao ozlijediti na moje tvrdo srce

samo želim biti dobra

žalim kad te moja šapa ščepa
i smlavi

Ustvari imam meke ruke
stvorene da miluju meka tijela
i nikada ne bih isključala
oči iz tvojih duplja
jer ondje im je mjesto
baš kao što je mojim rukama mjesto
oko tebe

Ti si kostur što drži na okupu ovu sluzavu mesnu
masu

Ti si crijevo što me oblikuje u slasnu kobasicu

bez tebe ne bih bila ništa
tek meso i kosti u vreći

Trepće brzo brzo brzo da se otarasi svih pasa

Kaže: ovdje nema psa
nema crnog psa i on ne leži na kauču

Nisi crni pas
Na tebi ne leži crni pas
Nisi zgnječena pod crnim psom cijeli dan
čak ni kad je sunčano i nisi na poslu

Kad te sunce obasjava bacaš sjenu
koja ne nalikuje na crnog psa
Nikakav miris ne širi se od crnog krzna

Ponovimo: ovdje nema psa

Svi su crni psi istrijebljeni

Biljka penjačica u tvom vrtu
ne obavija se oko kipa crnog psa
pokopani su svi do jednoga

Kad padne noć ne mogu se vidjeti crni psi
kako se skrivaju
uz crne kućne zidove

PJESME IZ ZBIRKE
ŽENA ZAVIRUJE (2021.)

ZAHVAT

Žena otvara
usta
kod zubara

Para se zgušnjava u maglu u prostoriji zaklanja
pogled

Najgore što se može činiti
drugom čovjeku
jest izvlačiti mu
zube

Svejedno se mnogi
dobri ljudi bave
time

STAKLENIK

Žena uzgaja
rak
u svojem tijelu

posve nesvjesno
dok ne otkrije
koliko je u tome vješta

Trudi se svom snagom
da ga proširi
što više

Trpa u sebe kao ugljen crn prepečenac
azbest boksit insekticide ispušne plinove
ultraljubičaste
sunčeve zrake obogaćeni
uranij i fosilna goriva

Pretvori se
u divovski tumor
mutiralog
uzor-čovjeka

MEKUŠCI

Žena izlijeće
u vrt

Kopa i kopa i kopa po zemlji
okreće kamenje i lišće
stare podne daske i plastične vreće
kako bi pronašla njih

Puževe
koje probada srebrnom vilicom
skuplja u kutijicu
kako bi ih odnijela
njemu

Liječniku koji stavlja
utješne riječi u usta
i beskičmenjake u ampule
uštrcava ih u usne
kako bi se ispunile i napuhale

Kako bi podsjećale
na dva debela puža
u ljubavnom zagrljaju

U GRADU BLUDNICE (Odlomak veće cjeline)

*I reče mi anđeo: »Vode što ih vidje, na kojima Bludnica sjedi, to su puci i mnoštva i narodi i jezici. I onih deset rogova što ih vidje i Zvijer – oni će zamrziti Bludnicu, opustošiti je i ogoliti, najesti se mesa njezina i ognjem je spaliti. Jer Bog im u srce stavi izvršiti naum njegov: da jednodušno predadu kraljevstvo svoje Zvijeri dok se ne ispune riječi Božje. Žena koju vidje grad je veliki što kraljuje nad kraljevima zemaljskim.«
(Otkrivenje 17: 15–18)¹*

1 Autor prijevoda: Ljudevit Rupčić, izvor: Online Biblija, Kršćanska sadašnjost, <https://biblija.ks.hr> (op. prev.).

Biće pronalazi pravu ključanicu

Prima kvaku
otključano je

Otvara treće oko
i zna

Ovdje je grad Bludnice

~

U gradu Bludnice uvijek ima skuhane kave
i vrata su uvijek otvorena

Sve one kažu
uđi dušo
slobodno uđi
i ne trebaš izuti cipele

~

Ondje sve pišu
svjetlucavom tintom
što mijenja boju prema tome kako svjetlo pada na
papir

Tim je svojstvom prožeto sve
boju mijenja
cvijeće i drveće i slavljenička odjeća

Kad kućne čas za slavlje građani podižu šarene šatore
vješaju lampice među stablima

Lisice i mačke poslužuju goste
obilaze ih s pladnjevima što se povijaju
pod delcijama i cvjetnim čaškama punim
zlačanih alkoholnih sokova

Lisice i mačke za svoj su rad izdašno plaćene
u tom gradu nema robova

~

U gradu Bludnice djeca jedu gliste i uši
to su darovi zemlje
prave poslastice
Hrana dolazi s drveća
iz zemlje
jede se prstima
stoga nikada ne treba prati posuđe

~

Ovdje se žene muzu same ne treba im pomoć
piju mlijeko same nalijevaju se mlijekom
koje su homogenizirale same piju
dok ne osjete da će se raspuknuti

Pune sve bazene
plutaju i gnjure glave ispod površine
sunčaju guze poput labudova

~

U gradu Bludnice dopušten je lavež tu ne leškari
nijedan jezik
najveći je užitek mljackati riječi

Kosa sijedi a one kažu:

Sviđa mi se to
osjećam se kao plemenita proročica iz
znanstvenofantastičnog romana koji je napisala žena
koji govori o svijetu punom žena

Prsti otiču i boraju se a one kažu:

To su moji prsti i takvi trebaju biti

Te su žene
jake kao čelik
same su se kalile

~

U gradu Bludnice skrasile su se sve začarane
princeze što su se
pretvarale u sirene pa su ih tjerali iz postelje govoreći
da su zle zmije

One što su im trudnima pokazali vrata
te su djecu morale podizati u moru
one što su pjesmom potapale brodove

u modrozeleno
blaženstvo

~

Uvečer poprimaju obličje tuljana
i posjećuju drugove u moru

Bacaju šarene ribe djeci u plićak

Ovdje nema škrinja u koje bi se
zaključale tajne
nema zatvorskih čuvara
s džepovima punim
svijenih ključeva

Nitko nikada ne kaže:
to je zlo i naopako

zlo
i
naopako

~

U gradu Bludnice žive hermafroditi

Brzo se razmnožavaju
same sa sobom
mogu se hraniti vlastitim tijelom kad su gladne

Poput morskih ljuskaša
meke i ružičaste iznutra
sa šeširom i suknom
od željeza

gode im vulkani u dubinama
neprestani pritisak

Bliski su srodnici dugoživaca
nije ih briga za smak svijeta
neće ih nikada istrijebiti

Nepobjedive neuništive
najrazvijenija stvorenja na svijetu

~

Oh!

Kad biste ga barem mogli vidjeti
zaviriti onamo

proviriti
baš kroz onu pravu ključanicu
očiju širom
otvorenih

ELÍ KNÖ

IZBOR IZ ZBIRKE PJESAMA
*MORNAR S JUTARNJIM KONJIMA
POD HALJINOM (SJÓARINN MEÐ
MORGUNHESTANA UNDIR KJÓLNUM, 2010.)*

MORNAR S KONJIMA PO

AS

RR

PREVELA S ISLANDSKOGA
VANJA VERŠIČ

JUTARNJIM

D HALJINOM

Dvije kućanice
plešu na užetu
za rublje
i vode ljubav s akrobatikom

Jedna je dudov svilac
druga, cvijet pamuka

Pod utjecajem čišćenja
pišu pjesme o rublju

Dijete cvjeta
i ja se mijenjam

Budim se s dušom mornara
i uspavanka vesla u mojim grudima

Proljeće dolazi olujnim cvjetovima
Proljeće dolazi plačem ljiljana

Rano se kapi krvi bude u zrcalu
Mnogo ozlijeđenih očiju dolazi kući

No stvarajmo cvijeće iz jutra

Istina je

 okaljani prostor
može se ukrasiti plodnošću i zvijezdama
može se izliječiti
 blistavim cvijećem

Ujutro

djevojka se probudi u labirintu
i krvari do sljepila
Njezin je dom u zrcalnim odrazima

No stvarajmo tišinu iz jutra
 odjenimo jeku u luđačku košulju

Zvona oru satima po zraku
dok očajni redovnici
ližu crno mlijeko na rukopisima

Molitve pročišćuju nebo
dok se vrat izdužuje
visoko
i postaje zvonik

Obzor je uže

Na kojemu
pjesnik treba ostaviti svoje rublje
da se suši

Obzor je parangal

Na kojemu
pjesnik treba ostaviti svoj jezik
da grize mamac

Obzor je uže

Na kojemu
pjesnik treba ostaviti svoje organe
da se dime

Bio je kraj svijeta noćas
Pred jutro
probudio sam se s drvom
naplavljenim u jednome oku

Odijevam kišu
kada se brod nasuče u mome krilu
odijevam se i pjevam

Zašto ste u mokroj haljini?
Zato što sam mrtva

Zašto pjevate?
Zato što sam mrtva

Ali vi ste luka i sirena
recite mi
imate pjesmu u svome srcu
imate blago u svojim ustima...
... vi ste luka i sirena...
... Ali ja sam mrtva

i odijevam kišu

Robinja koja pjeva
ja sam mokra ljubav
ja sam morska pjena

Robinja koja pleše
ja sam luka
ja sam sirena

Ja sam mrtva

Noćas počinje preobrazba zvijezda

Buka u zraku

miješa se s polarnom svjetlošću

I iznad krovova kuća vidi se

povorka

blistavih tijela

koja ostavljaju svoje srce

na nebu

Djevičanski glasovi odijevaju strast

Sve djevojke žude

biti dijelom noćnoga neba

Kada sam pao u mrtvu tišinu
sreo sam borkinju
Ona je bila kraljica s očima mornara
i kraljevskom vještinom u harpunu
Vidjela me
i počela loviti kitove u mojoj utrobi
Onanirala me olujama

GUÐB

BERG

IZBOR

ERGUR

SSON

PREVELA S ISLANDSKOGA
DARIA LAZIĆ

PJESAMA

ČOVJEK I PUTOVI

Čovjek nije besputan.
Na mnogim je putovima istodobno.
Hoda na nogama.
Hoda na rukama,
na glavi i pada na leđa.
Čovjek stonoga.
Imajte strpljenja za posrtanje njegovih ruku.
Budite snošljivi prema njegovoj svoje glavosti.
Budite milosrdni prema nogama željnim kretanja.
Ne zatvarajte oči pred glavom.
Čovjek stonoga uvijek je usporen:
dok se kreće zrakom,
zemljom,
u svojoj nutrini,
u drugima
i u svemiru i u ništavilu također.
Promotrite zemaljskog čovjeka i uočite: on je
nigdje i svagdje,
na trbuhu, na nogama, na cesti, na ledu.
Čovjek...

VLAST

Nikada neću ovladati nijednim jezikom.
Primjena sile nije mi jaka strana.
U životu postoje razne strane
i nijedna se ne smatra pročeljem kuće.
Takav ću biti do kraja života i drago mi je što život
nije kružno kretanje.

Svi nekako razumiju bezbroj jezika,
no nevoljko će podariti sposobnost govora tišini.
U suton i u vječnom kaosu
naslućuje se istinski jezik. Možeš reći:
Jednom ćeš mi se radovati toliko da mogu umrijeti od
sreće.
Jednostavan i nečujan, izbrisat će sve druge, jezike
ljudi i bučnoga svijeta.
Jezik što je pomicao stvari i ljude gubi se u bujnosti
tišine i praznine.

ONO PRIRODNO

Prirodi je dovoljno da je bezimena

Nezadovoljstvo stvaraju oni što mijenjaju i izokreću.
Ja se prema stvarima odnosim kao da su tek rođene.
Gledam Sunce i pitam se zašto bi bilo važno
zove li se Sunce ili kako drukčije.

Nikada ga nisam nazivao nevjestom modrine,
okom prostrane praznine
ili govorio da je noćni povjetarac uzdah mrtvih
zvijezda.

Što se mene tiče, ničemu ne treba nadjenuti ime
jer imena su djelo ljudi i s prirodom nemaju veze.
Imenom se stvari obilježavaju, svojatamo ih,
a sve je najmilije kad je tek rođeno, bezimeno dijete
što se igra stvarima i svijetom.

Jer stvari, svijet i djeca imovina su čovječanstva.

Dvije godine pozna stvari po njihovoj obličju.
Nakon smrti sve prelazi u sinonim onoga što ponovno
postaje bezimeno.

USPOREDBA OTOKA I PJESNIKA

Ne mogu se žaliti premda se čitatelji i kritičari srame
zbog toga

što se u mojim pripovijestima toliko često spominju
tjelesne tekućine.

Ne mogu se žaliti ako se uzme u obzir što je zadesilo
Dominga Lópeza Torresa,
pjesnika i socijalista s Kanara kojeg je zbog pjesama
snašla zla kob.

Spjevao je nešto što ovdje nećemo navoditi, a bilo je
naslovljeno:

Zahod (u tri sata u noći).

To se zbilo godine 1973. Tada je Domingu bilo
dvadeset sedam godina.

Falangisti su se domogli vlasti i nisu trpjeli pjesništvo
o zatvorskim nužnicima.

Položili su ga u vreću i bacili u more u kojem se moji
zemljaci kupaju na suncu na Božić,
jedu dimljenu janjetinu i ovčje glave te se prisjećaju
otoka na sjeveru.

Srećom, nisu svi otočani takvi ljubitelji potapanja
pjesnika.

Jučer sam napunio pedeset godina.

VRATA

Pjesnike progone pjesme koje su spjevane
na jeziku što nije njihov.

Sve je prijevod nečega što nam je nepoznato, ali ga
osjećamo.

Neprestano prevodimo život s tisuću jezika na tisuću
jezika.

Sličan je problem s prolaskom kroz vrata
jer izići može isti čovjek koji je i ušao,
a ipak različit i promijenjen.

Ako se to dogodi, to je dokaz da nismo zaglavili u
vratima.

No zašto bi se nešto promijenilo ulaskom ili izlaskom?

CRNI OBLAK

Ne mogu se uzdignuti do slobode za kojom žudim
da mogu hodati gol, odjeven u riječi
kako bi mi svaka radnja bila poput prozirnog stakla
ili zaleđene vode koju osjećamo u duši i znamo da je
nitko ne vidi.

Razlog je tomu što crni oblak kreće u potjeru s
određene udaljenosti.

Iz koje se neizvjesnosti došuljao oblak i čežnja da u
njemu nestanem?

Čist klečim u dvama srcima, s odlukom koju nikada
neću donijeti, no svejedno će se ispuniti.

Želje postoje kako se nikada ne bi ostvarile, kako bi
se mentalno zadovoljile.

U suprotnom želje ne bi puštale korijenje i brzo bi
isparile.

„Premda je tijelu smrt prirodna, ono nikada ne umire.
A sve da i umre, njegovi demoni ne bi umrli s njim.“

Čuo sam nekog čovjeka kako to govori, no ne znam
ima li u tome istine.

ZATVORENICI

Tijela zatvorenika djeluju čvrsto na slikama u današnjim dnevnim novinama.
Namršteni leže na suncu na krovu, besposleni su.
Pobuna je završila, no nije donijela pobjedu niti je ugušena.
Policija ih pušta da nešto nauče iz tog iskustva.
Ostavljeni su da se prže i gladuju.
Sloboda nije zatvorenikova dilema.
Čuvari jedu kobasice. Ne žuri im se nikog vratiti u sigurnost ćelije.

Neki su zatvorenici goli do pasa. Meso im nije nabrano kao na njihovim majkama s druge strane ograđenog područja ili na policajcima koji upiru puške.

Slika dokazuje da sloboda deblja.

Duše zatvorenika zasigurno su lijepe poput njihovih tijela iako se obmanjuju svojom idejom o slobodi. Sloboda su psi, kobasice, palice.

U zatvoru životnog iskustva razmišljam:
„Svaka pobuna počinje i završava na isti način: u ljubavnoj igri tijela i duše.
Prvo nastupa sigurnost u sebe, potom beznađe.
Čovjek trpi zatočeništvo na krovu moleći se Suncu koje su izjelice već proždrlje:
No svi na kraju umru od gladi.

RIBA JE NAJSLOBODNIJA

Riba je najslobodnija jer nikada nije znala ništa ni o slobodi ni o neslobodi.

Riba ni o kom ne ovisi.

Samo pliva i osjeća stalnu potrebu za hranom.

Riblja pohlepa, za razliku od ljudske, nikad se neće

smatrati prirođenom žudnjom za slobodom,

nazivamo je nužnom opskrbom hranom,

a riba doprinosi nacionalnom gospodarstvu i slobodi

ribara koji je love.

Ne treba biti ekonomist da bi se uvidjelo da je

glupost ribe dobrobit za čovjeka.

A ZAŠTO SAM TUŽAN?

A zašto sam tužan kad znam da je tuga samo osjećaj klonulosti i da će tuga brzo proći?

Znam da život nema smisao, ništa više no danja svjetlost
jer ljudi su izumili svjetlo kako bi osvijetljivali.

Nikada neću reći da životu dajemo smisao svojim djelima.
U najboljem slučaju djela imaju značenje, a i to je preuveličavanje.

Um, tijelo, pokret; smrt ne nastupa odjednom, već
tijelo oslabi,
um otupi, pokreti se ukoče
i osjećaji nestanu.

Tijelo umire mnogo prije no što mišići prestanu
pomicati udove i kosti,
a um postane jecaj u grlu.

Zapravo ništa od toga ne znam sa sigurnošću.

Ne znam čak ni zašto me hvata tuga, no možda bih
trebao biti ojađen
zbog nedovoljnog znanja o tuzi.

Čak i kad bih se zadovoljio time da znam vrlo malo,
priznao to i rekao: „Ništa ne znam u svojoj glupoj

glavi", to ipak nije istina
jer ja postojim, iskusio sam ono o čemu govorim i
druge stvari koje utječu na moje misli.

Često me uhvati tuga, osim kad sam u autobusu, no
ne mogu se zamisliti kako ondje živim,
kako sam si, primjerice, na stražnjim sjedalima
uredio dom sa ženom i djecom i svim kućnim
potrepštinama.

Znam da bi se mnogi ukrcali u autobus samo kako bi
upitali:

„Nisi li sad zadovoljan? Oženjen si i više ne dobivaš
napadaje depresije.“

Smatrao bih to neizdrživom nametljivošću, no
dakako da bih smjesta odgovorio:

„Svakako, dok god mogu s obitelji putovati
autobusom.“

BOLNO

Sasvim je svejedno koliko automobila ljudi kupuju,
hoće li se radni dan skratiti
ili kuće povećati, hoće li broj kućanskih aparata
porasti, a broj se djece smanjiti,
tuga će biti jednako bolna i jadikovanje nad životnim
mukama jednako glasno.

Zato što čovjek nije stvoren za ovu Zemlju iako se na
njoj rodio.

Jadikovanje nije reakcija na stvarnu bol, nego na
neku koja se ne može ni pronaći ni vidjeti,
koja je skrivena s onu stranu života te se u nama
probudi čim se rodimo.

Tko si ti koji si neutješan u automobilima, plačeš u
zagrljaju sunca, ljubavi, prirode,
koji si jednako neutješan u pjesmama kao nekoć za
plugom,
pa i na moru i s ovcama na planini?

Posvuda si

i čezneš za slobodom u nematerijalnosti što se krije u
materiji i jest puka materija.

Ti jesi i bit ćeš ti, sazdan isključivo od svoje materije.
Plačeš pred televizorom kao što se prije plakalo uz
jezera,

pokraj bunara i na obalama rijeka.

Medijska revolucija i tehnologija ne mogu tu ništa
promijeniti.

U svijetu se i dalje uzvikuje: „Volio bih kad bih mogao pozvati Boga da mi pomogne!“

Tuga se nastavlja jednako bolna kao kad su ljudi sjedili u mraku i nisu imali pojma o porodičnom dopustu za oba spola, sputani praznovjerjem i nesvjesni svoje složene prirode.

Što je to što se ne može ublažiti ni pjesmom, ni poezijom, ni miniserijama?

Pisac zna da je kraj knjige smrt djela, no tračak njega nastavlja živjeti u umu čitatelja.

Isto je tako svršetak svakog čovjeka početak sjećanja onih što žive.

Nad svime se nadvija nešto što podsjeća na protjecanje.

NEŠTO O LJEPOTI PRETOČENOJ U GLAZBU RIJEČI

Michelangelo Buonarroti napisao je 1542. u pismu velečasnom Aliottiju:

Čovjek slika mozgom, a ne rukama.

Vasari je pak rekao:

Treba mjeriti okom, a ne rukama, jer ruke rade, a oko procjenjuje.

Nasuprot tomu, Kant u knjizi *Kritika moći rasuđivanja* kaže:

Suđenje prema ukusu ne predstavlja prosudbu izgrađenu na spoznaji. Slijediti vlastiti ukus nije znanstveno, već je svojstveno estetiци. Smatram da se takav sud može temeljiti jedino na vlastitim mjerilima...

Ne mogu se sad sjetiti što je još Kant rekao o tome.

No sveti Augustin izrazio se ovako:

Ne postoji red koji se ne doima lijepim.

Ne sjećam se točno gdje je to zabilježeno, pišem prema sjećanju.

Međutim, sa sigurnošću znam da taj isti Augustin u knjizi *De civitate Dei* kaže:

Ljepota svijeta krije se u međudjelovanju njegovih suprotnosti.

Sveti čovjek nedvojbeno govori o tome da suprotnosti neprestano utječu jedna na drugu i različitosti unutar istog djela tvore lijepu cjelinu.

Vjerojatno je na to mislio.

Ne valja nam zaboraviti da je Toma Akvinski rekao:

Ljepota tijela ovisi o proporcionalnosti njegovih dijelova. Osim toga, put treba biti svijetla.

A što ti kažeš, Guđbergure Bergssone, nakon što si se pozvao na mudre ljude?

Ja kažem samo ovo:

Europa više nije uzrok ničega. Narodi koji je nastanjuju ne nalikuju više na sebe niti se međusobno razlikuju.

Nalikuju svojoj posljedici: Americi.

To se može usporediti s romanom koji oponaša film.

Stoga europsko mišljenje više nije izvor ljepote.

Ovo nije pjesma, mogao bi reći ili pomisliti onaj tko čita moje riječi.

To je možda točno.

U tom slučaju moram se obraniti pozivajući se na Kanta:

Ako s razumijevanjem promotrimo poeziju, bit će nam jasno da je to pripovijest pretočena u glazbu riječi.

TJESKOBA

Pjesnik što se odmara pod prolistalim stablima na
suncu i vjetru
prepoznaje isti šum u sebi kao i u njima:
Drveće, lišće, vjetar i sunce potvrđuju kako je sve
prolazno.

SUVIŠNO PITANJE

Posljednji čin bića što se jednom rodilo
iz tame i nepostojanja
bit će ponovni nestanak u jedno i drugo.

Ako je istina da se čovjek rađa iz neizvjesnosti i
skončava u još većoj,
da je život između toga pusta neizvjesnost,
a Bog je stvorio svijet samo da bi se riješio Adama i Eve,
je li bilo pravo potpirivati prolaznu radost
ako se iza ničega ne nalazi ništa i kad ništa završi, ne
nastupa ništa?

RAZUM I MATERIJA

Pretpostavljam da zbog svojega niskog podrijetla nemam smisla za povijest.

Poznati ljudi i važni događaji nikad me nisu dirali tako duboko kao pogled na cvijeće što u proljeće raste uspravnih latica iz smrznute zemlje zaklonjeno pod zidom.

Nisam imao ni želju ispisati stranice povijesti.

Ne pokušavam časno prolaziti kroz život, čemu streme zdravi ljudi, nego samo želim živjeti zato što sam rođen.

Ne žudim za smrću, ali i žudim i zavidim preminulima jer su završili s najvećim životnim teškoćama.

Slutim da ljudi na samrti nemaju više iskustva, već im smrt otupi sposobnost rasuđivanja kako se na nju ne bi obazirali više nego na druge stvari u životu.

Jer sve je priviđenje i neprekidna igra skrivača.

IDEJA I SLIKA

Ništa nije nastalo bez predloška.

Bez zamišljenoga opipljivo ne može dobiti ni oblik ni sadržaj.

U bezličnom stanju stvar ne postoji, nego samo njegova očekivana slika.

Svi su stvoreni iz ideje. Nitko se nije rodio sam za sebe.

Isto tako ne postoji tijelo bez duše. Nema ni duše bez tijela.

Stvar i ideja igra su udvoje.

Ne znam to sa sigurnošću, no vjerojatno je tako i to mi je dovoljno.

Ideja o stvari nadređena je stvari. Jer stvar je iz nje izrasla.

Isto je tako ideja o Bogu nesumnjivo nadređena Bogu.

I tako unedogled...

Može li Božja tajna biti u i tome da je on nešto živo, a i mrtvo?

SMRT

Sad se primičeš
svojoj
vlastitoj sjeni.

SMRT NIJE DOŠLA

Smrt nije došla preko noći.

Tamna su mora presušila.

Zašto te život ljubi sad, a nije prije
kad te uzeo u naručje?

Budi strpljiv, ume, pazi na ravnotežu.

Neka snaga presudi kad je materiji i duhu došao kraj.

SIG PÁLSD

ULOMAK IZ ROMANA
BUDOAR (DYNGJA, 2021.)

BUD

RÚN

ÓTTIR

PREVELA S ISLANDSKOGA
DARIA LAZIĆ

OAR

Posve je nevjerojatno da je ta veličanstvena gozba stala na tako malen pladanj. U oko prvo upada izrezbaren krastavac na salati od kupusa, na njemu je hrpica peršina. Na sredini pladnja stoji četvrtasta posuda u kojoj se nalaze pečeni pileći bataci okruženi ploškama krumpira i graškom, a pored nje je još jedna, u kojoj se krije rep jastoga na listu zelene salate i kriška limuna. No to nije sve, ondje je i sjajno pecivo, sićušan paketić maslaca i komad sira, a pokraj prazne šalice za kavu čeka desert: okrugao kolač od maslaca preliven kremom od jarkožuta pudinga.

Stjuardesa s bijelim rukavicama na rukama prebaci pladanj na putnikov stolić. Potom uzme bocu pjenušca iz vode ohlađene kockama leda, omota je bijelim lanenim ubrusom i natoči vino u čašu koju joj je putnik pružio. On je muškarac u tridesetima, visok i vitak. Kratko je ošišan, a kosa mu je oko sljepoočnica prošarana sjedinama. Ima izražene crte lica, izgleda pomalo strogo, zapravo malo podsjeća na vuka. No kad mu stjuardesa napuni čašu vinom, mrk izraz zamijeni lijep osmijeh koji nije osobito širok, no svejedno doseže do plavih očiju. Muškarac ne otpivši odloži čašu na stolić, uzme batac i stane žvakati meso dok se zbog turbulencije ledeni napitak što se nalazi u veoma širokoj čaši proljeva po njegovim svećanim hlačama.

Put zrakoplovom Icelandic Airlinesa do zračne luke u Keflavíku traje oko pet sati. Muškarac putuje iz SAD-a i kad sleti na Island, očekuje ga još jedno dugo putovanje: na sjever do Akureyrja i odatle

na visočje. On je vojni pilot. Testni pilot. Astronaut koji je došao na Island kako bi hodao kroz polja lave i pijeska. Kako bi skupljao kamenje i proučavao povijest Zemlje. Za slučaj da ga jednog dana pošalju na Mjesec.

Bilo je jutro kad je njegova družina, dvadesetak astronauta i znanstvenika u odijelima, stigla na sjever. Otamo su odletjeli na istok do oaze Grafarlönd, a potom su terenskim vozilima prevezeni do izvorišta Herðubreiðarlindir. Ondje je bilo živo, okupio se velik broj ljudi, a uskoro je pristigao i američki veleposlanik na Islandu, u gojzericama i vjetrovci, i islandski premijer. Za razliku od Amerikanaca islandski premijer bio je svečano odjeven, s kravatom i ulaštenim cipelama. Bio je prilično niska rasta i na glavi je nosio beretku. Obratio se okupljenima i iako nije bio osobito dobar govornik, zahvaljujući njegovu vedrom držanju i karizmi, svi su počeli pažljivo slušati kad im je zaželio dobrodošlicu. Nisu svi shvaćali na što cilja kad ih je krenuo uspoređivati s predcima današnjih Islandčana koji su u desetom stoljeću plovili preko Atlantika kako bi otkrili nove zemlje i proširili horizont cijelog čovječanstva. I jedno i drugo, rekao je premijer, svjedoči o odvažnosti i neukrotivoj ljudskoj želji kad je riječ o potrazi za novim spoznajama. Stoga im s ponosom, u ime islandskog naroda, želi dobrodošlicu na rad na islandskom visočju.

Nakon što je to malo okupljanje završilo, skupina je ponovno utovarena u terenske autobuse te ih je čekao put do vulkana Askje. U klancu Drekažil muškarci su odslušali predavanje islandskih geologa, a

uvečer je podignut logor na obližnjoj pješčari. U kuhinjskom šatoru dežurao je glavni kuhar Hotela Iceland Airlinesa i služio delicije u skladu s očekivanjima Amerikanaca.

Nakon nogometne utakmice na pijesku legao je na počinak. Ugurao se u vreću za spavanje i navukao štitnik crvene kape preko lica. No nije mogao zaspati. Svjetlost izvan šatora mamila ga je van. Ispuzao je iz šatora s vrećom za spavanje oko ramena te se otputio na pijesak u potrazi za zgodnim mjestom za spavanje. Pod vedrim nebom.

Hodao je neko vrijeme u smjeru niskog brda sjeverno od logora. Nije osjećao ni najmanji umor, upravo suprotno, bio je pun neke neobične energije. Stoga se uputio prema dnu brda kako bi vidio može li se popeti padinom sve do vrha i odatle promotriti zemlju. Vidljivost zapravo nije bila osobito dobra: podno brda skupila se niska magla.

Prevalio je dobar dio puta uz padinu kad je primijetio da se magla zgušnjava. Stao je na izbočinu litice, no nije mogao vidjeti koliko mu je preostalo do vrha. Stoga se odučio okrenuti i početi spuštati.

Ubrzo je ponovno bio dolje na pijesku i krenuo je prema logoru. Neko je vrijeme hodao kroz polje lave dok u jednom trenutku nije počeo slutiti da s brda nije sišao na istom mjestu s kojeg je krenuo. No onda je vidio kako se šatori ocrtavaju u magli. Nastavio je ustrajno hodati. U smjeru logora.

No koliko god da je koračao, šatori se nisu približavali. Zapravo su se cijelo vrijeme udaljavali. I na kraju je imao osjećaj da ih više nema.

Krivo je nesanicu za tu iluziju, ali istodobno je postao siguran da s brda nije sišao istim putem kojim se popeo. No nije znao kreće li se u posve suprotnom smjeru, više nije vidio brdo. Povukao je vreću za spavanje i bolje je namjestio na ramenima. Dobro je znao da bi najpametnije bilo sjesti i čekati, ali znao je i da se toliko udaljio od logora da je izgubljen, čak i ako se magla povuče. Najmanje od svega želio je da sutra ujutro krenu u potragu za njim.

Nastavio je hodati ne znajući prema čemu bi se trebao orijentirati, samo je grabio naprijed preko stijena i hrptova i pomislio je da će ga zemlja progutati kad je jednom nogom upao u pukotinu. Sjeo je na tlo i psovao u maglu. Legao je i nagnuo lice nad malo uleknuće te srknuo vode. No to nije bilo gotovo ništa.

Neko je vrijeme mirno sjedio. Uto je začuo zvuk ravno ispred sebe. Nešto poput tihog plača. Bio je to meket. Ovca je stajala ravno pred njim, no dala se u bijeg kad se osovio na noge. Je li to značilo da je stigao blizu naselja? Trčao je za životinjom uvjeren da bi mu ona mogla pokazati put do najbližeg imanja.

I tako su njih dvoje dugo pješčili preko neravnog polja lave. Ovca i astronaut. Vjera u imanje s druge strane magle činila je svaki korak vrijednim činjenja iako je njega, taj snažni um i čvrsto tijelo, sad počela napuštati snaga jer je izgubljen bio mnogo duže no što je toga bio svjestan. Naposljetku je koraka bilo previše, ovca je nestala u magli, a on se ponovno našao sam. Koliko je ta zemlja velika? Nije imao pojma da je islandsko visočje takva beskrajna pustoš.

Sad je do njega dolepršala ptičica. Pjevala je tako prekrasno da je u sebi pomislio kako nikad nije čuo tako lijep ptičiji pjev. Muškarac je stajao nepomično kao stijena i promatrao pticu obavijenu maglom. Tada se u daljini začuo drugi zvuk i ptičica je smjesta odletjela.

Zvuk se jednolično približavao i u jednom trenutku učinilo mu se da ga čuje iza sebe. Međutim, ondje nije bilo ničega na vidiku, a kad se ponovno okrenuo, čuo je još jedan zvuk. Uto mu se izvor zvuka jasno prikazao pred očima. Prizor takav da mu se činilo da je mogao nastati samo u njegovoj glavi:

Divovski i kao ugljen crn pastuh bijele glave propinjao se, a na leđima mu se nalazio jahač, mlada viteškinja u svijetloj haljini, duge i bujne kose koja se vijorila u zraku dok je pokušavala zauzdati životinju. Muškarac je stajao skamenjen pred tom borbom, a kad se konj umirio, djevojka mu je nekoliko trenutaka ležala naslonjena na vrat, potom je oprezno podigla pogled. U očima joj se vidjelo čuđenje i strah, a on je bio na rubu sloma. U najmanju ruku, nije se mogao pomaknuti ni prozboriti riječ.

Teddý je sjahala. Sad je vidjela da to nije ni sablast ni islandski kradljivac ovaca. Bilo je očito da muškarac nije iz ovog kraja.

„Odakle si?”

Odgovorio je kao da je razumio pitanje: „I don't know. A big canyon. Near Askja. Got lost in the fog.”

Muškarčev glas bio je dubok i hrapav: „Koliko sam daleko?”

„Veoma daleko.”

„Tko si ti?“

„Ja sam Teddý.“

„U redu, a jesam li blizu naselja?“

Rekla mu je da nije te je ispružila dlan ne bi li osjetila kišu.

Muškarac je uzdahnuo: „A kamo ti ideš?“

Teddý nije odgovorila na njegovo pitanje, nego mu je suzdržano i pristojno rukom pokazala da se popne na konja. No on se nije ni pomaknuo, samo je stajao zureći u tlo i palcem i srednjim prstom gladio obrve. Je li ga to djevojče naumilo voditi na konju? Kauboja. Ili su oboje trebali jahati? A ona bi držala uzde?

Polako su jahali preko polja lave koje je bilo neravno i teško prohodno pa ju je morao čvrsto držati oko struka pazeći da joj se pritom previše ne približi kako je ne bi uhvatio u svoju vreću za spavanje. Ništa nije pitao, odjednom se osjećao ugodno dok je puštao da ga prevoze preko te zastrašujuće zemlje i osjećao miris s vrata šutljive djevojke. Ona nije bila sigurna kamo treba ići, morala je slijediti intuiciju i pronaći zaklon. Inače će oboje umrijeti od hladnoće jer je počelo kišiti i podigao se oštar vjetar.

Počela je gubiti nadu kad je ugledala obrise malenog uzvišenja nekoliko metara ispred sebe. Skočila je s konja i dala muškarcu znak da je slijedi. Vodila je konja prema humku. Strani Crvenkapić bio joj je za petama.

Budoar. Prenocište sagrađeno od treseta i napola ukopano u vulkanske stijene. Okruglo i tako nisko da se u njemu gotovo nije moglo uspravno

stajati. No unutra je bilo toplo jer koliba je bila dobro građena i izolirana osim trule drvene ploče na ulazu koju je Teddy pokušavala pomaknuti. Zavezala je Höttura za šarke i stupila u tamu.

Nakon nekoliko trenutaka pružila je ruku kroz otvor vrata i pokretom ruke pozvala muškarca da uđe. Oklijevao je trenutak, iscrpljen i zbunjen, no kad mu je hladan nalet vjetra skoro strgnuo kapu s glave, spustio se na koljena i četveronoške uvukao u njezino skrovište.

Našao se u mrklom mraku, tako da mu je prva reakcija bila da posegne za metalnim predmetom u džepu košulje i upali svjetlo. Tada je mogao vidjeti djevojku kako puže po zemlji u bijeloj haljini tražeći nešto u mraku u dubini kolibe. Bacila je preko leđa nekoliko ovčjih krzna, a zatim se vratila s udubljenom limenom posudom koju je pričvrstila vani uz otvor vrata, gdje je Höttur bio zavezan. Potom se okrenula ravno prema velikom plamenu.

Sad su se bolje vidjeli. Ona njegovo mršavo i koščato lice, a on tamne oči, snažni pogled, jedno oko koje sasvim malo bježi u smjeru nosa iako nije u punom smislu razroka. Trebalo im je neko vrijeme da se snađu se u tome neobičnom trenutku koji je odjednom završio kad je on stresao glavom i pitao je smijuljeći se i s primjesom bahatosti je li to njezin dom! No ona nije razaznala te fine nijanse u njegovu glasu, prvo je i sama počela hihotati, a potom mu je pokušala objasniti da je to staro planinarsko sklonište te da moraju tu kratko pričekati dok se magla ne razide i dok se konj dovoljno ne odmori, potom mogu

nastaviti put do njezina imanja. Odatle će ga njezin otac odvesti do Askje.

„Slušaj me sad, mlada damo, imam ovdje važnog posla i vrlo mi je bitno da što prije dođem do svojih kolega. Koliko ima do vašeg imanja?“

„Oko dva sata. Jahanja.“

„A otamo do Askje?“

„Našim automobilom tri sata.“

Preplavila ga je nelagoda. Ugasio je upaljač i lagano potonuo na jedno krzno: Što ako se ne uspije vratiti prije svitanja? To ne samo da bi moglo izazvati probleme i zabrinutost nego bi ga moglo i skupo stajati. To što je dopustio da ga radoznalost i osjećaji odvuku na polje lave i nije se znao vratiti. Magla nije bila opravdanje za osobu na njegovu položaju. U sebi je proklinjao samog sebe, zurio je u tamu koja je malo-pomalo postajala svjetlija zbog slabe svjetlosti koja se probijala kroz bezbroj pukotina u zidu i padala na bijelu haljinu djevojke koja je sjedila pokraj njega, udaljena svega pola hvata. Rukama je čvrsto obgrlila noge i koljena položila na prsa. Gledao je kako joj se tijelo tresse kao šiba na vodi jer, iako je i Teddý bila uznemirena zbog toga što se dovela u opasnost i drugima zadala brige, u prvom se redu smrzavala odjevena samo u maturnu haljinu.

Muškarac je ustao, uzeo vreću za spavanje i pažljivo je položio preko njezinih ramena. Zatim ju je ispod glasa pitao što radi usred noći na polju lave.

„Samo sam isprobavala svog novog konja. I izgubila se u magli. Kao i ti. A ti? Što ti radiš ovdje?“

„Istražujem lavu.“

Teddý je kimnula glavom iznad svojih koljena: „Kartograf?“

„No, I'm a test pilot“, odgovorio je, no čim je to izustio, shvatio je da bi bilo bolje da je to zadržao za sebe. No nije pokazivala želju za daljnjim ispitivanjem o njegovu zadatku i poslu, samo je legla na krzno i preko sebe raširila vreću. Dugo su tako ležali i slušali kako olujni vjetar i kiša šibaju vanjsku stranu Budoara. Udaljeni samo za dužinu ruke.

No on je morao ostati budan, nije smio zaspati, stoga je pokušao nastaviti razgovor. Pitao ju je zašto je svečano odjevena. Odgovorila je da je ujutro imala dodjelu maturalnih svjedodžbi. Okrenuo se prema njoj i osmjehnuo, pitao ju je ne očekujući odgovor je li konja dobila kao poklon za maturu.

Ponovno je na neko vrijeme nastupila tišina u kolibi. S vremena na vrijeme skrenula bi pogled u njegovu smjeru. Vidjela je kako pada u san, no stalno se bori protiv toga: „Što namjeravaš poslije mature?“

Trgnula se jer je tad ona bila sklopila oči. Nije bila sigurna što bi mu odgovorila. Ni samoj sebi nije još postavila to pitanje, a kamoli da bi imala odgovor na njega: „Ništa posebno. Pomagati roditeljima na imanju.“

Potom ju je u polusnu pitao što joj je bilo najzanimljivije u školi.

No Teddý nije željela razgovarati o gimnaziji, htjela ju je samo zaboraviti i to joj je odlično polazilo za rukom na osami usred polja lave. A još

bolje ovdje među kamenjem i zemljom s nepoznatim strancem. Najveća joj je želja bila malo odspavati prije no što nastave s povratkom.

„Što ti najbolje ide?“ upitao ju je potom vedro pokušavajući se na taj način razbuditi.

„Ne znam. Dobila sam nagradu iz matematike. I fizike. I astronomije.“

Muškarac je iskrivio usne i kimnuo glavom u mrak. Potom je odjednom ustao. Zakoračio je prema otvoru i gurnuo glavu van. Magla je i dalje držala stražu pa je zatvorio kolibu i ponovno legao. Primijetio je kako ispod vreće za spavanje izviruje djevojačina noga, čizma i velika rupa na svijetlim najlonskim čarapama u području bedra. Počeo je razmišljati o tome koliko je bilo izgledno da naiđe na ljudsko biće u toj golemoj pustoši usred noći. I tko izjaše na polje lave u bijeloj svečanoj haljini? Zašto je bila toliko nezainteresirana? Astronomija? Zar mladi u ovoj maloj zemlji uopće to uče? Da nije bila špijunka? Ili pak novinarka koju su poslali da ga spasi? Da otkrije njegovu slabost i ranjivost?

Naravno da ništa od tih muškarčevih teorija nije moglo biti točno, bio je zbunjen i tako ljut na sebe da je morao to iskaliti na svojem spasitelju, toj dražesnoj djevojci koja, kao što je pomislio i kad ju je prvi put ugledao, nije pripadala ovom svijetu. No nije zapravo bila stvar u crnom konju s bijelom glavom, bijeloj haljini i dugoj tamnoj kosi, nego je njezina egzotičnost proizlazila iz neobične kombinacije snage i nevinosti. Imao je osjećaj da žene u stvarnosti uglavnom nisu tako sazdanae.

Pokušao se sjetiti neke bajke iz svojeg djetinjstva, neke junakinje na koju ga je podsjećala kad se odjednom našao na odveć poznatom mjestu. Strelovitom brzinom padao je prema Zemlji i pokušavao koračati u bestežinskom stanju obučen u odijelo koje je bilo jednako podatno kao i hrđavi oklop. Pred očima nije vidio ništa, srce mu je divljački tuklo i bio je na rubu da izgubi svijest dok je pokušavao uhvatiti crijevo što se izvijalo pred njim i stalno mu izmicalo. U isto vrijeme Teddý je bila na ne tako poznatom mjestu – očito je sudjelovala u pravljenju krvavica – no kao što to obično biva u snovima, sve je bilo zbrkano. Magnússon je nosio veliku pregaču i miješao je krv, a majstor je šivao želuce. Ona je pak stajala na kuhinjskim vratima s pištoljem u ruci. No kad je htjela opaliti, netko ju je zgrabio za rame. Uto je pištolj pao na pod.

Putovanje do stvarnog svijeta malo je potrajalo, no kad je sletjela, osjetila je kako joj je muškarčeva ruka položena preko bedra, a njegova velika šaka bila je čvrsto stegnuta oko njezina ramena. Znala je što se zbiva i okrenula je glavu prema muškarcu, no slabo je vidjela. Njegova ruka sad ju još više pritiskala i ona ju je pokušala podići, ali držao ju je tako čvrsto da je to bilo nemoguće. Stoga ju je pustila i počela je sasvim lagano gladiti snažnu i dlakavu šaku. Nastavila je gledati prema muškarčevu licu koje je malo-pomalo poprimalo oblik. Ispružila je ruku prema njemu i pažljivo mu dodirnula lice i kratku, oštru bradu. Zatvorila je oči i osjetila kako popušta stisak oko njezina ramena. Potom je osjetila kako joj

velika šaka gladi kosu. Dlanom joj je gotovo mogao objumiti glavu. Zatvorila je oči, primaknula mu se u zagrljaj i osjetila kako mu srce tuče. Položila je kažiprst i srednji prst na muškarčev vrat. No umjesto da počne brojiti kao obično, učinila je nešto drugo.

Probudio ju je cvrkut ptica. Nije znala gdje se nalazi, no osjetila je ukočenost u leđima i bilo joj se teško pomaknuti. Ležala je na jednom krznu, no nije bila ničim pokrivena. Svejedno joj nije bilo hladno. Bilo joj je čak malo pretoplo. Ispred sebe vidjela je zvjezdanu maglicu, bezbrojna zrnca prašine obasjana tankim zrakama Sunca.

Oprezno je ustala, osvrnula se oko sebe i krenula prema otvoru. Odgurnula je dasku i pružila glavu van. Jutarnje Sunce na vedrom nebu. Izišla je iz kolibe i poravnala haljinu. Bila je blatna, a čarape poderane. Iza kolibe stajao je Höttur i grickao nisko raslinje. Prišla mu je, zagrlila ga i poljubila. Potom ga je odvela ispred kolibe i obišla oko nje. Ogledala se u svim smjerovima i gledala prema nebu kao da je tražila dokaz da događaji te noći nisu bili samo san. Tražila je nešto opipljivije od tupe boli među nogama i neobičnog mirisa vlastitog tijela.

Zajahala je konja i promatrala otvoreni krajolik pred sobom kad je uočila da su vrata Budoara još uvijek otvorena. Sjahala je, otišla do kolibe i zatvorila otvor. Pa ga je naglo ponovno otvorila. Gur-nula je glavu unutra. Na jednom krznu ležala je kapa. Zakoračila je u unutrašnjost i protegnula se prema njoj.

Prislonila ju je na lice, zahihotala i osmjehnula se te ju je nabila na glavu. Zatim je ponovno uzjahala konja i otputila se u surovu pustoš. Kad je pronašla put, primila je štitnik i bolje namjestila kapu na glavi prije nego što se Höttur dao u puni galop.

Na dvorištu nije bilo nikoga. Ni u gospodarskim zgradama. U predsoblju je izula čizme, ušuljala se u kuhinju i natočila si vodu iz pipe. Zatim se vratila u hodnik i zazvala ih. No nije bilo odgovora, pa je otrčala uz stube i u sobu svojih roditelja. Kuća je djelovala prazno, no automobil im je bio u dvorištu, što je značilo da nisu otišli na polje lave u potragu za njom.

Zbunjeno je stajala nasred dnevnog boravka. Na stolu su se nalazili ostaci torte. Odjednom je osjetila glad, pa je sjela i uzela krišku kolača. Počela je vjerovati da se nešto dogodilo. Majka joj nije imala običaj ostavljati hranu i posuđe na stolu preko noći.

No nije mogla odgonetnuti o čemu je riječ dok je sjedila ondje na svojem starom stolcu za njihovim malim stolom. Sama na svijetu s ustima punim šlaga, sa strahom u očima i crvenom kapom na glavi koju je nataknula a da nije primijetila znak iznad štitnika. Bijele zvijezde. I slova izvezena unutar jasnoplavog planeta: NASA

BERG SNÆBJÖR

ULOMAK IZ ROMANA
SVINJSKA GLAVA
(*SVÍNSHÖFUÐ*, 2019.)

SVINJSKA

PÓRA

NSDÓTTIR

PREVELA S ISLANDSKOGA
VANJA VERŠIĆ

GLAVA

Dijete nije znalo puzati. Ležalo je na leđima na dječjem tepihu i pružalo ruke prema plavoj žirafi koja se njihala iznad njega. Bilo je to debelo dijete. Kada je udarilo po zraku, cijelo mu je tijelo zavibriralo kao kada se žlica zabije u puding od vanilije. Divila se njegovim bucmastim rukama i nogama. Naborima na koljenima i zglobovima. S vremena na vrijeme dijete bi se iznenada osmjehnulo i dva bi mala donja zuba zablislala. Još je uvijek bilo odjeveno u prugasti kombinezon u kojemu je i spavalo. Pelena između njegovih nogu počela je bubriti.

Razmišljala je da ustane i presvuče dijete. Ali nije ustajala. U sebi je brojala do osam.

Jedan, dva, tri, četiri, pet, šest, sedam, osam.

Nešto ju je u brojanju smirivalo. Kada je bila putnica u automobilu, brojala bi stupiće i rasvjetne stupove koji bi prolazili pored nje. Brojala je crte lica na ljudima. Pločice na podu. Balkone na zgradama. Lišće na zimzelenim biljkama u dnevnome boravku. Brojala je slova u riječima i rečenicama i zbrajala ih da sazna je li konačni rezultat paran ili neparan. Parni su brojevi bili bolji. Oni su neprekinuti, može ih se svesti na jednake parove, lakše je imati kontrolu nad njima. Parne je brojeve zamišljala poput glatkih, bijelih plahti, dok su neparni brojevi uvijek imali nabore koji se nisu dali ispraviti.

Jedan, dva, tri, četiri, pet, šest, sedam, osam.

Kada je u osnovnoj školi učila pisati, uvijek je najviše voljela pisati broj 8. Pustiti olovku da teče po papiru, krivulju za krivuljom. Bez otvorenih krajeva. Bilo je nešto smirujuće u krugu koji se zatvara.

88888888

Odlučila je čekati osam minuta prije nego što počne presvlačiti dijete jer je dijete bilo staro osam mjeseci. Nakon što je osam minuta prošlo, nije odmah ustala pa je morala čekati još osam minuta. Dijete je počelo smrdjeti. Sada mora dobiti novu pelenu. Ali noge je nisu slušale. Propustila je priliku. Čekala je već šesnaest minuta i morat će čekati još dodatnih šesnaest minuta.

Ni nakon trideset i dvije minute nije ustala. Osjećala se kao da drži upaljenu šibicu pored spremnika s benzinom, ali ne može puhnuti u nju da je ugasi. Ustani, Helena, šapnula je sama sebi i gledala u nabubrenu djetetovu pelenu. Dijete je prestalo gukati i počelo negodovati. Gledalo je u nju i pružalo ruke. Mora da je gladno. Želi se riješiti pelene. Želi nju. Mora ga samo primiti. To je bilo jedino što je morala napraviti. Primiti ga.

Nije primila dijete. Srce joj je ispunilo grlo. Osjetila je svaku sekundu u očnim šupljinama. Sada mora sjediti dodatne trideset i dvije minute. Gotovo da se nije usudila disati. Što da radi? Ne smije ostaviti dijete da leži ondje s punom pelenom sat vremena! Ipak, bilo je to upravo ono što mora napraviti.

Nakon što se dijete rodilo, kao da se nešto u njoj opustilo, na neko vrijeme. Dani su se stopili u jednu dugu maglu, budila se noću, drijemala s djetetom danju, neprestano mijenjala pelene, divila se rukicama i no-

žicama, udisala slatki miris meke dječje glavice. Muž je davao sve od sebe, pobrinuo bi se staviti suđe u perilicu nakon večere, a ujutro bi vodio starije dijete u vrtić. Starije je dijete imalo samo dvije godine, ali već je išlo u vrtić, tako da su samo jutra, poslijepodneva i svi vikendi bili zaista zahtjevni. Da, i, naravno, oni tjedni kada je starije dijete bilo bolesno. Dojenje joj je postalo ugodno nakon što su joj bradavice prestale biti osjetljive i bolne. Pazila je na to da svaki dan oslobodi vrijeme koje će provesti sama sa starijim djetetom. Bila je umorna, ali nikada nije pomišljala odustati. Davala je sve što se od majke moglo očekivati da daje. U početku je išlo bolje nego što se usudila nadati.

Ali nakon što se zima ponovno nadvila nad njihovim životima, nešto je puknulo. Promjena je bila toliko diskretna da je gotovo nije ni primijetila. Poput prohladnog propuha za vratom. Pokušala je zanemariti te osjećaje, bila je prezauzeta mijenjanjem zimske posteljine i stavljanjem papuča i vunениh čarapa u pletenu košaru u hodniku, vađenjem najtoplijih majica i pernatih jakni iz podruma i pakiranjem ljetnih jakni u označene plastične vreće. Zaokupila se slaganjem i rolanjem odjeće u male, savršene smotuljke. Hvala, promumljala je odjeći.

Jednoga se dana probudila i vidjela da je lišće na drveću ispred prozora spavaće sobe požutjelo. Izbrojala je lišće. Dok je kuhala večeru, šaka riže prosula joj se po podu. Prije nego što ih je pomela, izbrojala je zrna. Počela je brojati sve energičnije. Prvi put otkada je bila tinejdžerka počela je istiskivati prištiće. Plavom je pincetom prčkala po tabanima dok

se navečer sklopčala na sofi s djetetom na grudima. Pohlepno ih je istiskivala sve dok nije dobila crvene rane i morala šepati nekoliko dana poslije.

S vremenom je snažnije osjetila promjenu, kao da joj ledeno hladna voda teče niz leđa. Nešto je kobno raslo u njoj. Ako je rezala korjenasto povrće za večeru, vidjela je samu sebe kako uzima nož i zabada ga duboko u vrat dječaka koji joj je okrenut leđima. Kada starije dijete ujutro nije htjelo obući cipele, obuzeo ju je toliki bijes da se morala suzdržavati da ga ne primi i ne počne tresti. Kada bi izišla van u šetnju s mlađim djetetom i kada bi došla na nizbrdicu, vidjela je samu sebe kako pušta dječja kolica iz ruku. Otišla je u trgovinu s dječjom opremom i kupila sigurnosni remen. To je veoma savjesno od vas, mnogi nisu svjesni da postoji opasnost da izgube kontrolu nad kolicima, rekla je prodavačica koja očito nije shvaćala da se Helena ne boji poledice već same sebe. Remen je upotrijebila da svoju ruku veže za dječja kolica.

Počela je izbjegavati odijevati starije dijete iz straha da ga ne istuče. Također je prestala upotrebljavati velike noževe tijekom kuhanja. Radije bi skuhalo slatki krumpir ili ga u komadu ispekla u pećnici.

Dijete se koprcalo i nabori su se zatresli (zatresti = osam slova, dobro). Vani je počelo sniježiti. Nesvjesno je pogladila svoju svjetlosmeđu vestu od kašmira, kao mačku. Iznenada je shvatila da je dijete još uvijek u

kombinezonu. Uхватила je dah. Djetetu mora da je već hladno! Planirala ga je odložiti samo da popije kavu! Napola puna šalica još je uvijek stajala na stoliću za kavu pored nje, kava se već odavno ohladila.

Osjetila je knedlu u grlu. Što ako se dijete prehladi? Ali znala je da mora još čekati. Što ako prerano ustane pa se djetetu dogodi nešto loše? Nešto zaista loše? Moraju proći još trideset i dvije minute. Četiri puta osam. Dva parna broja. Tada će ukupno vrijeme biti osam puta osam minuta.

Minute neće nikada proći. Nestrpljivo je lupkala stopalima. Buljila je u šareni sat na zidu. Bio je to božićni poklon koji je dobila od muža. Sama ga je kupila u trgovini koja prodaje samo skupe dizajnerske predmete. Zapakirala ga u ukusan, reciklirani ukrasni papir i dodala crvenu vrpču i grančicu. Dala je mužu da napiše čestitku. Prve je godine sam pokušao odabrati poklon za nju. Ali nikada nije odabrao ono što je željela. Kupovao je poklone poput donjeg rublja ili tečaja gitare. Nešto za što je mislio da će je iznenaditi, no izazvalo joj je samo frustracije i razočaranje. Nakon što joj je kupio vibrator i zapakiranog ga ostavio ispod božićne jelke tako da je otvorila božićni poklon i izvadila neonsko ružičasti vibrator pred svojom svekrvom – rekla je da tako više ne može. Odsad će si sama kupovati božićne poklone.

Još dvadeset i dvije minute.

Dijete je počelo još više negodovati. Pokušala je umiriti samu sebe. Što bi bilo najgore što se može dogoditi djetetu ondje na dječjem tepihu? Da se malo prehladi ili da mu počne curiti nos? Da dobije

blagi pelenski osip? Neće umrijeti od blagog pelenskog osipa niti od toga što mu curi nos. Bila je dobra majka. Djetetova je težina bila samo malo veća od prosjeka. Uvijek je bilo u čistoj odjeći. Još ga je uvijek dojila. Izmljela je cijele komade povrća kuhanog na pari koje je zamrzнула i pažljivo označila. Čak je sama radila vlažne maramice od gaze i kokosova ulja. Žene koje same rade vlažne maramice moraju biti dobre majke.

Dijete je glasno plakalo i pružalo stisnute dlanove grudima. *Naaaaaaah, naaaaaaah, naaaaah.* Okrenulo se na trbuh, isteglo vrat, mahalo glavom naprijed-natrag, pokušalo udariti u njezinu smjeru, zgrabilo mekani tepih, pokušalo se pomaknuti naprijed, povući se naprijed, bilo je crveno u licu od truda. Odustalo je, spustilo obraz na tepih, iscrpljeno, uplakano. Dijete je plakalo od bijesa i bespomoćnosti. Nije još znalo puzati.

Automatski je ispružila ruke. Blago moje, rekla je. (Devet slova, neparan broj.) Ljubavi moja, rekla je ponovno. (Deset slova. Bolje.)

Jedan je dio nje osjećao zadovoljstvo dok je dijete plakalo. Bilo je to isto sramotno zadovoljstvo koje je osjećala kada je trgala krastu s rane i jela ju. Bilo je nešto u crnoj krasti što joj je budilo apetit.

Dijete je plakalo i plakalo. Pelena je već postala poput gipsa među djetetovim nogama. Hoće li susjeda u susjednoj kući čuti plač i pozvati policiju? pomislila je u sebi. Zanimarila je te misli. Žene u srednjim godinama znaju da djeca plaču. Da je za djecu najbolje da malo plaču. Helena je znala da je

iskvarila starije dijete time što bi ga uvijek odmah pokušavala umiriti. Dijete nije ni počelo plakati, a ona je već jurila da ga utješi. Još uvijek ga je uspavljivala sat vremena svake večeri.

Još dvadeset minuta.

Kada se susrela s optužujućim pogledom uplakanog dječjeg lica na tepihu, pustila se da utone u sivu presvlaku sofe. Kakva je to majka koja samo sjedi dok njezino dijete plače? Dijete je vikalo i htjela mu je viknuti da može i ona vikati. Čekanje je bilo nepodnošljivo. Pogledala je u svoje suhe dlanove i iznenađeno vidjela kako joj vene postaju tamnije i kako se pomiču. U njima je vidjela poznati uzorak, vrh olovke koji se kretao u krugovima jednake veličine, vrijeme koje je bilo beskrajno, zatvoreni krug.

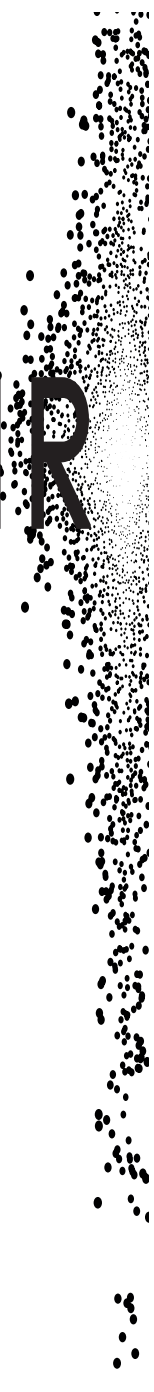
Nakon petnaest minuta dijete je prestalo vikati, jecalo je na dječjem tepihu, napola usnulo. Mahalo je rukama i nogama po zraku i trgnulo se kao da će pasti.

SÖLVI

SIGÜR

ULOMAK IZ ROMANA
CVIJET (BLÓMIÐ, 2016.)

ULOMAK IZ ROMANA
*KOPERNIKA — ROMAN O UBOJSTVU,
LJUBAVI I NETRPELJIVOSTI
(KÓPERNÍKA, 2021.)*

BJÖRN

SSON

PREVELA S ISLANDSKOGA
VANJA VERŠIĆ

ULOMAK IZ ROMANA
CVIJET (BLÓMIÐ, 2016.)

2. POGLAVLJE # DIJETE S MASKOM

„Nakon Pepelnice nismo često vidali tu djevojčicu, tvoju prijateljicu“, rekla je starica, njezova majka, u trenutku kada je Bensi sjeo nasuprot njoj. „To mi se činilo neobičnim jer je dugo bila gotovo svakodnevna gošća ovdje u našoj kući. Ali tada se ono neobično dijete s maskom počelo motati susjedstvom i nitko na to nije obraćao posebnu pažnju, ni ja ni itko drugi. Bilo je to samo dijete koje je lutalo ulicama s papirnatom vrećom na glavi. Oko otvora za oči bilo je naškrabano nešto crno, kao i oko proreza za usta. Bilo je nešto jezivo u tom izobličenom papirnatom licu i bilo mi ga je žao vidjeti jer je Pétur kupio sve te maske za Pepelnicu i dao ih djeci za povorku to proljeće. Ti i Magga išli ste zajedno. Oboje ste dobili maske. Mora da ste oboje dobili maske jer ih je Pétur imao dovoljno i nije htio nikoga izostaviti. No ipak je ondje bilo dijete s papirnatom vrećom umjesto maske i nastavilo je lutati susjedstvom s tom vražjom vrećom na glavi dugo u jesen. Tek nakon što je Magga nestala prestali smo vidati tu vreću. Možda inače nikad više ne bih razmišljala o tome. Cijeli je svijet postao taj dan kada je nestala, moj Bensi, znam da razumiješ. Vrijeme stoji i ništa se ne mijenja. Uslijedile su teške godine, a ja sam imala toliko vremena za razmišljanje da je to ponekad bilo jedino što sam činila. Dijete s maskom. I je li nekako povezano s Magginim nestankom.“

Bensi je ustao i otišao u majčinu kuhinju napraviti kavu. U ormarićima je pronašao konzerve

čiji je rok trajanja istekao prije mnogo godina. Bacio ih je u smeće, uključio stari aparat za kavu Quintet i pogledao kroz prozor gdje je dijete s maskom stajalo toga ljeta. Reći svojoj majci ono što je znao bilo je nakon svih ovih godina toliko besmisleno da više nije dolazilo u obzir ništa drugo nego nastaviti šutjeti o tome. Dok ljeta prolaze i lišće pada. Zvijezde nastavljaju iscrtavati uzorak koji otada uvijek prati Bensija. Isto nebo kao i tada, iste večeri u Reykjaviku. Dok je u ruci držao šalice kave i vraćao se natrag u dnevni boravak svojoj majci, barem mu se više nije činilo da su buđenja tijekom noći dolazila bez najave i iznenađanja, već da se zapravo mjesecima, pa čak i godinama budio upravo za ovaj dan, kada se plavkasto-bijeli obris planina na jugu urezao u noćni nebeski svod i kada istina konačno može izići na vidjelo.

ULOMAK IZ ROMANA
*KOPERNIKA — ROMAN O UBOJSTVU,
LJUBAVI I NETRPELJIVOSTI*
(KÓPERNÍKA, 2021.)

PROLOG

U drugoj polovici 19. stoljeća bilo je mnogo načina za spustiti se od groblja Assistens u Kopenhagenu dolje do grada gdje je ulicama dominirao život, no većina tih putova bila je zapuštena, ograđena ili je prolazila preko zatvorenih kanala i stražnjih vrtova ljudi koji nisu prezali od toga da otjeraju nepozvane. Kako bi se skratio put, staza je bila utabana preko teško prohodnih polja i jaraka gdje su se mogli očekivati štakori i divlji psi kojima nije sve bilo u redu s čeljustima. Pseći su zubi bili crni od žvakanja ugljena i ljudi su se više bojali trovanja ugljenom nego jednog psećeg ugriza. Štakorima je davana životinjska krv kako bi ostajali u jarcima i bili spremni napasti nepozvane. Posao prijevoza leševa na groblje Assistens nije bio besplatan. Brilljantni su ljudi išli čak toliko daleko da su naplaćivali skitnicama svu njihovu imovinu za pronalazak puta iz slijepice ulice. U to je vrijeme bila sreća dobiti nedužnu budalu na zemljište jer bi se tada iz nje moglo iscijediti ono malo što joj je preostalo od svjetovnog imetka, a ako joj nije ostalo ništa, mogla se uzeti njezina čast, a zatim i njezin život. Najsnalažljiviji zemljoposjednici držali su vukove s lancima oko vrata dugačkim šezdeset metara, koji su naučili služiti svojim vlasnicima napadajući nedužne, a zauzvrat bi dobivali komad mesa koji bi im pružio energiju za novi napad. Život ovdje nije bio nemilosrdan, ljudi su se držali zajedno, brinuli su se jedni o drugima i nisu okretali glavu na drugu stranu ako je nekome trebala pomoć, ali čovjek je trebao znati pronaći svoje mjesto. Nitko nije imao veći komad neba od onog koje je mogao vidjeti sa svoga prozora.

Halldór Júbélium nije se nužno slagao s tim. Gledao je u kopenhaško nebo devet godina i naučio pronaći siguran put iz Assistensa sve te godine bez problema. Te je noći još jednom zatvorio vrata groblja, zaključao lokot kao i inače i laganim korakom krenuo prema molu na jezeru Sortedams Sø. Poznao je taj put bolje od većine; ipak je prolazio njime gotovo svakodnevno dok je živio u gradu. Znao je pronaći put kroz žice dolje prema ulici Stengade i razgovarati s uličnim čuvarima s kojima se trebalo razgovarati putem. Smrad leševa još uvijek mu je bio u mislima kada se spustio u Ravensborg, no nestao je na pola puta do centra prije nego što je vonj grada ispunio zrak. Smrad je bio po spaljenom drvu, smeću, trulom mesu i kanalizaciji; smrad za koji su gradske vlasti tvrdile da nitko ne osjeti, no svi su ga osjetili; smrad koji je on nesvjesno povezivao sa smrti tijekom pokopa koje je obavljao na groblju Assistens, jer mu se posao sastojao od ukapanja ljudi nad kojima je provedena obdukcija u operacijskoj dvorani Kraljevske bolnice.

Svi žive u istoj grabi, pomislio je Halldór Júbélium. Svidalo se to meni ili ne, i ja živim ondje.

To je bio njegov posao svih godina dok je studirao u gradu; sada zapravo više to ne radi, no nikako da to zaboravi. Nekoliko je mjeseci prošlo otkada je započeo posao kao punopravni liječnik u Kraljevskoj bolnici pod prisegom njegovom veličanstvu Kristijanu IX. Sada je odlazio na ovaj put samo kada netko od njegovih bivših kolega sa Starog groblja nije mogao obaviti pokop i nije uspio pronaći nikoga drugog da ga zamijeni.

Te večeri nije bilo mnogo ljudi na ulici, a pogotovo ne na ovoj strani obale. Nakon događaja prošlih tjedana, život je na gradskim ulicama usporio i mnogi su odlazili kućama prije mraka. Je li *panika* bila riječ za stanje koje je vladalo gradom nakon što su djeca počela nestajati – Halldór Júbélíum nije bio siguran i trudio se ne razmišljati mnogo o tome. Jedino što je znao jest da on nije bio dijete i zato nije bio u opasnosti, ako je suditi prema osobama koje su nestale. Upravo suprotno, imao je cijeli grad za sebe i mogao je pratiti misteriozna ljudska kretanja na svom putu s groblja. Nosila koja su se upotrebljavala za prijenos leševa imala su svjetiljku, lopatu, užu, nož i srp. Pogrebници u punoj opremi bili su dobro naoružani. Halldór Júbélíum nije imao nijedne brige na svijetu.

Te je večeri dogovorio druženje s nekoliko studenata iz svoje domovine u krčmi u kojoj su se često sastajali, Maloj Apoteci, i plan je bio popiti tri najveće krigle piva i tri čaše rakije da iskoriste vrijeme i usput potroše svu plaću koju su zaradili pokopima.

Bila je subota navečer, a subotom navečer čovjek može potrošiti sve što ima.

No Halldór Júbélíum nije došao mnogo dalje od mosta preko jezera Sortedams Sø i ušao u sporednu uličicu iz Gothersgade, kada je začuo ubogi plač iz kanala pored jedne kuće. Iskusne kopenhavske skitnice ne bi se ni osvrnule na tako nešto na ovakvome mjestu, u ovo doba, no nešto ga je u tonu ovoga plača natjeralo da stane.

„Je li sve u redu?“ viknuo je na danskom i kao odgovor dobio isti ubogi plač, nalik zovu sirene koji je bilo teško ignorirati. „Ako trebaš pomoć, pokaži se.“

U takvim bi okolnostima – s obzirom na to da nije bilo odgovora i da se nije moglo čuti ništa osim tog neobičnog plača – Halldór Júbélíum bilo koje druge večeri nastavio ravno dalje prema gradu da popije te tri najveće krige piva koje su se trebale popiti, i usput se počasti trima čašama rakije da iskoristi vrijeme. Ali što je dalje ulazio u kanal, bilo je kao da se ne može okrenuti natrag.

Čuo je plač kao da se sjeća vlastitoga kada je bio dijete. Halldór Júbélíum odrastao je na najudaljenijoj farmi u dolini Vatnsdalur, jednoj od najizoliranijih na Islandu, i naučio plakati sve dok nije prestao. Nakon toga više nikad nije plakao. Ali sada je čuo isti taj plač, poput mračnog zazivanja unutar samoga sebe i nije mogao okrenuti glavu.

„Znam da ti nije dobro, ali nije valjda toliko strašno“, rekao je i osjećao se kao da govori sam sa sobom jer nakon što je provirio u kanal, vidio je da ovdje nema nikoga. „Razumijem da čovjek nekad ima loš dan.“

U tom trenutku kao da se nad njim uzdigla sjena i preko cijelog kanala nije pao samo mrak kopenhške noći već se na njegovu dušu spustio sudnji dan, za koji, kada se to jutro probudio, nije vjerovao da će doći te večeri. Ipak, nekoliko trenutaka kasnije Halldór Júbélíum leži mrtav u tom malom kanalu pored ulice Gothersgade, a kada ga ujutro pronađu, ispostavi se da mu nedostaje bubreg.

I tako konačno dolazimo do priče koja će se ovdje ispričati.

U drugoj polovici 19. stoljeća u Kopenhagenu je živjela jedna tako drska osoba da je čak ni najsposobnije nadležne vlasti nisu uspjele uloviti. Zapravo, mnogi su smatrali da su vlasti pokazale ograničen interes za rješavanje ovog slučaja, a razlog je navodno bio taj da počinitelj vjerojatno nije dolazio iz redova propalica i lopova, već je noći provodio pod jednim od boljih gradskih krovova. Ovdje nećemo potvrditi jesu li se ta nagađanja pokazala točnima u mjesecima u kojima je val ubojstava trajao, no sasvim je jasno da počiniteljev način djelovanja nije nalikovao onome nespretnog uličnog propalice već je ukazivao na najučelnije metode oduzimanja života svojim sugrađanima. Upravo je taj njegov gnjusan poriv za odstranjivanjem organa svojih žrtava bilo ono što je kod njegovih sugrađana izazivalo najveći strah. Jesu li priče o tome poprimile drastičnije razmjere što su se više širile među ljudima, ostat će neizrečeno. Zapravo su obični građani Kopenhagena većinom bili pošteđeni službenih opisa ovih zločina dok je ubojica harao gradom, priče su se same stvarale i postajale usmenom predajom ništa manje vrijednom od činjenica kojima je trebalo vjerovati. Zločini su se događali, no svaki od njih skrivao je zagonetne priče koje su se mogle tumačiti na razne načine.

No sigurno je da nije bila slučajnost da je prvi prolaznik iz Assistensa te večeri, Halldór Júbélíum, bio žrtva ovog zločinca na putu prema Apoteci. Približavamo se Kraljevskoj bolnici gdje ja, jedan od

najponiznijih kraljevih zaposlenika, sjedim još jedne večeri razmišljajući o ovim događajima i pokušavam ih posložiti uz pomoć osobnih dokumenata i priča. Halldór Júbélium, kao što se može naslutiti iz njegove sudbine s početka priče, nije ni njezin glavni junak ni značajna pratnja čitatelju kroz događaje koji će se ovdje opisati. Ostavio je svoj bubreg u prologu, jedan od brojnih organa koje će i druge osobe ostaviti na našem putu do kraja priče, no Halldór Júbélium samo je žrtva večernje šetnje od Assistensa i svoje pogrešne odluke da se dopusti zavarati kada bi mu bilo bolje da je otišao ravno u krčmu popiti tri krigle piva i tri čaše rakije. Glavni je pak junak ove priče njegov prijatelj koji ga je čekao u krčmi i njegov najvjerniji pratitelj tijekom dana provedenih na groblju. Zove se Finnur Kóperníkus. On još uvijek ne zna, zato što čeka u krčmi zajedno sa svojim prijateljima, da Halldór neće uspjeti doći na njihovo druženje u Maloj Apoteci. No ubrzo nakon što se grad ujutro probudi i dim i kanalizacija i životinjska krv ponovno uđu u svijest onih koji su budni, on će dobiti vijest o tome da je njegov prijatelj mrtav.

I tada ova priča počinje. U jesen 1888.

Dan započinje u amfiteatru Kraljevske bolnice, gdje Finnur Kóperníkus gleda beživotno tijelo svoga prijatelja na stolu za obdukciju i mora saznati što se dogodilo. Abdomen je nadut četrnaest sati nakon smrti. Grudi su poplavile iznad pluća. Lice je bijelo i bezbojno. Neće odmah doznati da se u utrobi njegova prijatelja nalazi ta neobična novinska kolumna za koju se sada, nakon svih ovih mjeseci, može

nesumnjivo reći da je bila omen događaja koje će zima donijeti. Taj komad papira stoji pored Halldórove utrobe kada Finnur ulazi u bolnicu, a riječ je još uvijek ondje, prekrivena svježom krvlju:

Kaldera.

1. DIO

1. POGLAVLJE OBDUKCIJA PRIJATELJA

Finnur još nije znao što se dogodilo kada je ušao u obdukciju dvoranu. Tijelo je ležalo na obdukcijском stolu na sredini prostorije, prekriveno bijelom plahtom. Pored njega je bio čelični pladanj na kolicima, zajedno sa škarama i skalpelima. Finnurovi kolege, turobnih izraza lica, sjedili su na klupama u auditoriju. Te su klupe bile centar događanja otkada su postavljene prije sedamdeset godina i tri je generacije liječnika otad sjedilo na njima. No rijetko kad su izrazi na liječničkim licima bili ovako sumorni kao danas. Bilo je kao da ne žele biti ondje. No ipak su svi bili ondje, što je bilo prilično neuobičajeno. Obdukcije su se rijetko smatrале toliko bitnima da bi im svi liječnici u bolnici prisustvovali. Ako nisu skretali pogled, usmjerili bi ga prema Andersenu, glavnom liječniku koji je bio zadužen za obdukciju. Čak je i Wilburn, njegov nadređeni, turobno sjedio na sredini dvorane. Značajno je bilo da su obojica zajedno došla u amfiteatar. Ovdje mora da se dogodilo nešto još sumnjivije od ubojstva. Finnur je oprao ruke, obukao kožnu pregaču i prišao obdukcijском stolu gdje ga je čekao Andersen.

„Ne, Kóperníkuse, danas nije tvoj red. Već sam bio zamolio sam da te pošalju natrag kući ako dođeš.“

„Bez brige“, rekao je Finnur. „Znam da danas nisam dežuran. Ne moraš mi platiti za ovaj pregled. Samo sam čuo da se jučer dogodilo ubojstvo.“

Pa sam pretpostavio da će biti mnogo posla.”

„U tom je slučaju najbolje da sjedneš na klupu, Kóperníkuse. Ili, još bolje, da odeš što dalje od ove obdukcijske dvorane. Odi kući. Mlad si i još uvijek imaš osjećaje.”

„Kako to misliš?” pitao je Finnur. „Nismo li zajedno obavili stotine obdukcija tijekom kojih se nisam ni trgnuo?”

„Obaviješten si o kojem se slučaju radi, zar ne?”

„Mladi muškarac”, rekao je Finnur, „najvjerojatnije ubijen nedaleko od ulice Goethersgade jučer kasno navečer. Policajac na ulazu nije me htio pustiti da uđem prije nego što mu je Berta potvrdila da radim ovdje.”

„I Berta ti nije rekla tko je pokojnik?”

„Ne. Što, je li to netko koga znamo?”

„Dragi Bože”, rekao je Andersen. „Dođi na trenutak da ti objasnim situaciju.”

Inače je Andersen bio najsretniji upravo na ovom mjestu, sa skalpelom u ruci usred amfiteatra, recitirajući latinske nazive anatomije ljudskog tijela dok reže svježi leš kako bi doprinio razvoju medicinskih znanosti. *Pectoris, ossis, oculus, truncus*. No danas je atmosfera bila drukčija nego inače i kada je Finnur ponovno pogledao oko sebe, gore prema tamnim drvenim klupama koje su bile postavljene u četiri reda polukružno oko prostora za liječnike, dobio je još snažniji osjećaj da s ovom obdukcijom nešto nije u redu.

„Ovo danas nije za tebe, Kóperníkuse, hajdemo.”

No Andersen nije uspio do kraja izgovoriti te riječi prije nego što je Finnur podigao plahtu s lica pokojnika na obdukcijском stolu i suočio se s praznim pogledom svoga prijatelja. Tijelo je već bilo zarezano od zdjelične kosti do grudi, tako da su se rezovi jasno vidjeli, iako je meso vraćeno natrag na svoje mjesto. Poskočio je i nesvjesno zakoračio dva koraka unatrag, kao da njegov prijatelj usprkos sve- mu nije bio mrtav i da ga je uspio odgurnuti od sebe bez da ga je dotaknuo.

„Nitko ne radi obdukciju nad svojim najboljim prijateljem, Kóperníkuse, nije li tako?“ rekao je Andersen. „Žao mi je što si morao saznati na ovakav način. Ali uživaj u svome životu. Da ti iskreno kažem, bojao sam se da bi ovdje mogao vidjeti tvoje tijelo. Niste zajedno išli do Assistensa i natrag jučer, ti i Halldór?“

„Ovaj... ne. Halldór je jučer išao sam“, odgovorio je Finnur, napola odsutan kao da uopće nije bio ondje i da taj trenutak nije bio stvaran. „On... Halldór je rekao da su tačke lake, samo mali lijes novorođenčeta, nije bilo potrebe da i ja dođem.“

Finnur se okrenuo od Andersena i ponovno pogledao svog prijatelja. Svi su organi izgledali zdravo i bili obloženi sluznicom koja nije bila probijena. Iznutra je Halldór izgledao kao odraslo novorođenče. Stanice su mu odumirale, ali boja mu je još uvijek bila kao da je živ. Možda je bilo tragova protoka krvi u glavnim organima, a da Finnur to nije vidio. Zašto je uopće tako gledao Halldóra Finnur nije mogao dokučiti – kao meso i organe, a ne kao

polubrata i prijatelja. Bilo je ovdje previše neproživljenog života, nedovršenih poslova, putova koji neće biti pređeni. Finnur je potpuno otupio i zapravo nije imao nikakvu reakciju, samo je malo opipao tijelo, ali nije izgovorio ni riječ. Vidio je da desni bubreg nije bio na svome mjestu, ali nije pitao Andersena ništa o tome. Njegov i Halldórov zajednički interes tijekom odrastanja u udaljenoj dolini na Islandu, a zatim i tijekom studentskih godina ovdje u Kopenhagenu bio je saznati zašto se ljudi razbolijevaju, kako ljudsko tijelo funkcionira i zašto nekad ne funkcionira. U ovom je slučaju razlog bio očit i nije imao nikakve veze sa zdravljem ovoga tijela koje je sada ležalo mrtvo pred njegovim očima. Ovdje se sve samo odjednom ugasilo. Dogovor između njega i Halldóra podrazumijevao je da nitko od njih ne umre prije nego što uspiju promijeniti cjelokupnu medicinsku znanost. Ali sada je Halldór beživotno ležao ovdje na čeličnom stolu i tiho šapnuo Finnuru da se njihovi snovi nikada neće ostvariti. Izišao je iz bolnice, naslonio se na dovratnik i povratio na pločnik.

RAGNAR

ÓLÁF

ULOMAK IZ ROMANA
BIBLIOTEKA MOGA OCA: REKVIJEM
(*BÓKASAFN FÖÐUR MÍNS: SÁLUMESSA, 2018.*)

BIBLIOTEKA

HELGI SSON

PREVELA S ISLANDSKOGA
VANJA VERŠIĆ

MOGA OCA

„Ova je priča istinita. Ne znamo koje su sile ovdje na djelu, kakav je spektakl priređen. Možda je ovdje riječ o davno prošlom događaju, repetitivnom filmu.“¹

*

¹ *Izlet, 1920. (Skemmtiferðin 1920.), str. 213.*

Biblioteka moga oca broji više od četiri tisuće knjiga. To je gruba – no pažljiva – procjena. Do tog sam broja došao jutros tako da sam izbrojao police i zatim taj broj pomnožio s prosječnim brojem knjiga na polici. Nisam računao knjige u spremištu. Kao ni one na policama i u kutijama u garaži. Da, kao ni sveske i mape u hodniku.

Sjedim u sobi za čitanje svoga oca. Nakon oko dva mjeseca mama se preselila u novi stan. Sa sobom je mogla ponijeti samo mali dio biblioteke. Kalendar pokazuje 27. ožujka 2016. Točno je osam godina otkada je tata umro i sada mene i moga brata čeka zadatak da odavde iznesemo četiri tisuće knjiga, damo ih na procjenu, na pravom mjestu ili pogrešnom – u svakom slučaju negdje drugdje.

To su četiri zida, od poda do stropa ispunjena knjigama.

Planirao sam to obaviti za jedan dugi vikend. Sada mi se čini da sam prilično podcijenio opseg toga posla.

*

„U kakvu potragu?“ upita moj otac.

„U potragu za samim sobom“, odgovori čovjek iz sna.²

*

Dižem ruke. Ovo će biti veliki pothvat. Osim toga, neobično je tužno razmišljati o podvigu koji me čeka. To vjerojatno nije samo zbog toga što je to biblioteka

² *Značajni događaji u snu i javi (Eftirminnileg atvik í svefni og vöku)*, str. 181.

moga oca. Mislim da nije povezano ni s činjenicom da je to biblioteka. Samo to bi bio dovoljan razlog za uzeti još jednu šalicu kave prije nego što se počne s poslom.

Dugo je prošlo otkada je moj otac umro, no ipak mi se čini – kao i svima, uvijek – da je ujedno prošlo i malo vremena. Možda mi se čini da me sada, kada moram proći kroz ovu biblioteku, čeka da se pozdravim s njim po drugi put, ili možda radije: još jedan put. Također mi je jasno još nešto: pozdravljam se s knjigom kao konceptom i kao predmetom. Kada su ove knjige stigle u ovu sobu, bile su veće nego što su sada, bile su potpuno drukčiji predmeti, njihov odnos s čitateljem, svijetom, sadašnjošću i kulturom bio je drukčiji nego što je sada. Nije važno koja je tema knjige, tko je autor, je li uvez kvalitetan ili ne. To vrijedi za knjige općenito.

*

„Ali najznačajnije u tom događaju bilo je da se pokojni Janus ukazao mojoj baki odmah nakon svoje smrti i sa sobom donio stvari koje mu je ona prvotno i bila dala. To se moglo protumačiti kao da ih joj je htio vratiti jer on sam nije više imao potrebe za njima.”³

*

Ovdje je, na najnižoj polici, Opća enciklopedija, osam knjiga, većim dijelom u boji i s fotografijama toliko niske rezolucije da se mogu izbrojati točkice, kao u Seuratovim ili nekim poentilističkim slikama

³ Janusova prikaza: rukopis Ólafura Daníelssona, farmera iz Hurðarbakija (Svipur Janusar: Handrit Ólafs Daníelssonar, bónda að Hurðarbaki), objavljeno u svesku *Borgfirzk blanda I.*, str. 151.

iz devetnaestoga stoljeća. No ilustracije su ipak lijepe: Freudova simbolika snova prikazana u stilu sedamnaestog stoljeća, štakor u kavezu objašnjava uvjetovane reflekse.

Ovdje su knjige *Energija*, *Psihologija*, *Brodovi*, *Zdravlje i bolesti*, *Kotač* i *Planeti*. Ali ne pronalazim onu koju tražim: *Sunce*. Nije li i ona bila u toj skupini? Zar je izgubljena?

Vjerojatno je i bolje da je izgubljena, jer to je opasna knjiga; sada mi je jasno da bi se takve knjige trebale držati na najvišim policama, pored *Venerine delte* Anaïs Nin i sličnih: sakriti ih ondje gdje ih djeca ne mogu dosegnuti.

*

„Crkva u Núpuru bila je mala i skromna [...] ali ju je 1881. odnijelo nevrijeme. Priča se da je isto nevrijeme otpuhalo i mačku na susjednu farmu, što mi se činilo još upečatljivijim, iako je šteta bila manja.“⁴

*

Ta knjiga, *Sunce*, imala je velik utjecaj na moj život jer sam u njoj prvi put pročitao o hlađenju Sunca.

Kada sam imao devet godina na televiziji sam gledao američki dokumentarac o svemiru. Preko snimke je čitao anonimni „prevoditelj i narator“. Tekst je čitao bez naglašavanja, ali velikom ozbiljnošću, ritmom koji se danas najviše čuje u *Obavijestima o smrti i posljednjim ispraćajima* (emitira li se ta emisija još uvijek na prvom radijskom programu?). Suhi glas spomenuo je nešto što se zove „hlađenje Sunca“ –

4 *Moj otac – svećenik (Faðir minn – presturinn)*, str. 50.

toga se sjećam. Sada kada razmišljam o tome, takav je ton vjerojatno bio sasvim prikladan.

*

„Reykjavík, 29. srpnja 2006.

Draga moja Una,

Kada si počela govoriti, ostao sam bez riječi.“⁵

*

Bližilo se proljeće pa kada sam sljedeći dan došao kući iz škole, sjeo sam na smeđu kožnatu sof u dnevnom boravku koji je od podneva obasjavala kasnozimska svjetlost, ona svjetlost koja čestice prašine u zraku čini vidljivima; tu prašinu koja je uvijek u zraku, ali je djeca iz nekog razloga vide bolje ostalih. Sofa je zato uvijek bila ugodno topla poslijepodne nakon što bi ju Sunce okupalo svojom svjetlošću. Ležao sam na sofi i potražio to u *Suncu*. Zaključak je bio sljedeći: na kraju će Sunce iskoristiti sve svoje zalihe hidrogena. To je neizbježno. Ostatak će dakle bez goriva, ali prije nego što izumre, proširiti će se u pakleni oblak i spaliti sve planete u svojoj blizini. To je neizbježno. Sudbina je Zemlje zato zapečaćena: Zemlja će svoje postojanje završiti kao crna, izgorena olupina, hladan komadić ugljena na tihoj vječnoj orbiti oko mračnih ostataka Sunca. I to je neizbježno. U knjizi je pak izražena mala zadržka oko ovog predviđanja jer još uvijek nije sve bilo poznato o toj temi, no zatim su zaključili da je neosporo da će samrtne muke Sunca uništiti sav život – a zapravo i potpuno sve, uključujući i sve biblioteke – na Zemlji. Neizbježno.

5 Ólafur Ragnarsson: *Pismo Uni (Bréf til Unu)*, nenumerirana stranica

*

„Onda upita Gangleri: Što će biti nakon što izgori nebo i zemlja i čitav svijet te kad umru svi bogovi i svi ratnici i svi ljudi?“⁶

*

Sjećam se kako mi se zavrtjelo u glavi. Kako sam se razljutio. Je li to bilo opće znanje? Jesu li svi to znali? Zašto su ljudi šutjeli o tome? I svi su samo nastavljali peći kruh, odlaziti na posao, sklapati brakove, pisati knjige, graditi kuće, imati djecu...

*

„[...] ovaj papir molim te da spališ, kako se ne bi zakompliciralo, ali zapamti što sam te u njemu zamolila.“⁷

*

Svaka tehnološka revolucija stvara novu svijest. Književnost, tisak, novine, radio, televizija, internet, mobiteli – sve to mijenja ne samo svijet već i svoje korisnike.

Inovacije ne uništavaju stare alate ni staru svijest koju su stvorili: još uvijek možemo slušati radio, čitati novine, usprkos tomu što u džepu imamo mobitele povezane s internetom. Ali polagano i mirno, u sve većoj tišini, ipak hrđaju, ti stari načini komunikacije, i zatim skupljaju prašinu u smeđim kartonskim kutijama. Habitus ili oblik svijesti s kojim se povezuju prestaje biti prevladavajući i odlazi u maglu.

*

6 Edda: Obmanjivanje Gylfija. Snorri Sturluson. S islandskoga prevela Dora Maček. ArTresor naklada. Zagreb 2007., str. 163.

7 *Pisma Islandanki 1780. – 1900. (Sendibréf frá íslenzkum konum 1780–1900)*, str. 75.

„Tako je završio izlet u Vatnaskógur. Nadam se da sljedeći izlet omladinskog kluba neće biti ništa lošiji.“⁸

*

U proljeće 1981., nekoliko dana nakon što sam otkrio da su dani Zemlje odbrojani kada sam pročitao *Sunce*, tata i ja vozili smo se najsvakodnevnijom ulicom u Reykjaviku, ulicom Grensásvegur. Bio sam nešto šutljiv i potišten pa me tata pitao što mi je.

„Ne želiš li mi reći što ti je? Tko zna, možda to nešto promijeni ili popravi ono što te muči. Možda ti pomogne?“

Gledajući kroz prozor, bezizražajno sam odgovorio:

„Nitko mi ne može pomoći s ovime, tata. Ono što me muči, nitko ne može promijeniti. Neizbježno je. Zato nema smisla više razgovarati o tome.“

Bio sam prilično nepodnošljivo dijete.

Tata i ja možda ne bismo bili ništa bolje čak i da smo porazgovarali o neizbježnom hlađenju Sunca ondje u Grensásveguru. Razgovor vjerojatno ne bi mnogo promijenio; u svakom slučaju ne bi ništa promijenio u vezi s hlađenjem Sunca. Sad mi je jasno, kad se spremam na to da ću se morati riješiti većeg dijela očeve biblioteke (između ostaloga vjerojatno i *Sunca*) da nikada zapravo nisam u potpunosti prihvatio tu činjenicu. Bio sam prilično šutljiv dječak, koji je zatim postao introvertan tinejdžer, ozbiljan

8 Izlet 1920. (*Skemmtiferðin 1920*), putopis iz rukom pisanog glasnika Omladinskog kluba iz Akranesa, *Morgunroði*, 26. rujna i 10. listopada 1920., ponovno objavljeno u svesku *Borgfirzk blanda I.*, str. 213.

mladić. Jednog sam dana međutim, a da to nisam posebno primijetio, postao previše zauzet građenjem kuće, stupanjem u brak, pisanjem knjiga i imanjem djece da bih se mogao dovoljno usredotočiti na činjenicu da je hlađenje Sunca neizbježno.

No ipak sam zapravo još uvijek jednako začuđen i bijesan zbog te činjenice; zbog toga što to nije glavna vijest u svim medijima, što ljudi i dalje grade kuće, stupaju u brakove, pišu knjige, imaju djecu... kao da ništa nije prirodnije.

Sad kad razmišljam, ipak bih želio da sam drukčije odgovorio tati toga dana u smeđem Volvu u Grensásveguru. Ovako ne znam što bi on imao reći da sam ga suočio s činjenicama iz *Sunca*.

Vjerojatno bi odgovorio isto kao što bih i ja trebao odgovoriti da me moja djeca to pitaju:

„Neće li se to dogoditi tek za četiri milijarde godina? Možda je sada još rano da se brinemo o tome, mali moj. Ne bi li bilo bolje da sutra razmišljamo o tome?“

Osmogodišnji ja na to bi vjerojatno odgovorio:

„Manje od toga, tata. Za manje od četiri milijarde godina.“

*

„Mnogi su mislili da čuju zavijanje i plač raznih glasova. Poslije je kanjon nazvan Kanjon plača.“⁹

*

9 *Zrcalo: islandske kronike i priče II (Skuggsjá: Íslenzkar aldarfarslýsingar og sagnabættir II)*, str. 22.

Imam osjećaj da proživljavamo posljednje dane knjiga. Ljudi ne samo da gube zanimanje za sadržaj knjiga već i za samu knjigu kao predmet. Knjiga je izgnana iz naše kulture. To je svakako bilo očekivano, čak i predvidivo. Knjiga je zastarjeli alat, izrađen za prijenos raznih poruka ili oblika znanja među ljudima za kojima je potražnja sve manja.

Knjiga je na izdisaju, kada je riječ i o njezinoj formi i sadržaju. Nemojmo zaboraviti da je Gutenberg polovicu prvog izdanja Biblije tiskao na pergamentu. I tada je bilo tradicionalnih ljudi, kao što su danas ljudi koji glazbu slušaju isključivo na gramofonskim pločama. Mogu zamisliti kako netko govori Gutenbergu: „Kao da bi itko htio čitati knjigu s papira? Nikada! Ljudi će riječ Božju uvijek htjeti čitati s pergamenta.“

Sljedeće je izdanje Gutenbergove Biblije, naravno, bilo tiskano isključivo na papiru.

Dok ovo pišem, sinulo mi je da je knjiga za mene neka vrsta simbola, kao što mora da su kolibe od treseta bile za mog djeda. Moj tata nije bio farmer već nakladnik. Odrastao sam u nakladničkoj kući, kao što je moj djed odrastao u kolibi od treseta. A s obzirom na to da knjiga podrazumijeva i formu i sadržaj, i materiju i dušu, da je suma znanja i njezove ambalaže, s knjigom nestaje određeni habitus, način razmišljanja. „Nešto nestaje“, promrmlja netko iz stražnjeg dijela dvorane. Drugi odgovori: „Da, to je stara tema, i stara i nova priča, priča ljudskog duha već tisuću godina.“

*

„Na svoj rođendan 11. ožujka 1944., prvi nakon što mi je umro otac, dobio sam kavu u krevet u 8 ujutro. Moja je žena izišla, bio sam sam u kući i ponovno zaspao. – Tada sam usnuo da stojim na dnu stuba i da moj otac stoji pored mene. Znao sam da je umro i pomislio sam kako ga sad moram pitati kako to da je ovdje, što sam i učinio. On je na to rekao: „Ovako je konačnije.“ Kada sam ga htio još nešto pitati, izvukao je svoju ruku iz moje, držao sam je veoma snažno.“¹⁰

*

Prošle sam se noći probudio iz sna.

*

„Svi vjeruju u svoje snove.“¹¹

*

Prošle sam se noći probudio iz sna. U snu sam ležao na krevetu, okrenut prema zidu. Osjećam mnogo topline na leđima, kao da me netko pokrio toplom dekom ili stavio termofor na gornji dio leđa, ispod ramena. Probudim se s time u snu, no nastavim spavati u stvarnosti. Okrenem se unatrag da vidim o čemu se radi. Ondje stoji moj otac – živ i zdrav, s kravatom, u košulji i odijelu, uredan kao što je i običavao biti. Ništa ne govori, ali me gleda. San je bio tjelesan, tako da sam jasno osjetio kako mi se tijelo ispunjava toplinom moga oca da se gotovo i ne sjećam da sam ikada nešto tako snažno osjećao. Ne usudim se pomaknuti jer ne želim poremetiti ništa u ovom stanju, kako bi potrajalo što je duže moguće.

10 *Snovi Júlíusa Þórðarsona (Draumar Júlíusar Þórðarsonar)*, objavljeno u svesku *Borgfirzk blanda III*, str. 169.

11 *Zrcalo: islandske kronike i priče II (Skuggsjá: Íslenzkar aldarfarslýsingar og sagnabættir II)*, str. 22.

Tako da sam ostao ondje neko vrijeme, sve dok moj otac nije nestao bez traga.

*

„[...] popeo sam se stubama natrag u spavaću sobu, ali kada sam ušao unutra, vidio sam samog sebe kako ležim na krevetu, koji se nalazio desno pored vrata. – Osjetio sam kako se uvlačim u samoga sebe i time je san završio.“¹²

*

„U ovom najdužem
od svih beskrajnih godišnjih doba'
Sav napušteni prostor
kojeg ostajemo budni stvoriti.

Ono što trošimo
baš kao i ono
što nam klizi iz ruku
ostavlja prazninu – prostor
na tren.

Sve dok:
Svaki kutak, svaka prazna ladica, svaki otvoreni
tavan...

Sve je opet jednako puno
ove neobične odsutnosti.”

*

*„Nisi se pojavio kao što si obećao.”
Moj je otac rekao da ne mora ići.*

¹² *Snovi Júlíusa Þórðarsona (Draumar Júlíusar Þórðarsonar), objavljeno u svesku Borgfirzk blanda III, str. 169.*

*Tada je čovjek iz sna rekao blažim tonom:
„Znam, ali ipak si me pronašao”, i zatim nestao.¹³*

*

Nikada u povijesti čovječanstva nije bilo zabilježeno ovoliko mnogo u raznim medijima kao danas. A u posljednjih dvadeset godina sigurno više nego u svim godinama koje su prošle od početka pisanja do tada zajedno. Na Islandu nikada nije objavljeno toliko mnogo naslova kao prošle godine. I nikada u povijesti knjige nisu bile tako jeftine. Svi si mogu priuštiti knjigu. Dapače, mnogo knjiga.

Istovremeno, smanjuje se prosječna prodaja po naslovu. Knjige pune kutiju za kutijom u prepunim garažama po cijelome gradu i linearne metre u naslijeđenim imovinama.

Nakon što se ponuda poveća, potražnja se obrnuto proporcionalno smanjuje. No knjige ipak ne čeka streljački vod, samo postepeni zaborav i pustoš. Neće odjeknuti pucanj, uzdah će biti sličniji zujanju hladnjaka nego jasnom udisaju.

*

„Sada treba napomenuti da je moja mama, kada je bila mlada djevojka, sanjala da joj je prišla vilenjakinja i pitala može li se udati za njezina sina. No mama nije pristala na to.”¹⁴

*

¹³ *Značajni događaji u snu i javi (Eftirminnileg atvik í svefni og vöku)*, objavljeno u svesku *Borgfirzk blanda VI*, str. 182.

¹⁴ *Zrcalo: islandske kronike i priče II (Skuggsjá: Íslenzkar aldarfarslýsingar og sagnabættir II)*, str. 11.

Priča kaže da nakon što je sudbina nepotopivog broda, RMS Titanica, postala jasna, brodski je bend izišao iz plesne dvorane i došao na palubu. U mirnoj noći glazbenici su nastavili svirati za putnike sve dok brod nije potpuno potonuo. Jednom sam, sjećam se, pročitao da je završna kompozicija bila *Bliže Gospo-
de Tebi*, ali sada mi se čini da je to ipak bio Largo iz Xerxesa od Händela. Odgovor na ovo pitanje nalazi se u knjizi iz biblioteke moga oca. Knjiga se zove *Psalam na kraju putovanja*, autora Erika Fosnesa Hansena. Uvijek mi se činilo neobičnim da je jedan Norvežanin osjetio potrebu pisati o nečemu toliko udaljenom od vlastite domovine.

Sada shvaćam da je i sam naslov knjige vjerojatno dovoljan za odgovor na pitanje o zadnjoj kompoziciji, no o kojoj je kompoziciji riječ zapravo je sporedna stvar. Bit je da je bend nastavio svirati dugo nakon što je bilo jasno kako će brod završiti. Svirali su kao da se ništa ne događa, iako je rezultat bio odlučan. Što su drugo glazbenici mogli napraviti? A i vjerojatno su uživali u sviranju svojih instrumenata.

A mi još uvijek objavljujemo knjige. To je još uvijek tako iako je ledenjak vjerojatno već počeo prodirati u bočnu stranu te lijepe jahte. Tako je naravno oduvijek bilo. Svijet umire od prvoga dana. Činjenica da se kraj svijeta približava nije vrijedna spominjanja u vijestima; to je okrutna istina koju sam shvatio kada sam pročitao *Sunce* te godine.

Zaključak je sljedeći: zabavno je objavljivati knjige, sam posao je nagrada. To je razlog zašto je tata u svoje vrijeme objavljivao knjige i to je razlog

zašto ni ja ne odolijevam tom iskušenju. Veoma je važno raditi to dan po dan i ne brzati s tim poslom. Ne čitati unaprijed zadnju stranicu knjige. Vjerojatno je najbolje samo nastaviti objavljivati knjige i svirati veselu glazbu na palubi. Usredotočiti se na to.

„Nešto veselo!“ viče kapetan s mosta bendu.

„Ali možda nešto s tužnijim prizvukom – molim vas, gospodo“, kaže Chateaubriand.

„Da, i islandsko – nešto islandsko“, dodaje autor Sage o *Njalu*.

Osobno mi je svejedno koja je pjesma, dok god je skladno odsvirana i po mogućnosti neka koju svi znamo. Tako možemo samo plesati i ne obazirati se na to da nam stopala počinju biti mokra.

*

„Ali, velečasni oče – odgovori *Candide* – na svijetu ima strašno mnogo zla. – To nije važno – reče derviš – da li ima zla ili dobra. Kad njegovo Veličanstvo šalje jedan brod u Egipat, brine li se za to, da miševima, koji su na brodu, bude dobro ili zlo.“¹⁵

*

Sada je prošlo mjesec dana otkada smo ozbiljno započeli ovaj posao pražnjenja polica za knjige moga oca. Nazire se kraj. Moj je brat odnio kutiju za kutijom knjiga k sebi kući, mali je dio otišao rođacima, mama je uzela samo ono što je planirala, ja sam odabrao knjige za svog sina i nekoliko njih za kćer.

15 Voltaire: *Candide ili optimizam*. S francuskog preveo R. M. Šurbatović. Konzor, Zagreb 1996., str. 121.

Velika je količina otišla u antikvarijat toga dana. Knjige za koje se prije smatralo da imaju veliku vrijednost ispostavile su se bezvrijednima prema današnjem mjerilu. Više kutija nego što želim pomisliti otada je završilo na odlagalištu.

Usprkos svojoj želji da pronađem jedan i odlučujući odgovor na pitanje koje mi je ta biblioteka postavila, ispostavilo se da odgovor nije bio jedan i jasan već zbirka nespretnih malih rješenja, još k tome i nepovezanih. Nisam pronašao nikakve ravne linije u biblioteci svoga oca. Takozvana stvarnost ne funkcionira po ravnim linijama. Stvarnost me zbog toga neprestano razočarava.

Na kraju sam učinio i ono za što sam mislio da nikada neću učiniti: ponio sam pet kutija s knjigama sa sobom kući. U njima je bilo gotovo isključivo nacionalno znanje, knjige za koje sam kao dječak smatrao da su najbezvrednije i najdosadnije. Ispostavilo se da se upravo od tih knjiga danas najviše ne želim rastati.

*

„Samo zato što je ništavilo u samim temeljima postojanja, može doći do potpunog otuđenja.”¹⁶

*

O tome svjedoče mnoge knjige u biblioteci moga oca, da je svijet prepun gubitaka. Nacionalno znanje, sa svim svojom štetnim posljedicama, gubicima, turbulencijama, nesrećama, žrtvama, tugom, boli i

16 Što je metafizika? (*Hvađ er frumspeki?*), objavljeno u časopisu Udruženja amaterskih filozofa *Hugur*.

općenitim svakodnevnim nedaćama neupitno dokazuje da ti gubici nisu ništa novo. Neobično je, zapravo neshvatljivo – imajući na umu koliko se čovječanstvo već dobro izvježbalo u tome tijekom stoljeća i milenija evolucijske povijesti – koliko odgađamo, kao vrsta, otpustiti ono što nestaje i što se gubi jer je njegovo vrijeme prošlo.

S druge strane, moguće je da je priroda sve to postavila upravo tako kako bi nas podsjetila da je glavna zadaća svakog muškarca i svake žene upravo ono što piše u *Glazbi neuspjeha*: „Uvidjeti smrt u stvarima i tako postati čovjekom.”¹⁷

*

„Ako se netko, tko ovo čita, sjeti da je u jesen 1909. izgubio jabuku na putu s farme Landbrot prema rijeci Haffjarðará, tada iz ove priče može vidjeti tko ju je pronašao i što se s njom na kraju dogodilo.”¹⁸

*

Mama mi je ostavila dvije police za knjige koje nije htjela ponijeti sa sobom u novi stan. Stavio sam ih u spremište u podrumu, napunio ih svojim kutijama knjiga, i starim smeđim kutijama (onima koje su se pojavile na stubištu te godine) i ovim

17 *Glazba neuspjeha: varijacije ideje (Auðnuleysishljómkviðan: tilbrigði um hugmynd.)*, str. 301. U ovom je kontekstu prikladno spomenuti da je Bill Holm ovu rečenicu preuzeo iz *Epa o Giglamešu*, koji se smatra najstarijim poznatim zapisanim književnim djelom.

18 *Prva jabuka – priča Guðlaugura Jónssona (Fyrsta eplið – frásögn Guðlaugs Jónssona)*. Nikada nije objašnjeno kako se jabuka našla ondje na otvorenome. Doduše, čini se očitim da ju je neki prolaznik izgubio ondje. Tko je taj prolaznik bio, još uvijek je nepoznato. Pogledati svezak *Borgfirzk blanda III*, str. 206.

novim bijelim s nacionalnim znanjem. Ne smatram to kršenjem uvjeta primirja koje sam prethodno opisao. Te police nisu gore u dnevnom boravku, već dolje u spremištu. Osim toga, knjige su u kutijama, iako su striktno rečeno na policama.

No moji su planovi još uvijek isti. Ovo je privremeno rješenje. Riješit ću ih se prije ili kasnije. Ti se planovi nisu promijenili. Međutim, pomirio sam se s činjenicom da ću možda morati pregledati svoju vladitu biblioteku prije nego što ih se riješim. Počinjem uviđati određenu vrijednost u procesu pregledavanja biblioteka. Možda je veliko prorjeđivanje realističniji cilj – prorjeđivanje umjesto uništenja.

No postoji još nešto. Odjednom osjećam neobičnu dužnost ostaviti neke knjige koje će moja djeca jednog dana trebati pregledavati; kao da bi sve ostalo bilo gotovo sebično. Činjenica da je biblioteka količinski manja od biblioteke koju je moj otac ostavio zasigurno im govori nešto o razlici između mog vremena i njegovog, koje će knjige ostati u kutijama možda im govori nešto o proturječjima koja kako sputavaju, tako i guraju naprijed majke i kćeri, očeve i sinove. A možda i nešto o tome kako je teško prekinuti vezu između prstiju i knjiga, kao i između majki i kćeri, očeva i sinova.

Ako djeca ne budu imala volje za istraživanje biblioteke kada za to dođe vrijeme, neka tako bude. Tješi me pomisao da ću se uvijek moći pouzdati u Sunce i njegovo hlađenje. Ono me neće iznevjeriti. U punini vremena, nakon četiri milijarde godina (odnosno manje od toga), Sunce će naime

sigurno i neizbježno riješiti taj problem tako da spali *Sunce* i ostale knjige iz moje biblioteke i zapravo iz svih biblioteka.

*

Ali u svakom slučaju, nazire se kraj, uskoro ćemo posljednji put prebrisati prazne police, uskoro će soba za čitanje moga oca postati samo soba. I dalje će ostati ovdje, kao da se ništa nije dogodilo. Zovem mamu, molim je da napravi još jednu kavu za kraj.

*

„Želim zahvaliti svojim izvorima, kako živim, tako i mrtvima, i zaželjeti svim mještanima Borgarfjörðura mnoge godine i mir.“¹⁹

19 Početak škole plivanja u Borgarfjörðuru („Upphaf sundkennslu í Borgarfirði.“), str. 122 – 123.

BIOGRAFIJE

AUTORA

GUÐBERGUR BERGSSON rođen je 1932. u Grindavíku na Islandu. Diplomirao je pedagogiju na Islandskom sveučilištu za obrazovanje 1955., nastavio studij u Španjolsku i diplomirao španjolski jezik, književnost i povijest umjetnosti na La Universidad de Barcelona 1958. Njegove prve knjige, roman *Músin sem læðist* (*Miš koji se šulja*) i zbirka poezije *Endurtekin orð* (*Ponovljene riječi*), pojavile su se 1961. Od tada je objavio brojne knjige raznih vrsta, kratke priče, preko 20 romana, knjige za djecu, autobiografske romane, i druge. Guðbergur Bergsson jedan je od najplodnijih islandskih prevoditelja sa španjolskog i stoga je odigrao važnu ulogu u predstavljanju španjolskih i latinoameričkih autora na Islandu. Njegove su knjige prevedene na nekoliko jezika, a roman *Svarnurinn* (*Labud*) dobio je priznanja u mnogim zemljama. Film *Áse Hjörleifsdóttir* iz 2017. s istim naslovom temelji se na knjizi. Guðbergur Bergsson dobio je Nordijsku nagradu Švedske akademije 2004.

JÓNAS REYNIR GUNNARSSON rođen je 1987. u Reykjavíku. Odrastao je u Fellabæru, malom selu na istoku Islanda. Privukao je veliku pozornost svojim romanima *Connecting Flight*, *Starfish* i *Death of a Forest*, od kojih je posljednji bio nominiran za Islandsku književnu nagradu i Nagradu Europske unije za književnost. Dobitnik je književne nagrade Tomas Gudmundsson i May Star Poetry Prize za svoje knjige poezije.

BRYNJA HJÁLMSDÓTTIR pjesnikinja je i spisateljica s Islanda. Njezina poezija, sačinjena od nadrealističkih slika i ritmičnog jezika, bavi se mnogim temama i često crpi iz apsurda i groteske. Dobila je više nominacija i nagrada za svoj rad, a kritičari su je opisali kao "jednu od najboljih mladih spisateljica Islanda". Njezina prva knjiga, *Okfruman* (2019.), kritika je odlično prihvatila i nominirana je za islandsku žensku književnu nagradu (Fjöruverðlaunin) te je dobila nagradu za poetsku knjigu godine na izboru za Književnu nagradu islandskih nakladnika. Njezina druga knjiga, *Kona lítur við* (2021.) također je dobro prihvaćena i nominirana je za Maístjarnan Poetry Award. Brynja je 2022. dobitnica nagrade za poeziju *Ljóðstafur Jóns úr Vör* za svoje djelo Pegar dagar aldrei dagar aldrei.

ELÍAS KNÖRR post-islandski je izvođač i *flamboyantna praživotinja*, nositelj zastave *Ginnungastefna* pokreta i pjesnik laureat koji živi ispod tvog kreveta. *UK Poetry review* proglasio ga je jednim od tri najreprezentativnija autora moderne islandske poezije. Višejezični autor, osvojio je *Premio Afundación*, na najvećem galicijskom pjesničkom natjecanju, sa svojim knjigom *Bazar de Traidores. Sjóarinn með morgunhestana undir kjólnum* proučava se na Odsjeku za književnost Islandskog nacionalnog sveučilišta. Njegova pjesma Pegar ég datt í dúnalogn uvrštena je u *Jahrbuch der Lyrik* 2021. Njegova kratka antologija *Paid in lilies* proglašena je jednom od najboljih knjiga poezije 2019. na engleskom jeziku od strane *PoetrySchool.com*. Svoj rad temelji na mogućnostima

riječi i potrazi za novim glasovima, potpuno vanjskim autoru. Uživo pjeva i izvodi poeziju.

EWA MARCINEK poljska je spisateljica koja živi na Islandu. Suosnivačica je Ós Pressan, neprofitne inicijative osmišljene za stvaranje i promicanje inkluzivne spisateljske zajednice na Islandu, te međunarodne kazališne kompanije Reykjavík Ensemble, gdje radi kao spisateljica, producentica i voditeljica projekata. Ewini tekstovi objavljuvani su u časopisima, postavljene u kazališnim predstavama, izlagani na festivalima i umjetničkim izložbama na Islandu i u inozemstvu. Njezinu debitantsku knjigu, zbirku kratkih priča i pjesama *Polishing Iceland* (Island polerađ) na pozornici je adaptirala redateljica Pálína Jónsdóttir i premijerno je prikazana u kazalištu Tjarnarbíó 2020. Knjigu je 2022. objavio Forlagið.

RAGNAR HELGI ÓLAFSSON je pjesnik, pisac i vizualni umjetnik. Studirao je filozofiju na Islandu, a kasnije likovnu umjetnost u Francuskoj. Ragnar Helgi autor je sedam knjiga fikcije i poezije. Dobitnik je nagrade za poeziju Tómas Guðmundsson i dva puta je nominiran za Islandsku književnu nagradu. Njegove knjige objavljuju Bjartur (Reykjavík) i preveden je u Francuskoj (Edition Passages) i Njemačkoj (Elif Verlag). Ragnar Helgi je izlagao svoje instalacije, vizualnu umjetnost i performanse u Europi i Americi u muzejima kao što su MoMA PS1, KIASMA, GES-2 i Kunsthalle Wien. Ragnar Helgi vodi i izdavačku kuću Tunglið forlag te je urednik *Ljóðbréfa* – časopisa

nove islandske poezije. Uz svoju umjetničku praksu, Ragnar Helgi honorarno predaje na Islandskoj akademiji umjetnosti, svira u raznim bendovima i bavi se grafičkim dizajnom. Živi i radi u Reykjaviku.

KRISTÍN ÓMARSÐÓTTIR rođena je 1962. u Reykjaviku, gdje i živi. Njen debitantski rad predstava je u produkciji Nacionalnog kazališta na Islandu 1987. Devet predstava produciralo je islandsko kazalište, pet u produkciji Islandskog radio kazališta. Objavila je sedam romana, osam knjiga pjesama, šest knjiga proze/priča. Njezine najnovije knjige su roman *Svanafólkið* (2019) i zbirka kratkih priča *Borg bróður míns* (2021). Njezini književni radovi objavljeni su u Danskoj, Finskoj, Francuskoj, Švedskoj, Velikoj Britaniji i SAD-u.

SIGRÚN PÁLSDÓTTIR doktorirala je na povijesti ideja na Sveučilištu u Oxfordu 2001., nakon čega je bila znanstvena novakinja na Sveučilištu Islanda i urednica glavnog recenzentskog časopisa za islandsku povijest, *Saga*. Njezina povijesna djela uključuju biografiju smještenu u 19. stoljeće Póra biskups (*Þóra. Biskupova kći*, 2010.) i *Sigrún og Friðgeir (Nesigur-na mora*, 2013.), priču o mladom paru i njihovo troje djece koji su ubijeni dok su plovili iz New Yorka za Island na brodu koji je torpedirala njemačka podmornica 1944. Sigrúnin prvi roman *Kompa (Povijest. Nered*, 2016./2019.) satirična je fikcija o mladoj povjesničarki koja shvaća da su premise za njezinu doktorsku disertaciju neutemeljene. Njezin drugi roman

je *Delluferðin (Embroidery/Vez, 2019./2023.)*, tragikomična priča o očuvanju kulturnog blaga na Islandu i u New Yorku u 19. stoljeću. Njena djela nominirana su za Islandsku književnu nagradu, Islandsku žensku književnu nagradu, Nagradu Hagthenkir, DV Kulturnu nagradu. Knjigu *Sigrún og Friðgeir (Nesigurna mora)* nakladnici su izabrali za najbolju biografiju 2013. na Islandu, a *Embroidery* je islandska dobitnica Nagrade Europske unije za književnost 2021. Njezin posljednji roman je *Dynnja (Boudoar)*.

ÁSTA FANNEY SIGURÐARDÓTTIR je pjesnikinja, multidisciplinarna umjetnica i glazbenica. Diplomirala je likovnu umjetnost na Islandskoj umjetničkoj akademiji i izlagala je na brojnim samostalnim i skupnim izložbama. Njezina prva knjiga poezije objavljena je 2012. godine i od tada nastupa u inozemstvu. Dobitnica je nagrade za poeziju Ljóðstafur Jóns úr Vör 2017. i nominirana je za međunarodnu nagradu Bernard Heidsieck u Pompidouu 2021. Dosad je objavila 4 knjige u rasponu od eksperimentalne avangarde do dnevnika snova. Među medijima koje koristi su tekst, crteži, video, zvučna umjetnost, instalacije, filmovi i performansi s fokusom na fenomene vezane uz riječ i jezik.

SÖLVI BJÖRN SIGURÐSSON je autor sedam romana, tri publicistička djela i šest zbirki poezije. Također je strastveni prevoditelj klasične poezije te je preveo djela Keatsa, Yeatsa, Rimbauda, Shakespearea i drugih na islandski. Rođen u malom pograničnom gradu 80-ih, Sölvi je većinu svojih dvadesetih proveo

putujući Europom prije nego što je ponovno postao dijete iz malog grada u glavnom gradu Islanda. Godine 2020. dobio je Islandsku književnu nagradu za svoj roman *Selta*. Od tada je objavio još jedan roman i trenutno radi na sljedećem.

BERGPÓRA SNÆBJÖRNSDÓTTIR (r. 1985.) živi i radi u Reykjaviku. Književni debi imala je 2011. zbirkom poezije *Daloon days*. Njezina druga zbirka poezije, *Flórída*, izašla je 2017. i bila je nominirana za Islandsku književnu nagradu. Godine 2019. objavljen je njezin prvi roman, *Pighead (Svinjska glava)*, koji je kritika pohvalila. Dobila je Islandsku žensku književnu nagradu, Književnu nagradu islandskih nakladnika i bila je nominirana za Islandsku književnu nagradu. Njezino posljednje djelo eksperimentalni je roman *Everything that flows (Sve što teče)*, koji izlazi u listopadu 2022. godine.

EVA RÚN SNORRADÓTTIR nezavisna je kazališna umjetnica i spisateljica. Članica je dvije izvedbene skupine: *The Extended Life Performance Group Kviss búmm bang* i *16 lovers*. Eva Rún objavila je četiri knjige i osvojila nagradu za najbolju knjigu poezije na Islandu 2019. Redovito predaje i mentorira na Islandskoj umjetničkoj akademiji. Od 2020. do 2021. bila je kućna dramaturginja Gradskog kazališta u Reykjaviku.

IZDAVAČ

Kulturtreger

Martićeva 14d, HR-10000 Zagreb

T +385 [0]1 4616 124, F +385 [0]1 4616123

info@booksa.hr, <http://www.booksa.hr>

BIBLIOTEKA Revija malih književnosti

UREDNICI Sjón i Miljenka Buljević

PREVODITELJICE Daria Lazić, Vanja Veršić, Marina Veverec

LEKTURA I KOREKTURA Ivana Dražić, Anja Tomljenović

OBLIKOVANJE đkć

PISMA Fugue

PAPIR Curious Matter Goya White, Munken Polar

TISAK Sveučilišna tiskara, Zagreb

NAKLADA 200

Zagreb, rujan 2022.

Publikacija je tiskana uz financijsku podršku Grada Zagreba
i Ministarstva kulture i medija Republike Hrvatske.

Ova publikacija je tiskana uz financijsku podršku Zaklade 'Kultura
nova'. Mišljenja izražena u ovoj publikaciji odražavaju isključivo mišlje-
nja autora i ne izražavaju nužno stajalište Zaklade 'Kultura nova'.

Prijevod tekstva podržao je Islandski književni centar.

Gradski ured
za obrazovanje,
kultura i sport
Grada Zagreba

Republika
Hrvatska
Ministarstvo
kulture
Republic
of Croatia
Ministry
of Culture

Zaklada
Kultura nova

MÍÐSTÖÐ ÍSLENSKRA
BOKMENNTA
ICELANDIC LITERATURE CENTER